

NATIONAAL ONDERZOEK NAAR SITUATIE KINDEROPVANG INSTELLINGEN IN SURINAME

NATIONAAL ONDERZOEK NAAR DE SITUATIE VAN KINDEROPVANG INSTELLINGEN IN SURINAME

UITGEVOERD DOOR

CENTER FOR PEOPLE'S DEVELOPMENT (CPD)

IN OPDRACHT VAN

DE NATIONALE ASSEMBLEE (DNA)

**Auteur: Julia Terborg
Paramaribo, Oktober 2013**

Inhoud

Lijst van Tabellen	14
Lijst van Figuren.....	15
Voorwoord.....	16
Samenvatting	17
1.Introductie	21
2. Onderzoeksopzet	23
3.Resultaten van het onderzoek	32
3.1. ALGEMEEN OVERZICHT: DAG OPVANG VS. RESIDENTIËLE OPVANG....	32
3.1.1. Kinderopvanginstellingen naar soort en district	32
3.1.2. Organisatie management en structuur	35
3.1.3. Beleid en procedures.....	38
3.1.4. Capaciteit Personeel.....	40
3.1.5. Training en begeleiding	41
3.2. KINDERDAGOPVANG.....	43
3.2.1. Soort kinder dagopvanginstelling.....	43
3.2.2. Organisatie en management.....	45
3.2.3. Fysieke omgeving en basisvoorzieningen.....	47
3.2.4. Beleid en procedures.....	48
3.2.5. Gezondheid en Veiligheid.....	49
3.2.6. Omvang en Capaciteit van het Personeel	52
3.2.7 Onderwijsprogramma	57
3.2.8. Beschikbaarheid Training en Begeleiding	61
3.3 RESIDENTIËLE KINDEROPVANG	63
3.3.1 Achtergrond residentiële kinderopvang instellingen.....	63
3.3.2. Het Kinderverdrag over residentiële kinderopvang.....	64
3.3.3. Kindertehuizen.....	67
3.3.4. Tehuizen voor kinderen met een beperking	69
3.3.5. School Internaten	70
3.3.6. Organisatie en management.....	72
3.3.7. Omvang en Capaciteit Personeel.....	76
3.3.8. Fysieke omgeving en Basisvoorzieningen	80
3.3.9. Gezondheid en veiligheid.....	81
3.3.10. Beleid en procedures.....	83
3.3.11. Periode die de meeste kinderen blijven.....	87
3.3.12. Nazorg.....	89
3.4. AANDACHTSPUNTEN EN AANBEVELINGEN	90
Referenties	93

Lijst van Tabellen

Tabel 1: Bereikte instellingen naar soort en district	30
Tabel 2: Onderzochte kinderopvanginstellingen naar soort en district	32
Tabel 3: Onderzochte kinderdagopvanginstellingen naar soort en district.....	33
Tabel 4: Residentiële kinderopvanginstellingen naar soort en district	34
Tabel 5: Opvanginstellingen naar organisatievorm	35
Tabel 6: Soort beschikbare documenten naar soort instelling	37
Tabel 7: Beschikbaarheid van geschreven werkprotocollen.....	38
Tabel 8: Protocollen voor hygiëne op papier vastgesteld	38
Tabel 9: Wel of geen klachtenprocedure	38
Tabel 10: Mening over participatie ouders in het algemeen.....	39
Tabel 11: Klachten over geweld tegen kinderen door personeel	39
Tabel 12: Kennis over standaarden ECD en kinderopvang	40
Tabel 13: Training in standaarden ECD en kinderopvang.....	40
Tabel 14: Vereiste verklaringen bij indiensttreding.....	41
Tabel 15: Frequentie bezoek BOG	41
Tabel 16: Mate van beschikbaarheid en bron van regelmatig advies en begeleiding.....	42
Tabel 17: Opleidingsinstanties waar ooit van gebruik is gemaakt	42
Tabel 18: Soort kinderdagopvanginstellingen naar district	43
Tabel 19: Leeftijdsgroepen in de dagopvang.....	44
Tabel 20: Organizatievorm	45
Tabel 21: Belangrijkste financiële inkomstenbron	46
Tabel 22: Kwaliteit van de fysieke omgeving (erf) en nutsvoorzieningen, dagopvang	47
Tabel 23: Mate waarin gezondheid en veiligheid voorschriften worden nageleefd	49
Tabel 24: Mate waarin hygiëne voorschriften worden nageleefd	50
Tabel 25: Kwaliteit van de inrichting van de keuken	51
Tabel 26: Dagopvang naar aantal kinderen, capaciteit, en beschikbaar personeel.....	52
Tabel 27: Gerapporteerd opleidingsniveau werkers kinderdagverblijven	54
Tabel 28: Mate van interactie, meubilair en inrichting van ruimtes	60
Tabel 29: Residentiële kinderopvang naar soort, aantal en geslacht kinderen, capaciteit en # KW.....	66
Tabel 30: Overzicht kindertehuizen geleid door Religieuze gemeenten	67
Tabel 31: Overzicht kindertehuizen geleid door Particulieren	68
Tabel 32: Overzicht kindertehuizen voor specifieke doelgroepen	69
Tabel 33: Overzicht kindertehuizen voor kinderen met een beperking.....	69
Tabel 34: Overzicht Schoolinternaten	70
Tabel 35: Aantal kinderen in pleeggezinnen, 1994-2012	71
Tabel 36: Residentiële instellingen naar soort management.....	72
Tabel 37: Beschikbare documenten naar soort instelling	73
Tabel 38: Inschrijvingsdocumenten naar soort instelling	73
Tabel 39: Geregistreerde kenmerken van kinderen naar soort instelling	73
Tabel 40: Wijze van opslag gegevens kinderen.....	74
Tabel 41: Belangrijkste financiële inkomstenbronnen	74
Tabel 42: Bron Ziektekostendekking kinderen.....	75
Tabel 43: Leeftijdsgroepen in de residentiële kinderopvang.....	76
Tabel 44: Dagelijkse activiteiten van de kinderen.....	76
Tabel 45: Residentiële instellingen naar dienstverband van werkers	76
Tabel 46: Vereiste verklaringen bij lijdienstintreding personeel	77

Tabel 47 : Hoogst genoten opleiding van de meeste kinderwerkers	77
Tabel 48: Opleidingsniveau personeel residentiële instellingen.....	78
Tabel 49: Beschikbaarheid van personeel over het algemeen	79
Tabel 50: Kwaliteit van de fysieke omgeving (erf) en nutsvoorzieningen	80
Tabel 51: Mate waarin gezondheid en veiligheid voorschriften worden nageleefd	81
Tabel 52: Aantal EHBO opgeleide personen dagelijks beschikbaar	81
Tabel 53: Frequentie bezoek van BOG of andere controle instantie	82
Tabel 54: Mate waarin hygiëne voorschriften worden nageleefd	82
Tabel 55: Kwaliteit van de inrichting van de keuken	83
Tabel 56: Wel/geen beschikbaarheid klachtenprocedure	83
Tabel 57: Meest genoemde reden voor plaatsing kind	84
Tabel 58: Bekendheid met de termen ECD- en Kinderopvangstandaarden	85
Tabel 59: Training in ECD standaarden	85
Tabel 60: Klachten over geweld tegen kinderen door personeel	85
Tabel 61: Beschikbaarheid van gedragsdeskundigen	86
Tabel 62: Frequentie contact meeste jongeren met hun ouders/familie	87
Tabel 63: De kans op terugkeer naar een normale huissituatie	88
Tabel 64: Mate van terugplaatsing in gezin.....	88
Tabel 65: Situatie kinderen na het verlaten van de residentiële instelling.....	89

Lijst van Figuren

Figuur 1: Aantal residentiële instellingen naar soort	34
Figuur 2: Aantal kinderwerkers beschikbaar	52
Figuur 3: Kinderwerkers in de dagopvang naar leeftijdsgroep.....	54
Figuur 4: Aandeel van kinderwerkers met specifieke opleiding en ervaring	55
Figuur 5: Duur van het dienstverband van de meeste werkers	55
Figuur 6: Soort kostendekking voor het personeel	56
Figuur 7: Wie getraind in ECD standaarden.....	61
Figuur 8:Personeelsleden verzekerd tegen ziektekosten of ongeval via het bedrijf	78
Figuur 9: Tevreden over de kwaliteit geleverd door het huidig personeel	80
Figuur 10: Wel/geen training van werkers in vroege herkenning signalen van mishandeling	86

Voorwoord

De Nationale Assemblée (DNA) heeft, met ondersteuning van UNICEF, het Center for People's Development (CPD) aangetrokken voor het uitvoeren van een studie, waarbij de situatie van kinderen in opvanginstellingen in het gehele land in kaart is gebracht. De resultaten, vervat in dit rapport, bieden een uitgebreid en actueel inzicht in de mate waarin zowel kinderdagopvanginstellingen als residentiële kinderopvanginstellingen voldoen aan de in de wet vastgestelde standaarden. Bovenal zijn de resultaten bedoeld als nulmeting, en daarmee een instrument voor het monitoren van de implementatie van wetgeving. Wij hopen dat dit rapport voldoende input geeft voor het ontwikkelen van strategische actieplannen voor de diverse categorieën opvanginstellingen, gericht op een systematische realisatie van standaarden voor kinderopvang zoals bij wet vastgesteld, en in overeenstemming met het Kinderverdrag.

Wij danken allereerst alle respondenten voor hun algemene ondersteuning tijdens het veldwerk en in het bijzonder voor de tijd die werd uitgetrokken om de vele vragen te beantwoorden en te begeleiden bij het observatie gedeelte. Veel waardering spreken we uit voor al diegenen die onder zeer moeilijke opstandigheden en zeer beperkte middelen onze kinderen blijven opvangen en begeleiden, en dit met veel liefde en bewogenheid doen.

Zonder een gedreven onderzoeksteam was dit rapport er niet geweest. Dank aan Roline Botse, Drs. Jennifer Goede, Jeffrey Linger, Varsha Bhikharie, BSc., Grace Boschman, en Eunike Zuylen. Ze hebben een belangrijke bijdrage geleverd aan de veldcoördinatie, datacollectie, data-invoer en dataverwerking. Bij de voorbereiding van het veldwerk is dankbaar gebruik gemaakt van de data en informatie die door de Commissie Toezicht Kinderopvanginstellingen onder leiding van de Hr. Raoul Dankoor, van het Ministerie van Sociale Zaken en Volkshuisvesting, ter beschikking werden gesteld. Ook dank aan Mevr. Presela Young A Fat, van het Ministerie van Onderwijs, die alle medewerking bood bij het verkrijgen van toegang tot het bestand van dagopvang instellingen van de voormalige ECD Commissie.

Onze bijzondere erkentelijkheid gaat uit naar de Nationale Assemblée voor de ondersteuning en feedback, in het bijzonder dank aan Miriam Foe- Aman en de voorzitter van DNA, Drs. Jennifer Simons, die met grote betrokkenheid het onderzoeksproces nauwlettend volgde en nuttige adviezen bood.

Dr. Julia Terborg
Directeur Center for People's Development

Samenvatting

De Nationale Assemblée heeft, vanuit haar wetgevende, adviserende en controlerende taken, het initiatief genomen om onderzoek te laten verrichten naar de actuele begin situatie in kinderopvanginstellingen, zowel kinderdagopvang als de residentiële instellingen. De data zullen niet alleen moeten bijdragen aan het vergroten van het inzicht in de situatie van kinderen maar ook door de DNA worden gebruikt als instrument om de implementatie van relevante wetgeving en het daaraan gerelateerd overheidsbeleid te ondersteunen en te monitoren.

Bij de data verzameling zijn zowel kwantitatieve als kwalitatieve data verzameld met uiteenlopende instrumenten, te weten: een semigestructureerde vragenlijst voor alle kinderopvanginstellingen, een aparte additionele semi- gestructureerde vragenlijst voor residentiële kinderopvanginstellingen, een lijst met observatie vragen voor alle instellingen, een registratie lijst voor alle personeelsleden, en een registratielijst voor alle kinderen in de residentiële opvang, waarbij informatie is verzameld over een aantal basiskkenmerken van de opgevangen kinderen. De onderzochte thema's zijn: Organisatie management en structuur, beschikbare hulpbronnen (financiële en menselijke), gezondheid en veiligheid van kinderen, fysieke omgeving, capaciteit van personeel en staf, beleid en procedures, relatie met kinderen en hun families, onderwijsprogramma: pedagogische aspecten, leerontwikkeling, en continuïteit van zorg.

De groep van respondenten bestond behalve uit leidinggevendenden van kinderopvang instellingen ook uit sleutelinformanten. Conform de concept wet is data verzameld over kinderen (0 tot 18 jaar) en voor een deel over jeugdigen (18-25 jaar). Het onderzoek is landelijk uitgevoerd, met uitzondering van het district Sipaliwini, waar wel data is verzameld onder leidinggevendenden, maar geen observatie heeft kunnen plaatsvinden.

Bij het identificeren van geregistreerde en niet geregistreerde opvanginstellingen is gebruik gemaakt van databestanden van zowel ministeries als particulieren, alsook directe opsporing in het veld. Tijdens het veldwerk bleek dat bestaande bestanden van opvanginstellingen voor een groot deel niet meer in overeenstemming waren met de actuele praktijk. Met het onderzoek is dus ook een recente inventarisatie van alle opvanginstellingen beschikbaar gekomen.

Er is van 216 instellingen informatie verzameld, namelijk 164 dagopvanginstellingen en 52 residentiële kinderopvanginstellingen. Het overgrote deel van de dagopvang instellingen, 85%, is gevestigd in Paramaribo en Wanica. De meeste opvanginstellingen zijn crèches crèches, veelal in combinatie met naschoolse opvang. Er zijn 101 peuterscholen aangetroffen, waarvan het overgrote deel, 85%, gelegen is in Paramaribo en Wanica. Een aparte en kleine categorie wordt gevormd door 3 dagopvang instellingen voor kinderen met een beperking, die speciaal zijn ingesteld op zorg voor deze specifieke groep kinderen. In een klein aantal reguliere dagopvang verblijven zijn ook enkele kinderen met een geestelijke – of lichamelijke beperking aangetroffen, weliswaar zonder de beschikbaarheid van specialistische zorg.

Wat de residentiële opvang betreft is 65% gevestigd in Paramaribo, voor een gelijk aandeel, 8%, in drie andere districten, namelijk Wanica, Para en Nickerie. Daarnaast telt ook het district Commewijne 3 residentiële instellingen. In Marowijne en Saramacca zijn 2 instellingen aangetroffen. De districten Brokopondo, Coronie en Sipaliwini hebben geen residentiële instellingen.

In de 164 dagopvanginstellingen is een totaal aantal kinderen van 6.773 gerapporteerd op een totaal van 871 kinderwerkers. In het onderzoek was het niet mogelijk de beschikbaarheid van kinderwerkers per leeftijdsgroep te meten omdat in de praktijk het overgrote deel van de instellingen dit strikte onderscheid niet maakt. Doorgaans zijn de kinderwerkers beschikbaar voor alle aanwezige kinderen, zonder onderscheid naar leeftijdsgroep. In Paramaribo loopt het aantal kinderen per instelling uiteen van 5 kinderen tot 210 kinderen, en in Wanica van 12 tot 159 kinderen per dagverblijf.

Ten tijde van het onderzoek bedroeg het aantal kinderen in een totaal van 52 onderzochte residentiële instellingen: 1.600, waarvan 839 jongens en 761 meisjes. Het aantal kinderen is het kleinst in de 7 tehuizen voor kinderen met een beperking (KmeB), waar 159 kinderen zijn gerapporteerd, te weten 82 jongens en 77 meisjes. De meeste kinderen wonen in 31 kindertehuizen. Hier bedraagt het totaal aantal opgevangen kinderen: 761, waarvan 396 jongens en 365 meisjes. De 14 schoolinternaten hebben een totaal aantal kinderen opgevangen van 680, waarvan 361 jongens en 319 meisjes. Vermeldenswaard is dat van de schoolinternaten er vier instellingen uitsluitend meisjes opvangen, terwijl vier instellingen uitsluitend jongens opvangen.

De resultaten van de kinderdagopvanginstellingen en residentiële instellingen zijn in aparte hoofdstukken behandeld. Deze scheiding is belangrijk vanwege de grote verschillen in doelgroepen en het functioneren van deze instellingen. De resultaten van de residentiële instellingen zijn gedifferentieerd naar drie grote categorieën, namelijk: 1. De kinder tehuizen, 2. De tehuizen voor kinderen met een beperking (KmeB) en 3. De schoolinternaten. Het simpelweg samenvoegen van alle instellingen zou een sterk vertekend beeld opleveren.

De meeste dagopvang instellingen zijn crèches, met opvang van kinderen in de leeftijd 0-4 jaar, de niet schoolgaande leeftijd. De leeftijdsgroepen van kinderen in residentiële instellingen variëren. Het aandeel van residentiële instellingen met kinderen onder de vier jaar is relatief klein. In ongeveer driekwart, 75%, van de instellingen zijn de kinderen in de leeftijdsgroep 9 jaar en ouder. 10-20% van de instellingen heeft vooral kinderen in de leeftijdsgroep 0-4 jaar, de niet schoolgaande leeftijd.

Het overgrote deel, 69%, van de kinderdagopvang instellingen behoort tot de categorie 'Eenmanszaken', terwijl bij residentiële instellingen het overgrote deel, 73%, als stichting is opgezet. Het management van het overgrote deel van de kinderdagopvang, 85% is in handen van particulieren. In de dagopvang heeft de overheid nog enige bemoeienis, gelet op de overheidscrèches (7%) en het daarbijhorend management. In slechts 10 dagopvanginstellingen is het management in handen van een religieuze gemeente

De residentiële opvang wordt vooral geleid door religieuze gemeenten (55%), en voor een kleiner deel door particulieren (41%). Op twee schoolinternaten na, is de overheid niet betrokken in het management van de residentiële instellingen.

Ongeveer tweederde van de dagopvang, 64%, maakt deel uit van een privé woonhuis. De kwaliteit van deze privé woonsituatie is zeer uiteenlopend van adequaat tot zeer slecht. In een deel van deze dagopvang verblijven laat de accommodatie heel veel te wensen over.

Van de 52 residentiële instellingen, beschikken 45 over accommodatie welke uitsluitend wordt gebruikt voor de kinderopvang. In een relatief klein aantal gevallen, in 7 tehuizen, worden kinderen opgevangen in een accommodatie die tevens als particulier woonhuis dient.

Voor 94% van de dagopvangverblijven is de bijdrage van ouders de belangrijkste inkomstenbron. Bij de residentiële instellingen is er variatie in de belangrijkste inkomstenbron. Een groot deel van de instellingen is afhankelijk van overheidssubsidie, nationale privé donoren, en/of buitenlandse donoren. De meeste kindertehuizen, 32%, noemen de overheid als belangrijkste inkomstenbron. Alle instellingen noemen ook inkomsten in natura, in het bijzonder van nationale privé donoren.

Hoewel de meeste instellingen er een administratie van kinderen gegevens erop na houden, is de kwaliteit heel uiteenlopend en over het algemeen zeer onvolledig. In ongeveer 12% van de dagopvang en residentiële opvang zijn kinderdossiers geheel afwezig. Relatief weinig instellingen houden er een personeels administratie op na, terwijl ook jaarverslagen, en daarbij horende financiële verslagen veelal ontbreken. Het aandeel van dagopvanginstellingen dat accountverslagen en/of beleidsdocumenten/plannen rapporteert is heel klein. Ook in de groep van residentiële instellingen zijn beleidsplannen niet gangbaar. Slechts 24% heeft de beschikking over een beleidsplan.

Hoewel een groot deel van de leiding van de instellingen eerder heeft gehoord over ECD standaarden, en de 'Wet Opvanginstellingen' blijkt dat het overgrote deel van de kinderwerkers en staf in de opvanginstellingen nooit eerder een training heeft ontvangen op dit gebied. Waar er training is aangeboden in de afgelopen jaren zijn het vooral leidinggevendenden die hieraan hebben deelgenomen. Vooralsnog zijn kinderwerkers zelf nog nauwelijks tot niet getraind, ongeacht het type instelling.

Het overgrote deel van de huidige kinderwerkers voldoet niet of nauwelijks aan de opleidingvereisten, zoals vastgesteld in de concept wet. Het aandeel van leidinggevendenden met minimaal een HBO opleiding is zeer gering. De meeste werkers hebben het Voortgezet Onderwijs voor Junioren (VOJ) bezocht (wel of niet afgerond), terwijl een klein deel een middelbare beroepsgerichte onderwijsopleiding heeft gevolgd. In de dagopvang heeft ongeveer de helft van de werkers een of andere opleiding of cursus gevolgd tot crèche- en of peuter leidster bij opleidingsinstanties als 'Klimop', 'TANA' of 'BOOG'.

Voor indiensttreding van personeel worden er in een groot deel van de instellingen geen specifieke voorwaarden gesteld wat betreft goed gedrag of gezondheid van de werknemer. Een op de vier dagopvang verblijven en 1 op de vijf residentiële instellingen vraagt geen

enkele verklaring. Een heel klein deel van de dagverblijven eist een verklaring van 'Goed gedrag', tegenover 36% van de residentiële instellingen. In ongeveer de helft van de instellingen moeten de werknemers zich wel onderwerpen aan een medische keuring.

De arbeidsomstandigheden voor personeel/kinderwerkers in de kinderopvang laten veel te wensen over. De lonen zijn laag en in veel instellingen zijn ook de secundaire arbeidsvoorwaarden slecht. Zorgwekkend is dat in 54% van de verblijven het personeel helemaal niet verzekerd is, niet tegen ongevallen en ook niet tegen ziektekosten.

Bij de meeste instellingen bestaat er grote behoefte aan regelmatig advies en begeleiding. Helaas is deze ondersteuning voor de meeste instellingen niet beschikbaar. 37% van de dagopvangverblijven en 41% van de residentiële instellingen heeft nooit regelmatig advies of begeleiding ontvangen. Ook voor kinderen met gedragsproblemen en/of andere stoornissen zijn er nauwelijks gedragsdeskundigen beschikbaar.

Uit de observaties blijkt dat het behoorlijk schort aan voorzieningen die de gezondheid en veiligheid van de kinderen in de opvang moeten garanderen. Zo blijkt onder andere dat een aantal basis preventieve en eerste hulp voorzieningen in een groot deel van de instellingen ontbreken: EHBO kit, EHBO opgeleid personeel, ontbreken van brandblusapparaten, rookmelders, klamboes (voor babybedjes), beveiligde ramen, stopcontacten, etc.

Ook de accommodaties waar kinderen worden opgevangen, zowel in de dag- als residentiële opvang, laten veel tekortkomingen zien, als gevolg van achterstallig onderhoud. Er zijn een aantal dagverblijven waar kinderen worden opvangen in geïmproviseerde ruimtes, zoals garages, balkons, met minimale voorzieningen. Ook in de algemene fysieke omgeving (erf) laat de hygiëne vaak te wensen over.

Bij het verzamelen van data over de residentiële instellingen is bijzondere aandacht gegeven aan kinderen in kindertehuizen omdat het deze groep is die adequate ouderlijke zorg ontbeert. Een verontrustende bevinding is dat problematische gezinssituaties die nauw verband houden met armoede en gebrek aan basisvoorzieningen, zoals huisvesting en sociale beschermingsprogramma's, door twee derde van de kindertehuizen als belangrijkste reden wordt genoemd voor plaatsing van kinderen. De meeste kinderen zijn niet in tehuizen omdat ze geen ouders hebben, maar omdat ouders vanwege structurele barrières de zorg niet adequaat kunnen uitvoeren. Naast armoede gerelateerde redenen vormen ook seksueel misbruik en andere vormen van kindermishandeling belangrijke redenen voor uithuisplaatsing. Voorts blijkt dat kinderen op jonge leeftijd (0-4jaar) al in kindertehuizen worden geplaatst, terwijl in veel tehuizen de meeste kinderen langer dan vijf jaar verblijven met relatief weinig kans op uitstroming. Voorts is er slechts in een klein aantal tehuizen regelmatige behandeling en begeleiding beschikbaar voor kinderen met een problematische achtergrond. Als kinderen het tehuis verlaten is er nauwelijks nazorg en begeleiding. Zowel vanuit de overheid als de instellingen zelf ontbreekt het aan systematische monitoring van uit huis geplaatste kinderen, met als gevolg dat kinderen worden 'vergeten' in de tehuizen. Als kinderen wel de tehuizen verlaten ontbreekt het veelal aan gerichte nazorg en begeleiding, wat onder andere blijkt uit de bevinding dat veel instellingen weinig tot geen informatie hebben over hoe de kinderen die de tehuizen verlaten uiteindelijk terechtkomen.

1.Introductie

In de afgelopen jaren is er veel te doen geweest rond het vraagstuk van kinderopvang, inclusief veel media aandacht en publieke discussie over geconstateerde wantoestanden in opvanginstellingen, die als paddenstoelen uit de grond rezen. Het ontbreken van basisvoorzieningen, inadequate accommodaties, en vooral onbekendheid van instellingswerkers met standaarden van kinderopvang, waren onder andere reden voor bezorgdheid.

Pogingen om de kinderopvang in Suriname wettelijk te reguleren dateren vanaf de eind jaren '80. In 1996, werd het eerste concept kinderdagopvang voorbereid door het Bureau Kinderontwikkeling in nauwe samenwerking met het Bureau voor Openbare Gezondheidszorg. In een latere fase werd vanuit DNA een initiatief ontwerp kinderwet ontwikkeld, specifiek gericht op de noodopvang van kinderen. Na brede discussies, zowel binnen de overheid als tussen de overheid en maatschappelijke groepen, en herhaaldelijke wijzingen van de wet, werd in 2010 uiteindelijk besloten om een overkoepelende raamwet voor alle opvanginstellingen te ontwerpen. In de meest recente versie, die ten tijde van het onderzoek in behandeling is bij DNA, is de regulering van de kinderopvang onderdeel van een grotere raamwet houdende regels inzake het exploiteren van instellingen voor opvang van personen (Wet Opvanginstellingen). In deze ontwerp wet, en de daarbij behorende staatsbesluiten¹, zijn de algemene standaarden voor alle opvang instellingen, belast met opvang van kinderen, senioren burgers en mensen met een beperking, vastgelegd.

Concept wet opvanginstellingen

In de toelichting op de wet is door de wetsontwerpers aangegeven dat door de steeds groter wordende sociaal-maatschappelijke nood het aantal opvanginstellingen is toegenomen. Gelet op deze explosieve groei en drastische stijging van exploitatie kosten, moet de wet ertoe bijdragen dat:

- er een kader gecreëerd wordt waarbinnen een goede zorg geboden kan worden aan cliënten
- de overheid mede zorg draagt voor het ledigen van de sociaal-maatschappelijke nood in de gemeenschap.
- de meest noodzakelijke vereisten voor het adequate beheer van opvanginstellingen en het bieden van goede en voldoende zorg worden gewaarborgd
- primair de bescherming van de doelgroep en het bevorderen van het welzijn van de doelgroep voorop worden gesteld.

In de concept wet is aangegeven dat het beleid tenminste rekening moet houden met de volgende (kinder)rechten:

- a) **Het recht op vrijwaring van discriminatie:** De cliënten van de instelling worden beschermd tegen elke vorm van discriminatie. Elk kind krijgt zoveel als mogelijk een

¹ Zie:1. Bijlage behorende bij het Staatsbesluit van ...ter uitvoering van artikel 4 van de Wet Opvanginstellingen (S.B.no.....) (Besluit Opvang mensen met een beperking)

2. Bijlage behorend bij het Staatsbesluit van ter uitvoering van artikel 4 van de Wet Opvanginstellingen (S.B.no.....) (Besluit Kinderopvang 0 tot en met 8 jaar)

gelijkwaardige behandeling van het personeel, met inachtneming van de behoeften van elk kind.

- b) **Het recht op medezeggenschap:** Medezeggenschap is: mee weten, mee denken, mee praten en mee beslissen. Cliënten worden aangemoedigd verantwoordelijkheid te (leren) dragen en mee te beslissen over de inrichting van het eigen leven. Elk besluit dat door het personeel en de leiding van de instelling genomen wordt, is gebaseerd op het behartigen van het belang van de cliënt.
- c) **Het recht op ontwikkeling:** De instelling is erop gericht alle cliënten in de instelling zich veilig en beschermd te doen voelen. De instelling zal daarin de fysieke en psychische ontwikkeling van de cliënt monitoren en stimuleren. Voor cliënten met speciale behoeften is er een individueel zorgplan, dat aansluit bij de speciale noden van de cliënt
- d) **Het recht op een naam en kennis over en contact met de ouders en familie:** Een ieder heeft een naam. De instelling helpt de cliënten al op jonge leeftijd een eigen identiteit te vormen, hun ouders, overige familieleden en hun familiegeschiedenis te kennen en te begrijpen.
- e) **Het recht op privacy:** Het recht op privacy van de cliënten wordt geëerbiedigd. Foto's en ander materiaal van cliënten worden niet voor commerciële doeleinden gebruikt zonder de toestemming van de ouders of wettige vertegenwoordigers en het kind. Cliënten aan wie 24-uurs opvang wordt geboden, worden voorzien van een eigen bed en een eigen opbergruimte voor de persoonlijke spullen.

Registratieplicht

De wet zal regulerend optreden door de exploitatie van de instellingen voor opvang te verbinden aan een registratieplicht in het Landelijk Register Opvanginstellingen. Voorwaarden om ingeschreven te worden in het vorengenoemde register, is het voldoen aan de bepalingen die zijn gesteld in deze wet. Voor de reeds bestaande opvanginstellingen zal de overheid, in het bijzonder het Ministerie van Sociale Zaken en Volkshuisvesting, in overleg met de leiding van de instellingen een assistentieprogramma te ontwikkelen dat de instellingen financiële- en technische ondersteuning zal bieden om aan de vereiste kwaliteitsstandaarden te voldoen.

Anticiperend op de goedkeuring en in werking treding van de wet opvanginstellingen, heeft DNA, met ondersteuning van UNICEF, het Center for People's Development (CPD) aangetrokken voor het uitvoeren van een zogenoemde 'nulmeting' of beginstudie naar de situatie van kinderen in opvanginstellingen in het gehele land, waarbij kenmerken van de kinderopopulatie, de omvang, de kwaliteit van de opvang en het functioneren van de instellingen in kaart worden gebracht. Deze meting vertrekt niet alleen vanuit het raamwerk van de concept wet, maar is breder opgezet tegen de achtergrond van de uitvoering van het 'Ontwikkelingsplan 2012 – 2016', en het in 1993 geratificeerde internationale 'Kinderverdrag'.

In het hierna volgende wordt de opzet van het onderzoek gepresenteerd, waarbij nadere informatie wordt verstrekt over het doel, de onderzoekspopulatie, de datacollectie methoden alsook de dataverwerking en analyse.

2. Onderzoeksopzet

Onderzoekdoel:

Het verzamelen van data over de actuele begin situatie in kinderopvanginstellingen, zowel kinderdagopvang als de residentiële instellingen. De data en informatie die beschikbaar komen moeten de DNA handvatten aanreiken voor effectieve uitvoering van haar wetgevende, adviserende en controlerende bevoegdheden, met name waar het de behartiging van de belangen van kinderen betreft. De data zullen derhalve niet alleen moeten bijdragen aan het vergroten van het inzicht in de situatie van kinderen maar ook worden gebruikt als instrument om de implementatie van relevante wetgeving en het daaraan gerelateerd overheidsbeleid te ondersteunen en te monitoren.

Specifieke onderzoeksthema's

In de situatieanalyse zal de belangrijkste focus zijn op de mate waarin de opvanginstellingen functioneren conform de voorgestelde standaarden. De standaarden zijn primair ontleend aan de concept wet kinderopvang en het daaraan gerelateerde staatsbesluit, en omvatten zowel algemene kinderopvang standaarden als specifieke 'Early Childhood Development' (ECD) standaarden. Daarnaast is ook rekening gehouden met de richtlijnen van de Verenigde Naties (VN) betreffende 'alternatieve zorg', welke vooral van toepassing zijn op residentiële zorg van kinderen zonder of inadequate ouderlijke zorg (art. 20 van het kinderverdrag). Onderstaand een overzicht van de geïdentificeerde onderzoeksthema's:

1. Omvang en kenmerken van kinderen in opvanginstellingen
2. Organisatie management en structuur
3. Hulpbronnen (financiële en menselijke)
4. Gezondheid en veiligheid van kinderen
5. Fysieke omgeving
6. Capaciteit van personeel en staf
7. Beleid en procedures
8. Relatie met kinderen en hun families
9. Onderwijsprogramma: pedagogische aspecten, leerontwikkeling
10. Continuïteit van zorg

Onderzoekspopulatie

De onderzoekspopulatie is samengesteld uit alle geregistreerde en niet geregistreerde kinderopvanginstellingen, die opvang bieden aan kinderen in de leeftijd van 18 jaar en jonger, waarbij onderscheid is gemaakt naar:

1. Kinder Dagopvang:

- a. Crèches
- b. Naschoolse opvang
- c. Peuterscholen

2. Kinder Residentiële of 24 uren opvang:

- a. Tehuizen voor kinderen zonder- of inadequate ouderlijke zorg
- b. Tehuizen voor kinderen met een beperking
- c. Schoolinternaten

Bestand van kinderopvang instellingen

Het Bureau Rechten van het Kind (BRK) het Ministerie van Sociale Zaken en Volkshuisvesting (SOZAVO) is belast met de coördinatie en monitoring van het Kinderrechten verdrag en geeft tevens leiding aan de in 2010 ingestelde nationale Commissie 'Controle en Toezicht Kinderopvanginstellingen (CTK). In deze hoedanigheid heeft het BRK in de afgelopen jaren verscheidene pogingen ondernomen om kinderopvang instellingen te inventariseren en formeel te registreren. Het laatste bestand dateert van 2011 en is het resultaat van een campagne die door het BRK was opgezet waarbij alle kinderopvanginstellingen via krantenadvertenties en andere kanalen werden opgeroepen om zich te registreren. Niet alle kinderopvanginstellingen zijn geregistreerd bij het ministerie van SOZAVO. Dit landelijk bestand was bij het begin van het onderzoek samengesteld uit:

Kinderdagopvang: Totaal 285 geregistreerde instellingen:

- 130 crèches met meer dan 20 kinderen
- 10 overheidscrèches met meer dan 20 kinderen
- 5 semi overheidscrèches met meer dan 20 kinderen
- 84 crèches met minder dan 20 kinderen
- 55 peuterscholen

Kinder residentiële opvang: Totaal 57 geregistreerde instellingen

- 41 instellingen voor kinderen zonder adequate ouderlijke zorg, waarvan 2 instellingen voor kinderen met HIV
- 8 instellingen voor opvang van kinderen met een beperking
- 6 school internaten

Inventarisatie geregistreerde opvanginstellingen:

Om te komen tot een meest recente en betrouwbare inventarisatie van alle geregistreerde en niet geregistreerde instellingen is gebruik gemaakt van verschillende informatie bronnen, met name:

- a) Adressenbestand van geregistreerde instellingen van de afdeling Bureau Rechten van het Kind, Ministerie van Sociale Zaken
- b) Adressenbestand van geregistreerde kinderopvanginstellingen van de voormalige Commissie 'Early Childhood Development (ECD).
- c) Adressenbestand van het register van de Kamer van Koophandel (KKF)
- d) Telefonische verificatie van bestaande adressen en andere contact gegevens
- e) Opsporen van niet geregistreerde instellingen via diverse methoden: via sleutelpersonen, personeel kinderopvang, tijdens veldwerk,
- f) Identificatie van instellingen per district/ressort via de bestuursdiensten van het Ministerie van Regionale Ontwikkeling,

Definitie van concepten

De definiëring van concepten is voornamelijk afgeleid van de definities zoals die in de ontwerp wet opvanginstellingen zijn vastgelegd. Hieronder volgen de definities van een aantal centrale concepten:

Opvanginstelling: een ruimtelijke voorziening waar al dan niet tegen een vergoeding aan meer dan 5 cliënten gedurende (een deel of delen van) de dag (duurzame) opvang, begeleiding of ontwikkelingskansen worden geboden;

Definitie Kind: een persoon in de leeftijdsgroep 0 tot 18 jaar en niet reeds op andere wijze als meerderjarig wordt aangemerkt. Om de oudere kinderen in een aantal instellingen ook mee te nemen, worden in de concept wet ook 'jeugdigen' ook genoemd als cliënten van kinderopvanginstellingen en gedefinieerd als: een persoon die de leeftijd van 18 jaar wel bereikt heeft, maar nog niet de leeftijd van 25 jaar.

Soort opvang:

Deeltijdse opvang: opvang gedurende een deel of delen van de dag;

Onder delen van de dag wordt verstaan:

1. halve dagopvang: gedurende tien (10) tot twaalf (12) uur aaneengesloten
2. dagdeelopvang: minimaal vier (4) tot maximaal tien (10) uur aaneengesloten

Voltijdse opvang: 24 uren opvang. In het rapport zal de term 'residentiële instelling' worden gebruikt

Duurzame opvang: opvang gedurende een aaneengesloten periode van tenminste drie kalendermaanden

Exploitant: degene die geregistreerd staat in het Landelijk Register Opvanginstellingen en aan wie de beschikking als bedoeld in artikel 4 lid 2 is verleend

De minimale kwaliteitsstandaarden als bedoeld in lid 1 van de concept wet hebben ten minste betrekking op:

- het aantal personeelsleden, de bekwaamheid en de geschiktheid van de exploitant en het overige personeel;
- de ruimtelijke voorzieningen;
- het systeem van registratie van de cliënten binnen de opvanginstelling;
- de programma's voor stimulatie, verzorging, educatie, en het daarbij te gebruiken materiaal;
- de programma's voor participatie van het eigen milieu;
- de hygiëne en de verzorging van de gezondheid van de cliënten
- de vrijheid van cliënten;
- de veiligheidsaspecten in de opvanginstelling;
- de bereikbaarheid van de opvanginstelling;
- de privacy van cliënten.

Voldoet de opvanginstelling aan de kwaliteitsstandaarden en voor zover er geen gegronde bezwaren zijn overeenkomstig het bepaalde in artikel 3, dan wordt de opvanginstelling ingeschreven in het Landelijk Register Opvanginstellingen. Bij de aanmelding dient overlegd te worden het volgende:

- de persoonlijke gegevens van de aanmelder en in geval de aanmelder een rechtspersoonlijkheid bezittende instelling is, de statuten;
- een verklaring omtrent het gedrag als bedoeld in de Wet op de Justitiële Documentatiedienst en de verklaringen omtrent het gedrag (S.B. 1984 no. 34)
- het aantal cliënten en de leeftijdsopbouw van de cliënten;
- de toelatingseisen tot de opvanginstelling;
- de openingstijden van de opvanginstelling
- de ligging van de opvanginstelling;
- het bouw- en het inrichtingsplan;
- een op schrift gestelde visie en een pedagogisch of een agogisch beleidsplan;
- een schema voor deskundigheidsbevordering van het personeel;
- een model voor methodiek-, werk- en deskundigheidsontwikkeling;
- een model voor de participatie van de thuisomgeving;
- een model voor medezeggenschap van de cliënten;
- een model voor klachtbehandeling;
- het aantal personeelsleden alsook de vereiste opleiding en ervaring;
- een rampenplan;
- medische keuring van het personeel.
- informatie van degene die met de leiding van de opvanginstelling belast of mede belast is.

Wat betreft de rechtsvorm van de instelling betreft geeft de wet beperkte ruimte aan natuurlijke personen voor exploitatie van een opvanginstelling. De wet stelt dat aan natuurlijke personen een vergunning voor exploitatie van een opvanginstelling kan worden verleend ten behoeve van maximaal 40 cliënten, indien het een deeltijdse opvang betreft en ten behoeve van maximaal 8 cliënten indien het een voltijdse opvang betreft.

Onderzoeksgebieden

Het onderzoek heeft plaatsgevonden onder alle geregistreerde en niet geregistreerde kinderopvanginstellingen in alle 10 districten².

Data verzamelingmethoden

In dit onderzoek is gebruik gemaakt van zowel kwantitatieve als kwalitatieve dataverzamelingmethoden.

Voor een brede oriëntatie op het vraagstuk heeft een uitgebreide bestudering plaatsgevonden van zowel nationale als internationale literatuur, waaronder:

- a. Ontwerpwet 'Opvanginstellingen' en daaraan gerelateerde staatsbesluiten met standaarden
- b. Relevante nationale rapporten
- c. Internationale documenten (vergelijkbare onderzoeksrapporten, standaarden, etc.), waaronder richtlijnen van de Verenigde Naties over opvang van kinderen zonder of inadequate ouderlijke zorg

² Met uitzondering van Sipaliwini. Zie voor nadere toelichting pagina..van dit rapport

Voor het verkrijgen van een actueel globaal beeld van de huidige situatie van de kinderopvang, en ter voorbereiding van de vragenlijst en het veldwerk, zijn interviews gehouden met sleutelinformanten. Deze personen zijn in hun voormalige of huidige functie nauw betrokken (geweest) bij beleidsvorming, onderzoek, trainen van kinderopvangswerkers of controle- en toezicht. Zie annex 1 voor lijst met personen die een interview hebben afgestaan.

Onderzoeksinstrumenten

De hoofd vragenlijst is in nauw overleg ontwikkeld met vertegenwoordigers van DNA en UNICEF en gebaseerd op literatuur studie, waarbij zowel nationale als internationale rapporten en richtlijnen zijn bestudeerd, en gesprekken met sleutelinformanten uit de Surinaamse praktijk van kinderopvang. De kwantitatieve data zijn verzameld met verschillende instrumenten:

1. **Een semigestructureerde vragenlijst** voor alle kinderopvanginstellingen: In deze vragenlijst zijn alle relevante onderzoeksthema's vertaald naar een totaal van 89 vragen, verdeeld over zeven(7) secties. Behalve data over deze inhoudelijke thema's is ook van elke instelling informatie verzameld over: Naam contactpersonen, adres, contact gegevens (telefoon, email, ping) en openingstijden. Deze specifieke contact gegevens van de instellingen zijn in verband met de anonimiteit niet in het onderzoek verwerkt, maar wel beschikbaar in het databestand, dat terzijner tijd kan worden gebruikt in de follow up van het onderzoek/implementatie van de wet kinderopvang, om de instellingen te identificeren en te contacten.
2. **Een additionele semi- gestructureerde vragenlijst** voor residentiële kinderopvanginstellingen: Omdat de residentiële kinderopvang een aantal specifieke kenmerken heeft zijn er 25 extra vragen gesteld aan leidinggevendenden van deze instellingen, welke waren ondergebracht in een aparte sectie van de vragenlijst
3. **Een lijst met observatie vragen voor alle instellingen:** Op basis van de standaarden in de concept wet die gaan over fysieke omgeving, hygiëne, meubilair en inrichting van ruimtes (speelruimtes, keuken, sanitaire voorzieningen), en ook pedagogische kwaliteit, zijn 64 vragen geformuleerd die door observaties werden beantwoord. De observatie vond plaats zowel tijdens het interview alsook na het interview, waarbij aan de respondent het verzoek werd gedaan om begeleiding bij het observeren.
4. **Een registratie lijst voor alle personeelsleden:** aan alle instellingen, zowel dagopvang als residentiële opvang is gevraagd om een personeels lijst in te vullen met basisgegevens van elk personeelslid, met name: geslacht , leeftijd, opleiding, functie, en soort betrekking (deeltijd/voltijds)
5. **Een registratielijst voor alle kinderen in de residentiële opvang:** aan alle residentiële instellingen is gevraagd om een lijst in te vullen met basisgegevens van elk kind, met name: leeftijd, geslacht, etniciteit, woonplaats, reden voor plaatsing, opleiding

De kwantitatieve data zijn verzameld door een groep van 5 getrainde interviewers, allen met ruime interview ervaring en/of specifieke ervaring met vraagstukken gerelateerd aan kinderonwikkeling. Voorafgaand aan het veldwerk zijn alle interviewers getraind in juiste toepassing van het onderzoeksinstrument, inclusief aandacht voor interview vaardigheden

en attitude, alsook observatie vaardigheden. De semifinale instrumenten zijn getest in het veld en waar nodig aangepast. Het testen vond plaats door elke veldwerker een interview te laten afnemen onder een groep van gevarieerde instellingen (crèche, peuterschool, residentiële instelling, etc.). Dit was ook een goede gelegenheid voor interviewers om kennis te maken met het veld en vertrouwd te raken met de vragenlijst. De kwalitatieve data zijn vooral verzameld door 'open vragen' in de vragenlijsten en diepte interviews met sleutelpersonen.

Op basis van de vragen en onduidelijkheden die in de training van veldwerkers naar voren kwamen, is een instructie lijst ontwikkeld (met definitie van gebruikte termen, toelichting op bepaalde vragen, veldinstructie), voor elke interviewer, om consistente dataverzameling te stimuleren.

Bestudering databestanden CTK: Door de Hr. Dankoor, Hoofd van het Bureau Rechten van het Kind van het Ministerie van Sociale Zaken en voorzitter van de Commissie Controle en Toezicht Kinderopvanginstellingen (CTK) zijn een 20- tal rapportages van controle bezoeken aan instellingen afgestaan, over de periode 2011 en 2012. Deze rapportages bestaan uit schriftelijke verslagen van interviews met de leiding van de instellingen en observaties, alsook fotomateriaal. Voor ontvangst en confidentiële behandeling van deze informatie heeft CPD een verklaring getekend. Deze kwalitatieve informatie is geanonimiseerd en gebruikt als achtergrond informatie bij de finale analyse van alle verzameld onderzoeksmateriaal.

Verloop van het veldwerk

Alle bestaande instellingen met bekende contact informatie zijn voorafgaande aan het bezoek telefonisch en/of per email geïnformeerd over het onderzoek en de onderzoeksperiode, zonder dat er een concrete datum voor het bezoek werd genoemd. Via de mail is het begeleidend schrijven verstuurd waarin uitgebreide informatie over het doel en opzet van het onderzoek, met expliciet verzoek om ondersteuning te verlenen aan veldwerkers. Zoals bekend is sinds de mid jaren '90 de wet kinderopvang in voorbereiding. In dit verband zijn instellingen in de afgelopen jaren veelvuldig benaderd voor informatie en registratie van gegevens, met name van personeel en kinderen, door o.a. het Ministerie van Sociale Zaken en Volkshuisvesting, alsook het Ministerie van Onderwijs (ECD commissie). Sommige respondenten vonden het vervelend om opnieuw geconsulteerd te worden, omdat ze daarna niet zijn geïnformeerd waren over het verdere gebruik van de data.

Hoewel sommige mensen klaagden over herhaaldelijke registraties, was de respons over het algemeen heel positief, en zijn de meeste instanties vooral ondersteunend en coöperatief geweest naar de interviewers toe. Er is geen enkele uitdrukkelijke weigeraar geweest, wel 2 personen die ondanks herhaaldelijke afspraken niet zijn bereikt

Semi gestructureerde vragenlijsten

Op maandag 8 mei is het veldwerk in Paramaribo van start gegaan en rond eind juli gefinaliseerd. Het veldwerk heeft langer geduurd dan gepland, vanwege de zware regens in zowel mei als juni. Veel instanties waren niet bereikbaar omdat hele woonbuurten onder water stonden. Daarnaast was het leggen van contacten met de juiste persoon in sommige gevallen heel tijdrovend en moesten meerdere bezoeken worden afgelegd aan eenzelfde

adres voordat het interview kon worden afgenomen. In enkele gevallen was de enige oplossing om het interview telefonisch af te nemen, met dien verstande dat vooraf de observatie vragen ter plekke waren beantwoord. De duur van de gesprekken was zeer uiteenlopend: van een uur tot soms wel drie uur. Nadat Paramaribo en Wanica grotendeels waren afgerond is het veldwerk in de overige districten uitgevoerd in de periode Juli-eind Augustus. Vanwege de beperkte beschikbare tijd en het ontbreken van basisinformatie, is het district Sipaliwini niet meer aangedaan. In het rapport is wel enige mondeling verstrekte informatie over de bestaande dagopvang instellingen in het district opgenomen. Vooralsnog is het aantal dagopvanginstellingen zeer klein (3-5 instellingen), en beperkt tot het gebied 'Boven Suriname'.

Observaties

Wat betreft het resultaat van de observatie kan worden gesteld dat de instellingen doorgaans zeer coöperatief waren waardoor de observatie vragen volledig konden worden beantwoord. In uitzonderlijke gevallen konden bepaalde onderdelen niet geobserveerd worden omdat de hoogste leiding niet aanwezig was, of omdat bepaalde ruimtes niet toegankelijk waren, bijv. de keuken. Daarnaast konden aspecten van de pedagogische kwaliteit alleen tijdens de beperkte duur van het interview worden geobserveerd, en kan er verder bias zijn opgetreden omdat het niet uitgesloten is dat de aanwezigheid van de interviewer het gedrag van de aanwezige werkers heeft beïnvloed.

In aanvulling op de vooraf vastgestelde observatie vragen, hadden interviewers ook de mogelijkheid om hun eigen korte evaluatie schriftelijk toe te voegen, waarvoor in de enquête plaats was ingeruimd onder de kop 'opmerkingen'. Deze opmerkingen geven vaak een goede eerste algemene indruk van de aangetroffen situatie, en zijn bij de analyse gebruikt ter illustratie van bevindingen.

Invulling personeel- en kinderlijsten

De personeel- en kinderlijsten werden tijdens het interview gelijk aangeboden voor invulling. In de meeste instellingen kon de personeelslijst gelijk worden ingevuld vanwege het relatief kleine aantal personeelsleden. Bij de grotere instellingen moest de personeel lijst op een ander tijdstip worden afgehaald. Twee grote instellingen, met meer dan 20 werkers, die deel uitmaken van een groter bedrijf hadden formele toestemming nodig van de personeelsafdeling voor het invullen van de lijst, en zijn uiteindelijk niet ingevuld. De kinderlijsten, die uitsluitend aan residentiële instellingen zijn aangeboden, en waarvan de invulling best wel wat tijd kostte, zijn altijd achtergelaten en op een ander tijdstip weer opgehaald.

Van de 164 instellingen in de dagopvang hebben 158 een ingevulde personeelslijst ingeleverd, en 44 van de 52 residentiële instellingen. Bij de residentiële instellingen is via de lijsten informatie verzameld over een totaal van 353 personeelsleden, en bij de kinderdagopvang is informatie verzameld over een totaal van 979 personeelsleden.

Van de 52 residentiële kinderinstanties zijn lijsten ontvangen van 20 instanties: 12 kindertehuizen, 6 schoolinternaten, en 2 tehuizen voor kinderen met een beperking. 2 instanties hebben uitdrukkelijk geweigerd de lijsten af te staan en de overige zouden die nog invullen, wat uiteindelijk niet is gebeurd.

In de onderstaande tabel is de verdeling van het aantal onderzochte opvanginstellingen naar gebied weergegeven:

Tabel 1: Bereikte instellingen naar soort en district

District	Dag kinderopvang	Residentiële kinderopvang	Totaal
Paramaribo	101 (62%)	35 (67%)	136 (62%)
Wanica	33 (20%)	4 (7%)	37 (17%)
Marowijne	5	1	6
Commewijne	6	3	9
Para	5	4	9
Brokopondo	3	0	3
Nickerie	4	4	8
Coronie	1	0	1
Saramacca	2	1	3
Totaal	164 (76%)	52 (24%)	216
Geregistreerd bij Sociale zaken (2010)	285	57	342

Tijdens het veldwerk is van 216 instellingen informatie verzameld, waaronder 164 dagopvanginstellingen en 52 residentiële instellingen. Het aantal onderzochte adressen is evenwel veel groter, en bedraagt minstens 342, het aantal dat in eerste instantie in het bestaande bestand was opgenomen. Als het aantal bereikte/geïnterviewde dagopvang en residentiële instellingen wordt vergeleken met het bestaande bestand van het Ministerie van Sociale Zaken en Volkshuisvesting, dan komen grote verschillen naar voren. Tijdens het veldwerk bleek dat het bestaande bestand voor een groot deel niet meer in overeenstemming was met de actuele praktijk. Veel instellingen kwamen niet voor in het bestand. Zo waren er in het bestand 51 peuterscholen geregistreerd terwijl in het veld bijna het dubbele, 101, werd gevonden. Veel instellingen, vooral in de privé dagopvang, bleken opgeheven te zijn. Sluiting van deze instellingen heeft vooral te maken met gebrekkige beschikbaarheid van adequaat personeel, pensionering van de eigenaar of leidinggevende, gebrek aan financiën en andere middelen. Bij recente opheffingen speelt ook de concurrentie van de door de overheid ingestelde 'naschoolse opvang'. Er zijn ook veel nieuwe, recent gevestigde dagopvanginstellingen gevonden. In tegenstelling tot de grote wijzigingen in het bestaande bestand van dagopvanginstellingen was het bestand van residentiële instellingen relatief stabiel.

De twee meest recente residentiële instellingen dateren van respectievelijk 2008 en 2010. In de afgelopen 2 jaren is een aantal residentiële opvang instellingen in opdracht van de Commissie Toezicht Kinderopvanginstellingen (CTK) gesloten vanwege de ontoelaatbare condities in deze tehuizen.

Data controle, invoer en verwerking

De kwantitatieve data zijn ingevoerd door twee getrainde data invoer typisten en verwerkt met behulp van het statistisch programma Statistical Package for Social Sciences (SPSS). Alle vragenlijsten werden voor invoer gecontroleerd op volledigheid en juistheid. De analyse van de survey data is vooral beschrijvend. Voor een beter begrip van de invloed van achtergrond factoren zijn in de uiteindelijke analyse survey- en verzamelde kwalitatieve data verweven met beschikbare data uit andere secundaire bronnen.

3.Resultaten van het onderzoek

Bij de presentatie van de resultaten van het onderzoek wordt eerst een algemeen overzicht gegeven van een aantal basiskenmerken van de onderzochte instellingen.

Vervolgens worden de resultaten gedifferentieerd en worden de kinderdagopvanginstellingen en residentiële instellingen in aparte hoofdstukken behandeld. Deze scheiding is belangrijk vanwege de grote verschillen in doelgroepen en functioneren van deze instellingen. Het simpelweg samenvoegen van alle instellingen zou een sterk vertekend beeld opleveren.

3.1. ALGEMEEN OVERZICHT: DAG OPVANG VS. RESIDENTIËLE OPVANG

3.1.1. Kinderopvanginstellingen naar soort en district

Tabel 2: Onderzochte kinderopvanginstellingen naar soort en district

District	Dag kinderopvang	Residentiële kinderopvang	Totaal
Paramaribo	101 (62%)	35 (67%)	136 (62%)
Wanica	33 (20%)	4 (7%)	37 (17%)
Marowijne	5	1	6
Commewijne	6	3	9
Para	5	4	9
Brokopondo	3	0	3
Nickerie	4	4	8
Coronie	1	0	1
Saramacca	2	1	3
Totaal	164 (76%)	52 (24%)	216

Er is in totaal van 216 instellingen informatie verzameld, namelijk van 164 dagopvanginstellingen en 52 residentiële kinderopvanginstellingen. 76% van de instellingen zijn kinderdagopvang instellingen en 24% residentiële instellingen. Het overgrote deel van de dagopvang instellingen, 82%, is zoals verwacht gevestigd in Paramaribo en Wanica, waar ook het grootste deel van de Surinaamse bevolking woonachtig is. Ongeveer twee derde van de dagopvang instellingen, 62%, is gevestigd in de hoofdstad, terwijl ongeveer 20% gelegen is in het district Wanica.

Wat de residentiële opvang betreft is het beeld enigszins verschillend. Ook hier is 65% gevestigd in Paramaribo, maar de geografische spreiding is anders dan bij de dagopvang. Residentiële instellingen zijn voor een gelijk aandeel, 8%, gevonden in drie andere districten, namelijk Wanica, Para en Nickerie. Daarnaast telt ook het district Commewijne 3 residentiële instellingen. In Marowijne en Saramacca zijn 2 instellingen aangetroffen, de districten Brokopondo, Coronie en Sipaliwini hebben geen residentiële instellingen. Twee voormalige schoolinternaten in het district Sipaliwini werden in de binnenlandse oorlog verwoest. Enige jaren geleden werd gestart met een schoolinternaat te Atjoni voor opvang

van VOJ leerlingen. Ten tijde van de afronding van het onderzoek waren er berichten over opening van dit internaat.

Kinderdagopvang

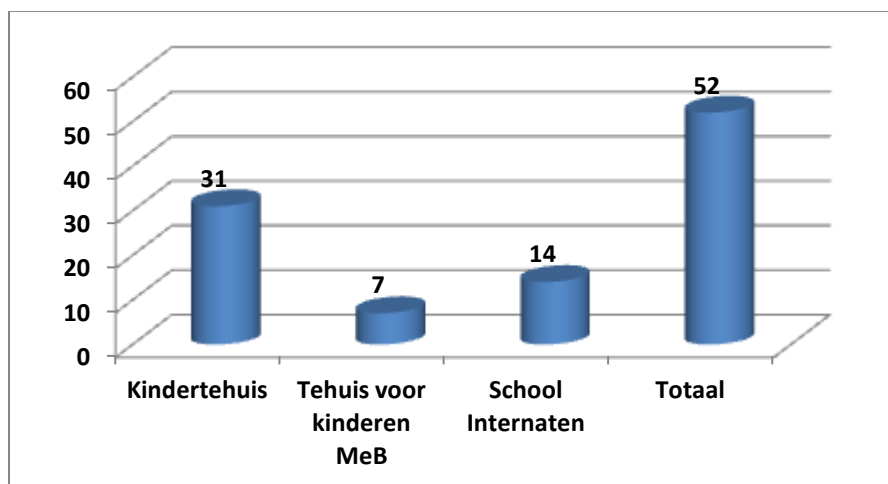
Tabel 3: Onderzochte kinderdagopvanginstellingen naar soort en district

District	Kinderdagopvang			
	Crèches	Naschoolse opvang	Peuterschool	Opvang KmeB
Paramaribo	81	77	65	2
Wanica	28	24	22	1
Marowijne	5	2	4	
Commewijne	5	3	5	
Para	4	3	2	
Brokopondo	2	2	1	
Nickerie	3	2	2	
Coronie	1	0	0	
Saramacca	1	0	1	
Totaal	130	111	101	3

De meeste dagopvang instellingen zijn crèches, met opvang van kinderen in de leeftijd 0-4 jaar, de niet schoolgaande leeftijd. Deze instellingen worden vaak gecombineerd met naschoolse opvang en/of een peuterschool. Een aparte en kleine categorie wordt gevormd door 3 dagopvang instellingen voor kinderen met een beperking, die speciaal zijn ingesteld op zorg voor deze specifieke groep kinderen. Vermeldenswaard is dat in een klein aantal reguliere dagopvang verblijven ook enkele kinderen met een geestelijke – of lichamelijke beperking zijn aangetroffen, weliswaar zonder de beschikbaarheid van specialistische zorg. Zoals eerder aangegeven zijn de meeste dagopvanginstellingen, ongeacht soort, gevestigd in de districten Paramaribo en Wanica. Vermeldenswaard is dat peuterscholen, welke een voorbereiding zijn op het formele onderwijs, in veel mindere mate beschikbaar zijn in de overige districten. Op nationaal niveau blijkt dat van de kinderen in de leeftijdsgroep 36-59 maanden het percentage dat peuter-of kleuteronderwijs bezoekt het hoogst is in Paramaribo (49%) en Wanica (37%) en het laagst in Marowijne (7%). (MICS 2010)

Soort residentiële kinderopvang instellingen

Figuur 1: Aantal residentiële instellingen naar soort

Tabel 4: Residentiële kinderopvanginstellingen naar soort en district

District	Kindertehuis	Tehuis voor KmeB	School Internaten	Totaal
Paramaribo	21	4	10	35
Wanica	2	2		4
Marowijne			1	1
Commewijne	2		1	3
Para	3		1	4
Brokopondo				
Nickerie	2	1	1	4
Coronie				
Saramacca	1			1
Totaal	31	7	14	52

De residentiële instellingen zijn onder te verdelen in 3 grote categorieën, namelijk;

1. **Kindertehuizen:** deze tehuizen richten zich vooral op kinderen en jongeren die komen uit probleemsituaties: kinderen zonder ouder (s), kinderen uit probleem gezinnen (verslaafde ouders, armoede, gescheiden ouders, etc.) of seksueel misbruikte of mishandelde kinderen. De kinderen worden voor zowel korte als lange duur opgevangen. Een klein aantal van de kindertehuizen zijn doorgangshuizen, dat wil zeggen dat kinderen in crisis voor een beperkte tijd worden opgevangen en vervolgens elders voor langere tijd worden geplaatst of terug gaan naar het gezin van oorsprong.
2. **Tehuizen voor kinderen met een beperking:** tehuizen voor kinderen met een enkelvoudige of meervoudige verstandelijk en/of lichamelijke beperking.
3. **Internaten voor opvang van schoolgaande kinderen:** Betreft vooral opvang van kinderen uit de verre districten en het binnenland die in Paramaribo of in Nickerie deelnemen aan het

Voortgezet Onderwijs voor Junioren (VOJ) of het Voortgezet Onderwijs voor Senioren (VOS). Deze kinderen zijn in een hogere leeftijdscategorie dan kinderen in kindertehuizen, veelal vanaf 12 jaar, oplopend tot ongeveer 25 jaar.

In de volgende paragrafen zal een algemeen overzicht worden geboden van een aantal basiskennmerken van de instellingen, waarbij voortsnog een groot onderscheid wordt gemaakt naar enerzijds dagopvanginstellingen en anderzijds residentiële opvanginstellingen

3.1.2. Organisatie management en structuur

Tabel 5: Opvanginstellingen naar organisatievorm

	Stichting	Eenmans zaak	Overheid	Natuurlijke persoon	Anders
Dag kinderopvang	15.7%	69.2%	6.3%	5.7%	3.1%
Residentiële kinderopvang	72.9%	6.3%	2.1%	2.1%	16.7%
Totaal	29.0%	54.6%	5.3%	4.8%	6.3%

Het overgrote deel van de kinderdagopvang instellingen behoort tot de categorie 'Eenmanszaken', namelijk 69%, terwijl ongeveer 16% een stichtingsvorm rapporteert. Het aandeel van overheidsopvang, uitsluitend crèches, is 6% (10 overheidscrèches). Een klein deel van de kinderdagopvang heeft geen rechtsvorm, en behoort tot de categorie 'natuurlijke personen' (6%).

De rechtsvorm bij residentiële instellingen is duidelijk anders dan bij de kinderopvang. Hier is het overgrote deel, 73%, vooral een stichting. Een kleine groep valt onder een eenmanszaak (EZ) terwijl 1 instelling (2%) een natuurlijke persoon betreft.

Management instelling

Het management van het overgrote deel van de kinderdagopvang, 85% is in handen van particulieren. In de dagopvang heeft de overheid nog enige bemoeienis, gelet op de overheidscrèches (6%) en het daarbijhorend management. In slechts 10 dagopvanginstellingen is het management in handen van een religieuze gemeente

Bij de residentiële opvang vallen 27 instellingen onder een gemeente (55%), en 41% onder particulieren. Opmerkelijk is dat de overheid niet of nauwelijks betrokken is in het management van de residentiële instellingen, behalve bij de schoolinternaten Zaailand en het VOS. Vooral bij de schoolinternaten is het management in handen van religieuze organisaties: van de 14 internaten worden 11 geëxploiteerd door religieuze gemeenten, van overheidswege zijn er 2 en verder is er 1 klein internaat in particuliere handen. Bij de kindertehuizen zijn 17 (55%) verbonden aan religieuze gemeenten en 14 particulier (45%). De tehuizen voor kinderen met een beperking (KmeB) worden allemaal geleid door particulier management. Bij de religieuze gemeenten gaat het vooral om: Evangelische Broeder Gemeente (EBG), Moslim gemeenten, Leger des Heils, Volle Evangelie, Rooms Katholieke gemeenten en Hindu gemeenten.

Locatie van de instelling

Wat betreft de locatie van de instelling is er een groot verschil tussen de dagopvang en de residentiële opvang. Omdat de kinderdagopvang vooral in handen is van particulieren, en als kleine- en of middenstandsbedrijven worden opgezet, zijn vooral de kleinere eenpersoonsbedrijven qua locatie direct verbonden aan het bestaande woonhuis van de eigenares/eigenaar. Ongeveer tweederde van de dagopvang, 64%, maakt deel uit van een privé woonhuis. De kwaliteit van deze privé woonsituatie is zeer uiteenlopend van adequaat tot zeer slecht. In een deel van deze dagopvang verblijven laat de accommodatie heel veel te wensen over.

36% van de dagverblijven is ondergebracht in een zelfstandige, aparte locatie. Voor een groot deel gaat het in deze laatste categorie om overheidscrèches, crèches die verbonden zijn aan werkplekken, bijvoorbeeld aan de ziekenhuizen en meer professionele particuliere instellingen.

De residentiële instellingen laten een geheel ander beeld zien. Hier is van oudsher de opvang van kinderen relatief professioneler opgezet, en zijn kinderen veelal ondergebracht in een speciaal daartoe opgezet gebouw. Ook in de huidige situatie blijkt dat van de 52 instellingen, 45 over een gebouw beschikken dat uitsluitend wordt gebruikt voor de kinderopvang. In een relatief klein aantal gevallen, in 7 tehuizen, worden kinderen opgevangen in een accommodatie die tevens als particulier woonhuis dient.

De residentiële instellingen die onderdeel zijn van een bestaand woonhuis betreffen, op 1 na, uitsluitend kindertehuizen. Van de 31 tehuizen zijn 6 ondergebracht in een bestaand privé woonhuis. De tehuizen voor kinderen met een beperking zijn allen aparte accommodaties, uitsluitend bedoeld als opvang.

Belangrijkste bron van inkomsten

Voor dagopvangverblijven is de bijdrage van ouders de belangrijkste inkomstenbron. 94% van de leiding van deze instellingen noemt bijdragen van ouders als hoofdinkomstenbron. De rest groep, 6%, die overheidsfinanciering noemt wordt uiteraard gevormd door overheidscrèches. Noch nationale privé donoren, noch internationale donoren spelen een rol in de financiering van dagopvanginstellingen, behalve waar het 2 dagopvang verblijven van kinderen met een beperking betreft.

Bij de residentiële instellingen is er variatie in de belangrijkste inkomstenbron. Twaalf instellingen (25%) geven aan dat ze voor hun bestaan afhankelijk zijn van overheidssubsidie. Zeven residentiële instellingen (15%) doen het vooral met steun van nationale privé donoren en een gelijk aantal (15%) noemt een buitenlandse donor als belangrijkste bron van inkomsten.

Vijf kindertehuizen (16%) geven aan dat ze hun meeste inkomsten ontvangen van bijdragen van ouders. De meeste kindertehuizen, 32%, noemen de overheid als belangrijkste inkomstenbron. Daarnaast worden genoemd: gemeenteleden, familiebijdrage, eigen middelen. Verder zijn 7 kindertehuizen vooral afhankelijk van de gaven van nationale privé donoren, terwijl 6 het moeten hebben van buitenlandse donoren. Op twee overheidsinternaten na, zeggen alle internaten dat ze het vooral moeten doen met de bijdragen van de ouders. De ouder bijdrage voor opvang in schoolinternaten ligt gemiddeld tussen de 150 en 250 Srd. Opmerkelijk is dat maar 2 tehuizen voor kinderen met een

bepierking subsidie van de overheid als hoofdbron noemen. 4 noemen buitenlandse donoren en verder geeft 1 instelling aan dat ze inkomsten genereren uit verhuur van ruimtes.

Alle instellingen noemen ook inkomsten in natura, in het bijzonder van nationale privé donoren. Kindertehuizen, internaten, en tehuizen voor KmeB ontvangen respectievelijk 61%, 31% en 57% inkomsten in nature van nationale bedrijven. Zo zijn er nationale bedrijven die dagelijks brood bezorgen, melk, groenten, en andere incidentele uitgaven sponsoren bijvoorbeeld meubilair, schoolbenodigdheden, of op hoogtijdagen (kerst, en andere feestdagen) extra materialen en voeding ter beschikking stellen.

Administratie kinder gegevens

Op 9% na, geven alle instellingen aan dat ze er een administratie van de kinderen op na houden. De instellingen die niet op een systematische manier de gegevens van de kinderen registreren zijn vooral residentiële instellingen. 8% en 12 procent van respectievelijk de dagopvang en residentiële opvang heeft geen systematische opslag van data. 76% van de residentiële instellingen en 67% van de kinderdagopvang slaat de gegevens op in schriften, kaartenbakken, of andere fysieke documenten. Slechts een klein gedeelte, 5%, heeft een geautomatiseerde administratie.

Beschikbare Documenten

Tabel 6: Soort beschikbare documenten naar soort instelling

	Dagopvang	Residentiële Opvang
Kinderdossiers	88.9%	88.2%
Personeelsdossiers	60.6%	52.9%
Jaarverslag incl. fin. verslag	31.9%	45.1%
Accountantsverslag	6.9%	19.6%
Statuten	17.6%	52.9%
Beleidsdocument/plan	12.5%	23.5%

Op de vraag welke administratieve en beleidsdocumenten beschikbaar zijn, is de respons uiteenlopend. In het algemeen worden vooral gegevens van kinderen geregistreerd, maar de kwaliteit verschilt van slecht tot heel goed. In ongeveer 12% van de dagopvang en residentiële opvang zijn kinderdossiers geheel afwezig. Wat personeelsdossiers betreft zijn er relatief weinig instellingen die gegevens verzamelen over het personeel: 61% van de dagopvang en 53% van de residentiële opvang. Het zelfde geldt voor jaarverslagen, en daarbij horende financiële verslagen. Het aandeel van dagopvanginstellingen dat accountverslagen en/of beleidsdocumenten/plannen rapporteert is heel klein. Ook in de groep van residentiële instellingen zijn beleidsplannen niet gangbaar. Slechts 24% heeft de beschikking over een beleidsplan.

3.1.3. Beleid en procedures

Beschikbaarheid van algemene regels voor veiligheid

94% van alle instellingen, waarbij er geen verschil is tussen dagopvang en residentiële opvang bevestigd dat er regels zijn voor de algemene veiligheid van de kinderen. In hoeverre deze regels worden nageleefd is een andere vraag, welke aan de orde komt in een latere paragraaf.

Mate van beschikbaarheid werkprotocollen

Tabel 7: Beschikbaarheid van geschreven werkprotocollen

	Ja	Nee
Dag kinderopvang	56.0%	44.0%
Residentiële kinderopvang	62.5%	37.5%
Totaal	57.5%	42.5%

Meer dan de helft, 58 procent, van de kinderopvanginstellingen heeft geen geschreven werkprotocollen. Vermeldenswaard is dat binnen de categorie van residentiële instellingen het aandeel van instellingen met werkprotocollen hoger is dan binnen de dagopvanginstellingen, respectievelijk 63% om 56%.

Tabel 8: Protocollen voor hygiëne op papier vastgesteld

	Ja	Nee
Dag kinderopvang	46.9%	53.1%
Residentiële kinderopvang	51.0%	49.0%
Totaal	47.8%	52.2%

48% van de instellingen geeft aan dat ze protocollen voor hygiëne op papier heeft vastgelegd. Binnen de residentiële opvang is er een groter deel instellingen dan in de dagopvang dat beschikt over hygiëne protocollen, respectievelijk 51% om 47%.

Hygiëne behoort tot de basisvoorzieningen, en wordt formeel ook gecontroleerd door de afdeling 'Consultatie bureaus en Crèche begeleiding' van het Bureau Openbare Gezondheidszorg (BOG). Deze afdeling is, samen met de afdeling 'Milieu Inspectie' van het BOG onder andere belast met de controle en het toezicht op kinderdagopvanginstellingen.

Klachtenprocedure voor ouders

Tabel 9: Wel of geen klachtenprocedure

	Ja, op papier	Ja, maar mondeling	Geen klachten procedure
Dag kinderopvang	20.8%	65.4%	13.8%
Residentiële kinderopvang	4.1%	63.3%	32.7%
Totaal	16.8%	64.9%	18.3%

Op de vraag of er een klachten procedure voor kinderen en ouders beschikbaar is, komen er grote verschillen naar voren naar type instelling. In de residentiële zorg hebben slechts 2 instellingen een klachtenprocedure vastgelegd op papier, 63% of 31 instellingen melden een klachtenprocedure die mondeling is gecommuniceerd, terwijl 16 instellingen (33%) helemaal geen procedure hebben. In de dagopvang schijnt het iets beter geregeld te zijn. 21% van de dagverblijven hebben een schriftelijk vastgelegde procedure terwijl 65% de procedure mondeling doorgeeft. In 22 dagverblijven (14%) is er helemaal geen klachtenprocedure.

Participatie ouders in het algemeen

Tabel 10: Mening over participatie ouders in het algemeen

	Heel goed	Goed	Redelijk	Slecht	NVT
Dag kinderopvang	13.8%	39.0%	30.8%	15.1%	1.3%
Residentiële kinderopvang	.0%	19.6%	15.2%	63.0%	2.2%
Totaal	10.7%	34.6%	27.3%	25.9%	1.5%

Wat de participatie van ouders betreft, is de mening van de leidinggevenden sterk verschillend en afhankelijk van de soort instellingen. De staf van de residentiële instellingen is doorgaans minder positief over de participatie van ouders. 63% van deze respondenten typeert de participatie van ouders als slecht, terwijl een klein percentage (20%) van mening is dat de participatie van ouders goed is. Onder de kinderdagopvang is het beeld over de ouders veel gunstiger. Hier geeft 52% van de respondenten aan dat de participatie goed tot heel goed is, terwijl ongeveer 31% kiest voor de beoordeling 'redelijk'.

Klachten over geweld tegen kinderen

Tabel 11: Klachten over geweld tegen kinderen door personeel

	Ja	Nee
Dag kinderopvang	8.8%	91.3%
Residentiële kinderopvang	20.4%	79.6%
Totaal	11.5%	88.5%

Op de vraag aan respondenten of er binnen de instelling ooit klachten zijn geweest die betrekking hadden op geweld tegen kinderen (mishandeling, seksueel misbruik), geeft 9% van de respondenten in de dagopvang een bevestigend antwoord. Opmerkelijk hoog is het aandeel van leidinggevenden in de residentiële instellingen. Hier geeft ongeveer 1 op de vijf (20%) respondenten aan dat er ooit klachten zijn geweest over geweld tegen kinderen in het verblijf.

3.1.4. Capaciteit Personeel

Mate van bekendheid met ECD standaarden en de 'Wet Opvanginstellingen'

Tabel 12: Kennis over standaarden ECD en kinderopvang

	Gehoord van ECD standaarden		Gehoord over de wet mbt kinderopvang	
	Ja	Nee	Ja	Nee
Dag kinderopvang	69.4%	30.6%	66.7%	33.3%
Residentiële kinderopvang	70.8%	29.2%	89.8%	10.2%
Totaal	69.7%	30.3%	72.1%	27.9%

70% van alle onderzochte instellingen heeft eerder gehoord van ECD standaarden, terwijl 72% bevestigend antwoord op de vraag of men eerder heeft gehoord van de 'Wet Opvanginstellingen', welke ook van toepassing is op kinderopvang. Als de soort instellingen met elkaar worden vergeleken dan blijkt dat de bekendheid met de term ECD standaarden voor ongeveer een gelijk percentage instellingen geldt, rond de 70%. Evenwel is er wel een duidelijk verschil waar het wet mbt kinderopvang betreft. Veel meer dan dagopvanginstellingen, hebben leidinggevenden van de residentiële instellingen aangegeven dat ze van de wet hebben gehoord, namelijk 90% tegenover 67% van de dagopvang.

Mate van training in ECD standaarden

Tabel 13: Training in standaarden ECD en kinderopvang

	Niemand getraind	Een deel van de staf	Een deel van de werkers	Een deel van staf en werkers
Dag kinderopvang	73.1%	11.9%	.6%	2.5%
Residentiële kinderopvang	68.1%	23.4%	2.1%	2.1%
Totaal	72.0%	14.5%	1.0%	2.4%

Hoewel een groot deel van de leiding van de instellingen eerder heeft gehoord over ECD standaarden, blijkt dat het overgrote deel van de kinderwerkers en staf in de opvanginstellingen nooit eerder een training heeft ontvangen op dit gebied. Het gebrek aan training in ECD standaarden is groter onder dagopvanginstellingen dan onder residentiële instellingen. In de dagopvang geeft ongeveer 12% aan dat een deel van de staf is getraind, en in de residentiële instellingen is er een groter deel van de respondenten, 23%, dat zegt dat een deel van de staf is getraind. Training van kinderwerkers in ECD standaarden is te verwaarlozen. Waar er training is aangeboden in de afgelopen jaren zijn het vooral leidinggevenden die hieraan hebben deelgenomen. Vooral nog zijn kinderwerkers zelf nog nauwelijks tot niet getraind, ongeacht het type instelling.

Tabel 14: Vereiste verklaringen bij indiensttreding

	Dagopvang	Residentiële opvang
Geen verklaring	24.1	20
Verklaring van goed gedrag	9.3	36
Medische keuring	48.1	54
Anders (vooral genoemd: Curriculum Vitae)	54.9	28

Voor indiensttreding van personeel worden er in een groot deel van de instellingen geen specifieke voorwaarden gesteld wat betreft goed gedrag of gezondheid van de werknemer. Een op de vier dagopvang verblijven en 1 op de vijf residentiële instellingen vraagt geen enkele verklaring. Een heel klein deel van de dagverblijven eist een verklaring van 'Goed gedrag', tegenover 36% van de residentiële instellingen. In ongeveer de helft van de instellingen moeten de werknemers zich wel onderwerpen aan een medische keuring.

3.1.5. Training en begeleiding

Tabel 15: Frequentie bezoek BOG

	Dagopvang	Residentiële
Nooit	31.7%	34%
In het afgelopen jaar	42.7%	52%
Langer dan 1 jaar geleden	25%	8%
Weet niet		2%

De afdeling 'Consultatie Bureaus en Crèche begeleiding' van het Bureau Openbare Gezondheidszorg is van oudsher belast met de controle en inspectie van kinderopvangverblijven, in het bijzonder de dagopvang/crèches. Deze inspectie wordt vaak samen met een andere dienst van het BOG, en wel 'Milieu Inspectie' uitgevoerd. Tijdens de bezoeken aan de verblijven worden de ECD standaarden als uitgangspunt gehanteerd en is er controle op naleving van milieu en hygiëne aspecten maar ook op aspecten die verband houden met gezondheid/voeding en pedagogische kwaliteit. Behalve met inspectie is het BOG ook belast met capaciteitsversterking door training en voorlichting aan crèche personeel en staf. Uit de respons van de instellingen blijkt dat een significant deel, ongeveer een derde, nooit door het BOG is bezocht. In het afgelopen jaar heeft het BOG wel een bezoek gebracht aan 43% van de dagopvang en 52% van de residentiële opvang. Het gebrek aan adequate ruimte, slechte hygiëne, onvoldoende personeel, gebrek aan kennis en vaardigheden bij kinderwerkers zijn problemen die voortdurend tijdens controle bezoeken aan de crèches worden geconstateerd, maar vooralsnog niet structureel kunnen worden aangepakt. Uit een gesprek met het hoofd van de afdeling 'Consultatie Bureaus en Crèche begeleiding' blijkt dat de afdeling kampt met een aantal structurele tekortkomingen die het werk stagneren, o.a. het ontbreken van wetgeving, o.a. wet opvanginstellingen, waardoor de afdeling weinig autoriteit kan uitoefenen, het gebrek aan voldoende gekwalificeerd personeel en andere noodzakelijke werkfaciliteiten.

Tabel 16: Mate van beschikbaarheid en bron van regelmatig advies en begeleiding

	Dag kinderopvang	Residentiële Kinderopvang
Geen advies en begeleiding	37.2%	41.2%
BOG	36.6%	5.9%
Commissie Toezicht Kinderopvang instellingen	3%	2%
Anders	42.7%	52.9%

Bij de meeste instellingen bestaat er grote behoefte aan regelmatig advies en begeleiding. Helaas is deze ondersteuning voor de meeste instellingen niet beschikbaar. 37% van de dagopvangverblijven en 41% van de residentiële instellingen heeft nooit regelmatig advies of begeleiding ontvangen. Een significant deel van de dagverblijven noemt het BOG, die inderdaad op verschillende momenten training en begeleiding heeft aangeboden aan een deel van de dagverblijven.

Tabel 17: Opleidingsinstanties waar ooit van gebruik is gemaakt

	Dagopvang	Residentiële opvang
TANA	34.8%	16%
BOOG	31.9%	8%
SAO	10.4%	12%
Geen enkele instantie	23.2%	56.9%
Andere	52.1%	82%

Een belangrijk deel van de instellingen geeft aan dat ze in het verleden vooral gebruik hebben kunnen maken van de Stichting Klimop, die speciaal voor de instellingswerkers regelmatige cursussen en ook begeleiding in de praktijk aanbood. Deze Stichting is evenwel enkele jaren geleden opgeheven. Door een aantal ex-werkers van Klimop, de meesten gepensioneerde leerkrachten van onderwijsopleidingen, is in 2010 het initiatief genomen om, gelet op de zeer hoge vraag aan training en begeleiding, te starten met een groep 'Begeleiding, Opleiding en Ondersteunings Groep' (BOOG). Deze organisatie biedt basis certificaats trainingen aan crèche werkers. Gedurende een periode van 8 maanden, tegen een laag drempelige maandelijks bedrag van 60Srd, worden aan crèche werkers basis kennis en vaardigheden in kinderopvang bijgebracht. Uitgaande van het gegeven dat het huidige crèche personeel laag opgeleid is, zijn er ook geen hoge vooropleidingvereisten en zijn de cursussen voor een ieder toegankelijk. Enige jaren geleden startte de afdeling ECD van het Ministerie van Onderwijs met een regelmatige nieuwsbrief over ECD, welke door vele dagverblijven heel erg werd gewaardeerd. Helaas was deze informatie voorziening ten tijde van het onderzoek niet meer beschikbaar. Op incidentele basis krijgen instellingen ondersteuning van het Medisch Opvoedkundig Bureau (MOB), individuele experts ((ortho)Pedagoog/psycholoog/maatschappelijk werker), Stichting Beheer en Exploitatie Crèches (SBEC), Bureau Familierechtelijke Zaken (BUFAZ), de afdeling 'Jeugdzorg' van het Ministerie van Sociale Zaken en Volkshuisvesting en enkele NGO's. Veel dagopvangverblijven noemen ook Stichting 'Jeugd Tand Verzorging' (JTV) die een 'poets programma' uitvoert.

3.2.KINDERDAGOPVANG

In deze paragraaf wordt specifiek aandacht besteed aan de kinderdagopvang. Hoewel er in de praktijk een onderscheid kan worden gemaakt naar enerzijds crèche c.q. naschoolse opvang en peuterschool, is in de presentatie van data dit onderscheid niet zinvol omdat in het dagelijks functioneren deze verschillende soorten opvang vaak gecombineerd zijn in één instelling. Derhalve zullen de dagopvanginstellingen worden gepresenteerd als homogene groep.

3.2.1. Soort kinder dagopvanginstelling

Tabel 18: Soort kinderdagopvanginstellingen naar district

	District									Tot.
	Parbo	Wanica	Marow	Comm	Para	Brokop	Nick	Cor	Sar	
Creche	79	27	5	5	4	2	3	1	1	127
Naschoolse opvang	76	24	2	3	3	0	2	0	0	110
Peuterschool	65	22	4	5	2	1	2	0	1	101

Kinderdagopvanginstellingen zijn voor het overgrote deel geconcentreerd in Paramaribo en Wanica. In de overige districten varieert het aantal instellingen van 1 in Coronie tot 5 instellingen in Marowijne en Commewijne. De meeste opvanginstellingen zijn crèches, veelal in combinatie met naschoolse opvang. Er zijn 101 peuterscholen aangetroffen, waarvan het overgrote deel, 85%, gesitueerd is in Paramaribo en Wanica.

De concentratie van dagopvanginstellingen in Paramaribo en Wanica kan deels verklaard worden met het gegeven dat hier het grootste deel van de Surinaamse bevolking woonachtig is, en deels omdat in deze gebieden een relatief groter deel vrouwen werkt, en er doorgaans minder oppas in de familie sfeer beschikbaar is dan in de overige districten.

Kinderdagopvang in het district Sipaliwini

Vanwege het relatief kleine aantal crèches en de beperkte onderzoekstijd is het district Sipaliwini niet bezocht en zijn er ook geen vragenlijsten afgenomen noch observaties gepleegd. De bestaande data zijn vooral verzameld door mondelinge interviews met sleutelpersonen. Vooralsnog is het aantal kinderdagopvang verblijven in het district Sipaliwini beperkt tot het Boven Suriname gebied, waar de Stichting Bonama vanaf 2006 drie crèches heeft opgezet in drie dorpen, te weten: *Man Lobi*, *Dan* en *Gran Tatai*. Het project begon in eerste instantie met het opzetten van een toeristen oord '*Dan Paati*', dat opbrengsten moest genereren voor de thuiszorg van ouderen. In dit verband werden in de eerdergenoemde dorpen drie gebouwen neergezet voor de thuiszorg. Het ouderen project sloeg evenwel niet aan, en in 2006 werd besloten om de gebouwen te benutten voor kinderdagopvang, waar wel grote vraag naar was. Thans zijn de drie crèches optimaal bezet. De opvang capaciteit per crèche van *Manlobi* en *Gran Tatai* is 20 kinderen, en in *Dan* kunnen iets meer kinderen worden opgevangen, namelijk: 25. Van maandag tot en met vrijdag worden kinderen opgevangen in de leeftijdsklasse 6 maanden tot en met vier jaar, tegen een ouderbijdrage van 10 Srd per maand. In elke crèche worden de kinderen,

afhankelijk van hun leeftijd, in aparte ruimtes ondergebracht. Zo zijn er in elk gebouw drie ruimtes voor respectievelijk kinderen van 0-1 jaar, 1-2 jaar en 3-4 jaar. Tot voor kort waren zowel het ontbijt als de warme maaltijd inbegrepen in de opvang, maar thans is de voeding beperkt tot de warme maaltijd.

Vóór de start van de crèches is het personeel getraind door het BOG, afdeling 'Crèche begeleiding', en ook in de periode erna. De laatste opfris cursus is geweest in April 2013, en de volgende is gepland voor November 2013. Het totaal aantal personeelsleden bedraagt 13 , (5 in *Dan* en in *Manlobi* en *Gran Tatai* elk vier), allen vrouwen die afkomstig zijn uit de dorpen. Het maandelijks loon bedraagt 250 Srd per maand.

Alle kinderen zijn geregistreerd, en voor opname in de crèche eerst gescreend door de Medische Zending, o.a. op hun vaccinatie dekking. Daarnaast bezoekt de Medische Zending 2-3 keer per jaar de crèches in verband met mondhygiëne van de kinderen. Het contact met de ouders verloopt via directe mondelinge communicatie, aangevuld met 2 tot 3 ouderochtenden gedurende het jaar. Volgens de huidige coördinator zijn de voordelen van de kinderopvang al duidelijk te merken in het kleuteronderwijs, waar leerkrachten aangeven dat de kinderen uit de crèches een betere schoolstart maken dan de kinderen die geen pre school hebben doorlopen. De belangrijkste problemen waar de Bonama crèches mee te maken hebben is de afwezigheid van adequate watervoorziening en elektriciteit, wat beperkingen met zich meebrengt als het gaat om opslaan van voeding, en algemene hygiëne. Daarnaast is de stichting vrijwel geheel afhankelijk van subsidies van donoren. Recent is met een donatie van Post Code Loterij in Nederland een bezending spelmaterialen aangekocht.

Behalve St. Bonama zijn er eerder ook initiatieven genomen voor het opzetten van een crèche. Zo is onder begeleiding van de Nationale Vrouwen Beweging (NVB) een crèche opgezet in Massiah Kriki, en door 'Leri for Life' in Botopasi en Pikin Slee.

Ook vanuit Oost Suriname, met name Stoelmanseiland blijkt er grote behoefte te zijn aan kinderopvang, en heeft een van de vrouwenorganisaties inmiddels een verzoek gedaan aan de Medische Zending voor training en ondersteuning. Naast deze initiatieven voor opzetten van crèches, zijn er ook aanwijzingen dat steeds meer individuele vrouwen, tegen een kleine vergoeding, de dag oppas van kinderen van anderen op zich nemen. Vooralsnog gaat het in deze vooral om kleine aantallen, veelal minder dan 5 kinderen.

Leeftijdsgroepen

Tabel 19: Leeftijdsgroepen in de dagopvang

	Frequentie	Procent
6 weken tot 12 maanden	119	72.1
12 tot 24 maanden	131	79.4
24 maanden t/m 4 jaar	153	92.7
4 t/m 8 jaar	106	64.2
9 t/m 12 jaar	25	15.2
13 t/m 15 jaar	6	3.6
leeftijdsgroep > 15 jaar	5	3.0

In de dagopvang worden vooral kinderen in de leeftijdsgroep 6 weken tot en met 4 jaar opgevangen. Het leeuwendeel van de instellingen, 93%, geeft aan dat ze kinderen tussen 2

en 4 jaar opvangen. Ongeveer 79% heeft kinderen tussen 1 jaar en 2 jaar, terwijl een iets kleiner deel een jongere leeftijdsgroep opvangt, namelijk kinderen tussen 6 weken en 1 jaar. Een aanmerkelijk deel van de instellingen combineert de crèche met naschoolse opvang, welke jongeren van 4 jaar en ouder betreft. De meeste instellingen, 64%, geven aan ze vooral kinderen uit de benedenbouw van het basisonderwijs opvangen, namelijk in de leeftijdsgroep 4-8 jaar. Een veel kleiner percentage, 15%, van de instellingen vangt ook iets oudere kinderen op, namelijk tussen 9 en 12 jaar. Het aandeel van dagopvang instellingen dat kinderen opvangt ouder dan 12 jaar is heel gering: 7%.

3.2.2. Organisatie en management

Tabel 20: Organisatievorm

	Frequentie	Procent
Stichting	26	15.8
Eenmanszaak	112	67.9
Overheid	11	6.7
Natuurlijke persoon	9	5.5
Anders	5	3.0

Achtenzestig procent van de kinderdagopvang instellingen maken qua rechtsvorm deel uit van de zogenaamde 'eenmanszaken' (EZ), en is geregistreerd bij de Kamer van Koophandel (KKF). Voor een klein deel hebben de instellingen een stichtingsvorm: 16%. Er zijn elf van de dertien overheids-crèches in het onderzoek betrokken, met een aandeel van 7% op het totaal. In overeenstemming met de particuliere status van veel dagopvanginstellingen is bij 83% van de instellingen het management in handen van particulieren. Een minderheid wordt geleid door een religieuze (6%) of een overheidsorganisatie (8%).

Soort formele registratie

Op de vraag waar de instelling formeel geregistreerd staat, zegt iets meer dan de helft, 51%, van de leiding van de kinderdagopvanginstellingen dat ze geregistreerd staat bij het KKF. 38% staat geregistreerd bij het Ministerie van Sociale Zaken, veelal naar aanleiding van een oproep via de plaatselijke media enkele jaren geleden aan instellingen om zich bij dit ministerie te registreren. Behalve bij dit ministerie staan opvanginstellingen ook geregistreerd bij het Ministerie van Onderwijs/ECD Commissie (22%), met name na oproep en bezoek van de ECD Commissie, die voorheen formeel belast was met de controle op kinderdagopvanginstellingen. Ongeveer 12% van de instellingen is een stichting en derhalve ingeschreven in het stichtingen register. Vijftien procent van de dagverblijven is nergens geregistreerd.

Locatie

Van het totaal aantal dagopvang verblijven is iets meer dan een derde, 36%, ondergebracht in een apart gebouw, dat uitsluitend bedoeld is als kinder dagopvanginstelling. Bijna tweederde van de dagopvang verblijven, 62%, is ondergebracht in een woonhuis van een particulier. Veelal is het dagverblijf een uitbreiding van een bestaand woonhuis, of wordt een deel van het woonhuis ook gebruikt voor kinderopvang. In 17% van de

dagverblijven is de ruimte waarin kinderen worden opgevangen niet gescheiden van het woongedeelte. In een aantal van deze lokaties met opvang annex woonhuis, is de ruimte duidelijk niet adequaat en niet geschikt voor opvang van kinderen. Zo zijn er instellingen waar kinderen worden opgevangen in een van de kamers van het woonhuis, in de woonkamer, of in de garage, en soms ook op het balkon.

Hieronder volgen een aantal observaties van interviewers, waaruit de schrijnende situatie en volstrekt ongeschikte lokatie duidelijk blijkt:

‘Er zijn veel illegale crèches in deze buurt. De garage en het balkon zijn omgetoverd tot crèche. De mevrouw gebruikt de eigen keuken en toilet voor de kinderen. Er is geen wasbak’.

‘De ruimte is netjes onderhouden, maar te krap: 26 peuters in een ruimte van 20m2’

‘De instelling is op het balkon. Er is te weinig ruimte voor de kinderen. Er is wel een groot erf, maar niet omrasterd’

Niet altijd is de situatie alleen maar negatief. In veel gevallen menen de verzorgers het goed met de kinderen, en doen hun best, echter onder zeer inadequate omstandigheden.

‘De mevrouw doet dit als hoesel, omdat ze van kinderen houdt. De ruimte is gewoon op balkon en in de woonkamer. De kinderen slapen op matrasjes en op de vloer vallen ze gewoon in slaap. Ze is wel met ze bezig, spelen, kietelen, optillen’

‘De directrice heeft het hart op de juiste plaats. Sommige mensen hoeven bijna niets te betalen, het gaat dan vaak om jonge moeders. Ik ben wel geschrokken van de plaats waar de baby’s blijven, die zijn gewoon in een gang achter elkaar in een bed geplaatst. Het is donker daar en er is geen contact met anderen’.

Belangrijkste financiële inkomstenbron

Tabel 21: Belangrijkste financiële inkomstenbron

	Frequentie	Procent
Bijdragen ouders	153	92.7
Subsidie overheid	8	4.8
Buitenlandse donor	1	.6
Anders	2	1.2
Totaal	164	99.4

Zoals verwacht, bestaat de belangrijkste inkomstenbron van de dagopvanginstellingen uit de bijdragen van de ouders. 93% van de instellingen moeten het vooral doen met bijdragen van ouders. Bij de overheids-crèches komt daar bovenop ook nog subsidie van de overheid. In de vragenlijst is niet gevraagd naar de hoogte van de ouderbijdrage, maar uit informatie van sleutelfiguren kan worden verondersteld dat die sterk varieert en heel erg afhangt van de buurt, de kwaliteit van de geboden dienstverlening, en de financiële draagkracht van de ouders. De maandelijkse ouderbijdrage kan variëren van 30 SRD per maand tot 300 SRD. In sommige lage inkomensbuurten zijn de instellingen niet altijd verzekerd van deze bijdrage.

Zoals een informant opmerkt: *‘De crèches vragen een minimum bedrag van zelfs 30 srd per maand per kind. Maar dat bedrag is zelfs moeilijk om te ontvangen van de ouders. Ouders schrijven hun kind in, als ze 2 a 3 maanden hebben betaald, stoppen ze met de betaling en halen ze hun kind weg wanneer de leidster hierover klaagt’*

Tijdens het veldwerk zijn er ook crèche houders ontmoet, die het werk uit liefde doen, en ook als de ouderbijdrage niet regelmatig komt, het kind door blijven opvangen: *‘Sommige leidsters stellen zich mild op in situaties waarbij ouders de maandelijkse bijdrage niet willen/kunnen betalen. De kinderen worden in zulke gevallen niet weggestuurd door de leidsters’.*

3.2.3. Fysieke omgeving en basisvoorzieningen

Kwaliteit van de fysieke omgeving en basisvoorzieningen

Op 2 instellingen na, zijn alle instellingen aangesloten op het water- en elektriciteitsnet.

De fysieke omgeving voldoet in een significant aantal instellingen niet aan de conceptstandaarden. Zo blijkt:

- 19% van de instellingen heeft het erf niet omrasterd
- 15% heeft geen goed sluitende poort
- 17% is niet gescheiden van het woonhuis, maar maakt er direct deel van uit
- 15% heeft geen goed afwatering
- 15% heeft ongedierte op het erf en/of in het gebouw
- 21% heeft een slecht onderhouden erf
- 10% heeft waterhoudende containers op het erf

Zie voor de details tabel 17.

Tabel 22: Kwaliteit van de fysieke omgeving (erf) en nutsvoorzieningen, dagopvang

BASISVOORZIENINGEN: Nutsvoorzieningen, erf en gebouw				
Onderwerp	Ja	Nee	NKO	Totaal
Is de instelling aangesloten op het waternet?	95%	4%	1%	100%
Is de instelling aangesloten op het elektriciteitsnet?	99%		1%	100%
Is het terrein omrasterd?	81%	19%	1%	100%
Is er een ingang met goed sluitende poort?	84%	15%	1%	100%
Zijn er loslopende dieren/honden bij de instelling, binnen of buiten?	9%	90%	1%	100%
Zijn er planten met doorns, stekels, giftige bladeren of vruchtjes?	6%	93%	2%	100%
Is er een goed functionerende hemelwaterafvoer?	87%	12%	2%	100%
Is er een goede afwatering?	84%	15%	2%	100%
Zijn er ongedierte op het erf of in het gebouw?	15%	84%	2%	100%
Is het erf goed onderhouden?	79%	21%	1%	100%
Zijn er waterhoudende containers op het erf of binnen?	10%	88%	1%	100%

NKO: Niet Kunnen Observeren

3.2.4. Beleid en procedures

Kwaliteit van de administratie: Beschikbare documenten

Het overgrote deel van de dagopvang verblijven, 90%, beschikt wel over 'dossiers' (schriftelijk vastgelegde gegevens van cliënten/kinderen). In ongeveer 10% van de instellingen is er geen enkele vorm van registratie. In 74% van de instellingen rapporteert men confidentiële behandeling van deze dossiers, in de zin dat uitsluitend speciaal daartoe aangewezen personen toegang hebben tot deze informatie. 64% van de instellingen heeft een personeelsadministratie. In de overige instellingen, 22%, zijn er geen restricties op toegang tot de kinderdossiers. Waar er dossiers worden bijgehouden is de verzamelde data veelal beperkt tot registratie van: geslacht, leeftijd, woonplaats, en in mindere mate: etniciteit en geloof. Beschikbaarheid van overige documenten, zoals jaarverslagen, accountantsverslagen, beleidsdocumenten worden in veel mindere mate gerapporteerd. 28% maakt melding van jaarverslagen, inclusief financieel verslag, terwijl slechts 4% van de dagopvanginstellingen een beleidsplan heeft.

In 75% van de instellingen wordt de administratie fysiek opgeslagen in schriften, kaartenbakken of filekasten. Het aandeel van instellingen dat geautomatiseerde dataopslag meldt is klein: 14%

Vereiste documenten bij inschrijving

Bij de inschrijving van kinderen in de dagopvang wordt veelal wel geëist dat documenten moeten worden overlegd. Opmerkelijk is dat niet alle instellingen vaccinatie als voorwaarde stellen. 83% meldt dat overleg van het vaccinatie boekje als een voorwaarde bij opvang wordt gesteld. Daarnaast vragen 58% van de instellingen naar een familieboekje terwijl 30% ook een gezondheidsverklaring vereist.

Participatie ouders

Op de vraag aan de respondenten op welke manier ouders doorgaans betrokken worden geeft het overgrote deel, 79%, aan dat dit vooral gebeurt door directe communicatie. 23% noemt ook 'voorlichtingsbijeenkomsten' waar ouders/verzorgers worden uitgenodigd voor informatie. Van oudercommissies is er nauwelijks sprake. Slechts drie instellingen rapporteren de aanwezigheid van een oudercommissie.

Waar er contact is met de ouders, categoriseren iets meer dan de helft van de instellingen, 53%, het contact als goed tot heel goed. 30% noemt het contact 'redelijk', terwijl 15% liever spreekt van een slechte ouderparticipatie.

In 37% van de instellingen is er een aparte kantooruimte waar eventueel 'face to face' gesprekken met ouders/verzorgers kunnen worden gevoerd.

Beschikbaarheid klachtenprocedure

De meeste instellingen, 65%, geven aan dat in geval hiertoe behoefte is, ouders mondeling een klacht kunnen indienen. Er is geen vaste klachtenprocedure, maar wel mogelijkheid dat ouders zich eventueel mondeling hun klacht doen. Hierover zijn ouders geïnformeerd. Slechts 21% heeft een klachtenprocedure die op schrift is vastgesteld. 22 instellingen, 13%, geven aan dat ze helemaal geen klachtenprocedure hebben.

3.2.5. Gezondheid en Veiligheid

Uit de observaties blijkt dat het behoorlijk schort aan voorzieningen die de gezondheid en veiligheid van de kinderen in de dagopvang moeten garanderen.

Zo blijkt onder andere dat een aantal basis preventieve en eerste hulp voorzieningen in een groot deel van de instellingen ontbreekt:

- 35% beschikt niet over een EHBO Kit
- 65% heeft de baby bedjes niet voorzien van een klamboe
- 76% heeft geen rookmelders
- 62% heeft geen brandblus apparaat

De aanwezigheid van personeel dat opgeleid is in EHBO is relatief klein. Iets meer dan de helft van de instellingen, 56%, meldt dat er EHBO opgeleid personeel beschikbaar is. In 30% van de instellingen betreft het 2 of meer personen. In 26% van de instellingen is er slechts 1 persoon aanwezig met EHBO kennis en vaardigheid.

Verder blijkt dat in een belangrijk deel van de instellingen kinderen bloot gesteld zijn aan gevaren die voorkombaar zijn. Zorgwekkend zijn de volgende bevindingen:

- 17% heeft geen beveiligde openstaande ramen
- 13% heeft stopcontacten, en elektrische apparaten die niet buiten het bereik zijn van kinderen
- 12% heeft schoonmaakmiddelen die niet buiten het bereik zijn van kinderen

Tabel 23: Mate waarin gezondheid en veiligheid voorschriften worden nageleefd

GEZONDHEID EN VEILIGHEID					
Onderwerp	Ja	Nee	NVT	NKO	Totaal
Is er een EHBO kit (zichtbaar)?	64%	35%		1%	100%
Hebben de baby bedjes een klamboe?	14%	65%	17%	5%	100%
Zijn de ramen voorzien van screens?	7%	89%	2%	2%	100%
Is er veilig materiaal en meubilair?	90%	10%		1%	100%
Zijn openstaande ramen goed beveiligd?	74%	17%	9%	2%	100%
Is trap afgesloten met een adequaat hekje?	6%	6%	69%	21%	100%
Zijn stopcontacten buiten het bereik van kinderen?	85%	13%	1%	1%	100%
Zijn elektrische apparaten en (gas) installaties buiten het bereik van kinderen?	85%	13%	1%	2%	100%
Hangen kabels van elektrische apparaten los?	7%	92%		1%	100%
Zijn schoonmaakmiddelen en andere gevaarlijke stoffen buiten het bereik van kinderen?	88%	12%		1%	100%
Is er een brandblusapparaat (in goede staat) in de instelling? (zichtbaar)	37%	62%		2%	100%
Is er een rookmelder (in goede staat) in het gebouw?	21%	76%	1%	2%	100%
Is er zicht op wie het terrein betreedt of verlaat?	88%	12%		1%	100%
Is er dievenijzer aangebracht?	62%	37%	1%	2%	100%

NKO: Niet Kunnen Observeren

Hygiëne

De meeste instellingen hebben protocollen in huis voor hygiëne. Op de vraag hoe de navolging van deze protocollen wordt gecontroleerd, geeft het grootste deel, 26%, aan dat er algemene dagelijkse controle is in de instelling. 12% noemt expliciet de controle door de directie/leiding van de instelling, terwijl 12% het BOG noemt. Vermeldenswaard is dat op de vraag aan de instellingen wanneer het BOG voor het laatst een bezoek heeft gebracht, slechts 37% aangeeft dat dit bezoek in de afgelopen 12 maanden heeft plaatsgevonden.

Observaties van de mate waarin hygiëne voorschriften worden nageleefd wijst uit dat ook hier grote tekorten in het oog springen:

- 59% van de instellingen beschikt niet over wegwerp handschoenen
- 25% heeft geen wasbakken bij de toiletten
- 43% heeft geen vloeibare of 'droge' zeep bij de wasbakken
- 49% heeft geen schone, droge handdoeken bij de wasbak
- 53% van instellingen heeft personeel met sieraden
- 15% heeft personeel met lange nagels

Verder was voor 14% van de ruimtes de algemene indruk negatief: de ruimte was slordig, en in 1 instelling was er zelf stank.

De volgende observaties van interviewers spreken voor zich:

'Er lopen ratten vrij en blij rond het huis'

'De plek is onvoorstelbaar vies! Kleine ruimte met heel veel rommel en waterplassen en gewassen kleding boven het hoofd van de kinderen gehangen. Ontlasting van alle kinderen bleef liggen in de po's!'

Tabel 24: Mate waarin hygiëne voorschriften worden nageleefd

HYGIENE					
Onderwerp	Ja	Nee	NVT	NKO	Totaal
Zijn er wegwerphandschoenen aanwezig?	37%	59%	3%	1%	100%
Vloeren en werkoppervlaktes zijn egaal, en goed schoon te houden?	83%	17%		1%	100%
Zien de kinderen er schoon uit? (huid, haren, nagels, kleding)	89%	9%	1%	1%	100%
Lopen de leidsters met straatschoenen/slippers in de ruimte?	31%	68%		1%	100%
Wat is je algemene indruk van de hygiëne in de ruimtes?	84% (netjes)	13% (slordig)	1% (stinkt)	2%	100%
Hebben de personeelsleden korte nagels?	84%	15%		1%	100%
Hebben de personeelsleden sieraden aan handen en vingers?	53%	46%		1%	100%
Zijn er wasbakken bij de toiletten beschikbaar?	72%	25%	1%	2%	100%
Zien de toiletten er netjes uit?	75%	17%	1%	7%	100%
Is er vloeibare zeep of zeep in een zeepbakje (droog) aanwezig?	53%	43%		4%	100
Zijn er schone droge handdoeken bij de wasbak?	48%	49%		3%	100

NKO: Niet kunnen observeren

In de concept wet kinderopvang zijn er ook standaarden vastgesteld voor inrichting van de keuken die verband houden met hygiëne en veiligheid voorschriften. In onderstaande tabel wijzen de resultaten uit dat ook hier in een significant deel van de instellingen de keuken en inrichting een gevaar vormen voor de veiligheid van de kinderen. Zo blijkt:

- 59% van de instellingen heeft geen ijskast met slot
- 32% heeft geen vuilton met goed sluitend deksel
- 12% heeft de gasbom niet buiten het gebouw geplaatst
- 38% heeft een keuken die toegankelijk is voor de kinderen
- 14% heeft keukenpersoneel met niet afgedekt haar, onverzorgde nagels, etc.

Tabel 25: Kwaliteit van de inrichting van de keuken

KEUKEN					
Onderwerp	Ja	Nee	NVT	NKO	Totaal
Is de keuken in een aparte ruimte?	64%	12%	13%	11%	100%
Is de keuken toegankelijk voor kinderen?	37%	38%	13%	11%	100%
In de keuken aanwezig: Ijskast met slot	7%	59%	15	19%	100%
In de keuken aanwezig: Vuilton met goed sluitend deksel	36%	32%	16%	16%	100%
Is de gasbom buiten het gebouw geplaatst?	68%	12%	18%	2%	100%
Keukenpersoneel heeft een goed verzorgde huid, haren, nagels?	46%	14%	20%	20%	100%

NKO: Niet kunnen observeren

Voeding

De dagopvang instellingen variëren sterk naar de wijze waarop de beschikbaarheid van voeding voor de baby of kleuter is geregeld. In de praktijk zijn er drie verschillende werkwijzen geïdentificeerd:

1. De kinderen nemen voeding mee van huis: 34%
2. De kinderen nuttigen voeding van het opvangverblijf : 36%
3. De kinderen nuttigen voeding die meegenomen is van huis en ook voeding van de opvang: 29%

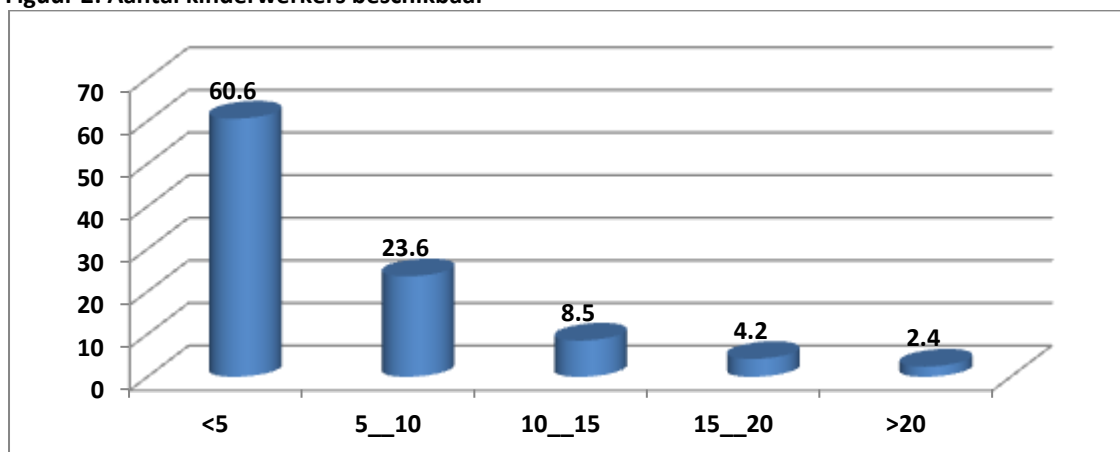
48% geeft aan dat het menu wordt vastgesteld op basis van de schijf van 5. Opmerkelijk is dat 22% van de instellingen het menu bepaald op basis van wat er op die dag aan voedsel beschikbaar is. 27% bepaald het menu aan de hand van de leeftijd van de kinderen.

In 44% van de instellingen zijn de ouders op de hoogte van het menu.

In slechts 16% van de instellingen is een zichtbare voedingslijst c.q. weekmenu aangetroffen, en bij 10% een lijst waarop de voedingsovergevoeligheid of allergie/treef van de individuele kinderen werd vermeld.

3.2.6. Omvang en Capaciteit van het Personeel

Figuur 2: Aantal kinderwerkers beschikbaar

In het algemeen is het aantal kinderwerkers in de dagopvang relatief klein. Zo wijzen de cijfers uit dat in 61% van de dagopvanginstellingen er per instelling minder dan 5 kinderwerkers emplooi hebben. Ongeveer 24% instellingen heeft 5-10 kinderwerkers in dienst. 9% heeft tussen de 10 en 15 werkers, terwijl slechts 7% meer dan 15 werkers rapporteert.

Tabel 26: Dagopvang naar aantal kinderen, capaciteit, en beschikbaar personeel

District	Aantal instellingen		Totaal aantal kinderen		Max. Opvang		Personeel KW= Kinderwerker			
	Freq.	%	Freq.	%	Freq	% benut	Tot. Pers	#KW	Gem. # KW	# kind p/ KW
Paramaribo	104	63	4.830	71	5.797	83%	720	637	6.1	7.6
Wanica	34	21	1.327	20	1645	81%	201	164	4.8	8
Commewijne	6	4	169	2	259	65%	22	20	3.3	8.5
Nickerie	4	2	122	2	120	101%	13	13	3.3	9.4
Para	5	3	83	1	96	86%	13	10	2	6.4
Marowijne	5	3	108	2	141	77%	15	13	2.6	8.3
Brokopondo	3	2	86	1	70	122%	9	9	3	9.6
Saramacca	2	1	38	1	39	100%	3	2	1	19
Coronie	1	1	10	0.14	20	50%	3	3	3	3.3
Totaal	164	100	6.773	100	8.187	83%	999	871	5.3	7.8

In tabel 26 is te zien het totaal aantal personeelsleden, het aantal kinderwerkers en het gemiddeld aantal kinderen per kinderwerker. Kinderwerkers of pedagogische medewerkers kunnen worden gedefinieerd als de opvang werkers die daadwerkelijk bij de directe dagelijkse verzorging, begeleiding en opvoeding van het kind betrokken zijn. Dat wil zeggen dat bijvoorbeeld keukenpersoneel of schoonmaakpersoneel hier niet onder vallen. In de 164 dagopvanginstellingen is een totaal aantal kinderen van 6.773 gerapporteerd op een totaal van 871 kinderwerkers. 85% van de instellingen is in Paramaribo (64%) en Wanica (21%). In

Paramaribo loopt het aantal kinderen per instelling uiteen van 5 kinderen tot 210 kinderen, en in Wanica van 12 tot 159 kinderen per dagverblijf.

Het aantal onderzochte kinderdagopvang instellingen in Paramaribo bedraagt 104, welk een aandeel is van 64%. Het totaal aantal kinderen bedraagt 4.827, wat betekent dat 71% van de kinderen wordt opgevangen in Paramaribo. Ten tijde van het onderzoek was ongeveer 83% van de totale opvang capaciteit, namelijk 5.797, benut.

In Wanica zijn er 34 dagopvanginstellingen gevonden, wat gelijk is aan een 21% aandeel op nationaal nivo. In deze instellingen is een totaal aantal kinderen van 1.311 gerapporteerd, gelijk aan 19% van het totaal kinderen in de dagopvang. Gegeven de maximale capaciteit van 1.645 kinderen kan worden geconcludeerd dat in Wanica ongeveer 80% van de opvangplekken is benut, wat iets minder is dan de benutting in Paramaribo.

Tien procent van de dagopvanginstellingen is gevonden in de overige districten, waar het aantal dagopvangadressen varieert van 1 in Coronie tot 6 in Commewijne, en het aantal kinderen varieert van 10 in Coronie tot 169 in Commewijne.

Omvang personeel in de kinderdagopvang

In de ECD standaarden verschilt de intensiteit aan zorgbehoefte naar leeftijdsgroep. Zo hebben bijvoorbeeld baby's meer zorg nodig dan peuters, en is het aantal vereiste kinderwerkers hier hoger dan voor peuters. Volgens deze standaarden zou de ratio als volgt moeten zijn:

Leeftijdsgroep	Ratio kind: kinderwerker
Baby's (6 weken tot ca. 12 maanden)	1:4
Dreumesen (van ca. 12 maanden tot ca. 24 maanden)	1:6
Peuters (ca. 24 maanden tot ca. 4 jaar)	1:12

In zowel Paramaribo als Wanica ligt het gemiddeld aantal kinderen per kinderwerker op ongeveer 8: ratio 1:8.

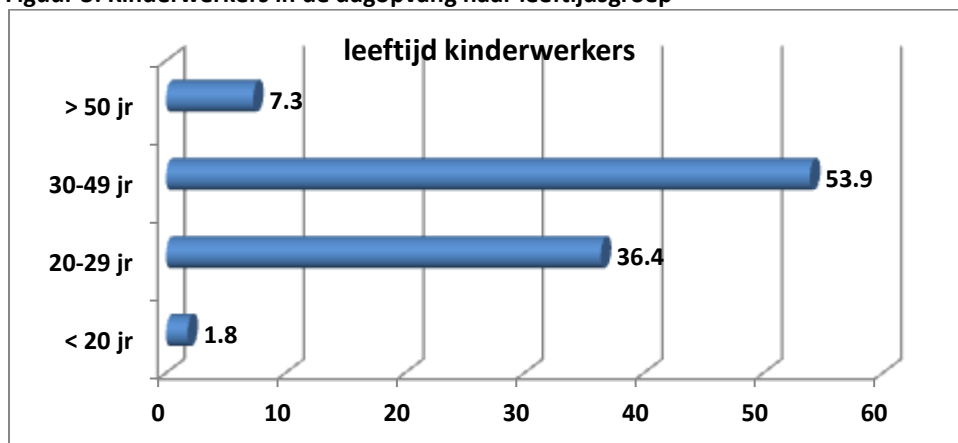
In het onderzoek was het niet mogelijk de beschikbaarheid van kinderwerkers per leeftijdsgroep te meten omdat in de praktijk het overgrote deel van de instellingen dit strikte onderscheid niet maakt. Doorgaans zijn de kinderwerkers beschikbaar voor alle aanwezige kinderen, zonder onderscheid naar leeftijdsgroep. Deze werkwijze is trouwens ook weerspiegeld in het gegeven dat in 42% van de dagverblijven er geen aparte ruimte is voor baby's, terwijl ook voor kinderen die ziek zijn er vaak geen aparte ruimte beschikbaar is. 58% van de instellingen meldt wel een aparte ruimte voor baby's.

Personeel

Ongeveer 1 op de 4 instellingen (41 instellingen) geeft aan dat ze vooral contract werkers in dienst hebben. In 70% van de instellingen zijn de meeste personeelsleden vast in dienst. Zes instellingen (4%) moeten het vooral doen met losse krachten

Aan het personeel worden doorgaans geen strenge eisen gesteld. Zo is bij slechts 15 instellingen (9%) het overleggen van een verklaring van goed gedrag onderdeel van de screening. 48% vraagt wel een medische keuring.

Figuur 3: Kinderwerkers in de dagopvang naar leeftijdsgroep

De meeste kinderwerkers, 54%, zijn in de leeftijdsgroep 30-49 jaar. De tweede grootste leeftijdsgroep betreft 20-29 jarigen. Werkers ouder dan 50 jaar vormen een minderheid: 7%

Opleiding Kinderwerkers

Volgens de concept wet moeten kinderwerkers over de noodzakelijke deskundigheid en ervaring beschikken. Het hoofd van de instellingen moet tenminste beschikken over een diploma op minimaal HBO-niveau of daaraan gelijkgesteld, in de sociaal-pedagogische richting of daaraan gelijkwaardig. De overige werkers die betrokken zijn bij de dagelijkse begeleiding van kinderen moeten minstens bevoegd assistent crèche-/peuterschoolleid(st)er zijn en moeten minimaal de opleiding crèche-/peuterschoolleid(st)er of een gelijkwaardige opleiding hebben afgerond. Werkers die belast zijn met de baby opvang moeten speciale deskundigheid hebben in het verzorgen van baby's.

Uitgaande van de opleidingsvereisten, zoals die in de concept wet zijn aangegeven, kan worden geconcludeerd dat het overgrote deel van de huidige kinderwerkers niet of nauwelijks voldoet aan de opleidingsvereisten. Via een aparte personeelslijst is data verzameld over de opleiding van aanwezig personeel. Van de 164 dagverblijven hebben 158 informatie verstrekt over de opleiding van een totaal van 979 personeelsleden. Het resultaat is weergegeven in de volgende tabel. Het aandeel van personeel met minimaal een HBO opleiding is zeer gering: 3%. Ongeveer 36% heeft het Voortgezet Onderwijs voor Junioren (VOJ) bezocht, en wel of niet afgerond, terwijl 13% een onderwijsopleiding heeft gevolgd (SPI, ACI, etc.). Ongeveer de helft van de werkers, 49%, heeft een of andere opleiding of cursus gevolgd tot crèche- en of peuter leidster bij opleidingsinstanties als 'Klimop', 'TANA' of 'BOOG'.

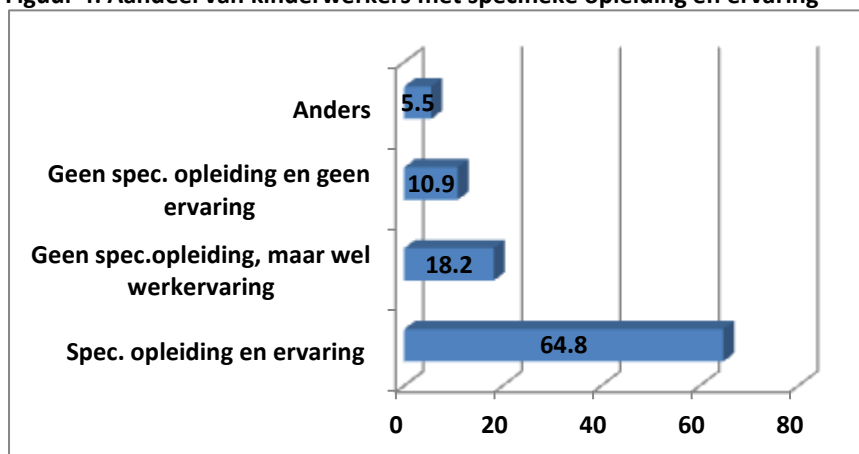
Tabel 27: Gerapporteerd opleidingsniveau werkers kinderdagverblijven

	Aantal	%
VOJ (MULO/LBGO)	286	35.8%
MBO (veelal niet afgeronde onderwijsopleiding)	102	12.8%
Crèche leidster	101	12.6%
Cursus Klimop	85	10.6%
Cursus Tana	67	8.4%
Crèche en peuter opleiding	59	7.5%
Peuter- kleuterleidster	45	5.7%

Cursus BOOG	39	4.9%
Onderwijzersakte	5	.6%
HBO/universiteit	27	3.4%
VOS	21	2.6%
Jeugdleider	14	1.8%
Spectrum	6	.8%
ECD	14	1.8%
Opleiding voor leidinggevend	6	.8%
Geen	13	1.6%
GLO	25	3.1%
Anders	64	8.0%
	979	122.5%

Specifieke opleiding en werkervaring

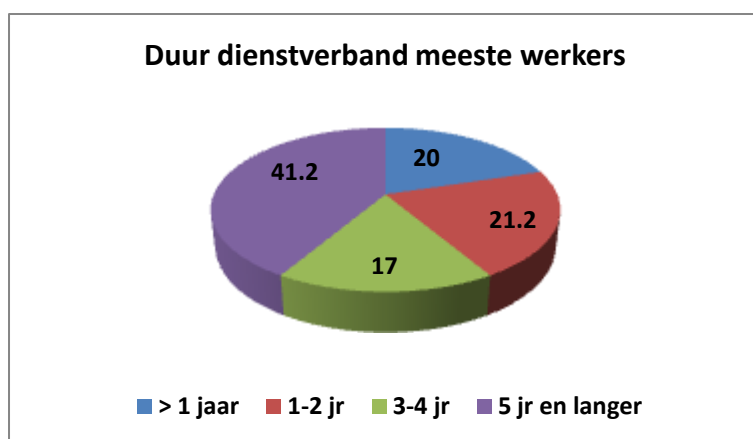
Figuur 4: Aandeel van kinderwerkers met specifieke opleiding en ervaring

68% van de instellingen is van mening dat de meeste personeelsleden wel beschikken over een specifieke opleiding (veelal crèche of peuter leidster) en werkervaring. 18% van de instellingen geeft aan dat de meeste werkers wel een

specifieke opleiding hebben, maar geen werkervaring, terwijl in 11 procent van de instellingen de werkers noch specifieke opleiding noch werkervaring hebben.

Figuur 5: Duur van het dienstverband van de meeste werkers

In een groot deel van de instellingen, 41%, zijn de meeste werkers 5 jaar of langer in dienst. Er zijn evenwel ook veel instellingen die te kampen hebben met een groot personeelsverloop. In 37% van de instellingen zijn de meeste werkers korter dan 2 jaar in dienst. Veel leidinggevend

klaagden in de interviews over het probleem van beschikbaarheid van geschikt personeel. Toch hebben de meeste instellingen, 69%, vooral de kleine instellingen, het niet over een personeelstekort.

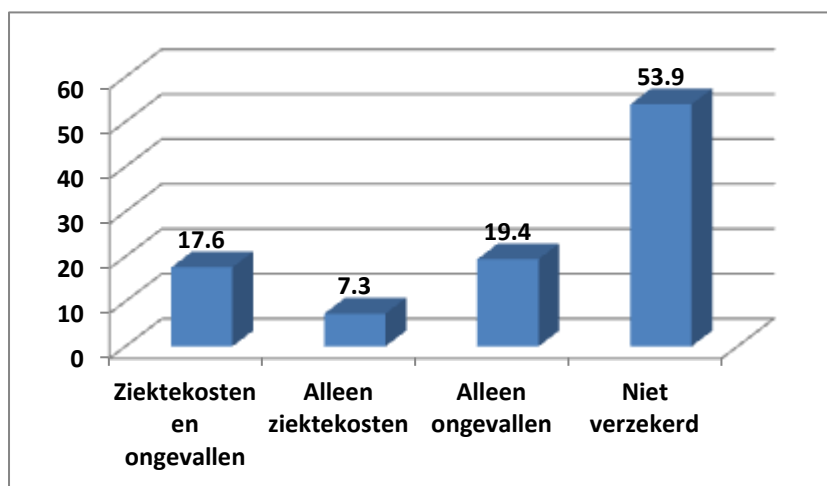
Doorgaans kunnen deze kleine verblijven zich ook weinig personeel veroorloven, vaak 1 of 2 personen. Een op de vier respondenten ervaart een klein personeels tekort, terwijl 6% het personeels tekort typeert als 'ernstig'. De meerderheid van de respondenten, 62%, is tevreden met de kwaliteit die door het huidig personeel wordt geleverd. Een kleiner deel, 19%, is heel tevreden. Tien procent van de leidinggevendenden is ontevreden over het huidig personeel.

Arbeidspositie van het personeel

Hoogte van de lonen

Om een indruk te krijgen van de hoogte van de lonen is aan leidinggevendenden gevraagd wat het minimale – en maximale loon is van het aanwezige personeel. In het algemeen zijn de lonen relatief laag. In de meeste instellingen ligt het loon tussen de 500 en 1000 Srd. In 12% van de instellingen ligt het loon onder de 500 Srd. Een klein percentage werkers, veelal leidinggevendenden, ligt in een hogere loonsgroep tussen 1100 Srd. en 1600 Srd.

Figuur 6: Soort kostendekking voor het personeel

De arbeidspositie van het personeel in de kinderdagopvang laat heel veel te wensen over. Dit heeft uiteraard ook te maken met de financiële positie van de opvangverblijven, die het vooral moeten doen met ouderbijdragen. Deze bijdragen zijn, zoals eerder is aangegeven, over het algemeen niet

kostendekkend. In figuur 7 is te zien dat in slechts 25% van de dagverblijven de leidinggevendenden aangeven dat de meeste werkers verzekerd zijn voor ziektekosten via het bedrijf. De conclusie is dat in drie kwart van de dagopvang instellingen het personeel niet via de werkplek verzekerd is tegen ziektekosten.

3.2.7 Onderwijsprogramma

De 'Early Childhood Development' benadering gaat er vanuit dat de eerste kinderjaren sterk bepalend zijn voor de verdere ontwikkeling van het kind naar volwassenheid. Het is vooral in de eerste drie jaren dat het fundament wordt gelegd voor de lichamelijke (motoriek), emotionele, spraak- en taal, sociale ontwikkeling, cognitieve ontwikkeling en creatieve ontwikkeling³.

Hoe deze ontwikkeling zich voltrekt hangt sterk af van het zorg- en opvoedingsproces, wat ook aangeduid kan worden als de pedagogische kwaliteit van de zorg. Bij het toetsen van de mate waarin de instellingen aandacht geven aan de pedagogische kwaliteit van de opvang gaat het ruim genomen vooral om de leeftijdsgroep 0-4 jaar, welke ook de grootste groep is in de kinderdagopvang⁴. Het zijn vooral baby's en peuters, die weliswaar nog geen toegang hebben tot het formele onderwijs, maar die vooral in de pre school fase sterk worden beïnvloed door interactie met hun omgeving.

In de ECD standaarden wordt aangegeven dat de belangrijkste factoren die de kwaliteit van de zorg voor jonge kinderen beïnvloeden zijn:

1. De relatie tussen de volwassene en het kind
2. De relatie tussen de kinderen onderling
3. De grootte van de groep en het aantal verzorgers
4. De continuïteit, consistentie, opleiding en ervaring van de verzorgers
5. De onderkenning van de ontwikkelingsbehoeften van het kind
6. De kwaliteit van de relatie tussen de ouders en het personeel
7. De mogelijkheid om het leren van het kind te structureren en te ondersteunen
8. Het activiteitenprogramma, inclusief elementen van fantasie, uitdaging en avontuur
9. Een goede schooltaalontwikkeling
10. Een beleid van gelijke kansen
11. De betrokkenheid van de kinderen bij het plannen en kiezen van activiteiten
12. De organisatie, het aanbod en de toegankelijkheid van materiaal en speelgoed
13. De aandacht voor gezondheid, veiligheid en de aard van de fysieke omgeving

Een kern aspect van de kwaliteit van het zorg- en opvoedingsproces betreft vooral de interacties tussen pedagogisch medewerkers en kinderen. Uit een onderzoek in Nederland in 2008 naar de kwaliteit van de kinderopvang bleek een nauwe samenhang tussen de groepsgrootte en de kwaliteit van de interacties tussen pedagogisch medewerkers en kinderen: hoe meer kinderen in de groep, des te lager de kwaliteit van de interacties. Adequate interactie vaardigheden vereisen gerichte training en begeleiding op de werkvloer

³ Early childhood learning guidelines in Latin America and the Caribbean. C. Harris-Van Keuren en D. Rodriguez Gomez, IDB, 2013)

⁴ Bijlage bij Wet Kinderopvang: Bijlage behorend bij staatsbesluit, Standaarden voor ECD, Vroege Kinder Ontwikkeling in Suriname, 0-8 jaar,

door ter zake deskundigen. Van invloed op de pedagogische kwaliteit bleek ook de meubilering, inrichting en aankleding van de groepsruimte. Verder zijn ook van invloed de bestaansduur van het kinderdagverblijf, opleiding, leeftijd, ervaring, en omvang van de aanstelling van de pedagogisch medewerker⁵.

Vanwege de beperkte observatie mogelijkheid, geven de resultaten in ons onderzoek uiteraard slechts een globaal beeld. Voor een goede meting zouden getrainde, pedagogisch onderlegde observatoren, een hele dag het dagverblijf moeten kunnen observeren, en daarnaast ook de mogelijkheid moeten hebben om de interacties tussen werkers en kinderen enerzijds en tussen kinderen onderling via videobeelden vast te leggen.

Beschikbaarheid van geschreven werkprotocollen

In het grootste deel van de dagverblijven wordt het belang van de pedagogische ontwikkeling van het kind erkend en is dat op een of andere manier ook weerspiegeld in de dagelijkse activiteiten. Op de vraag aan leidinggevenden welke onderdelen deel uit maken van het dag programma van het kinderdagverblijf werden vooral genoemd:

Spelen (94%), Praten en uitleggen (72%), Interacties met de werkers (70%), Interacties tussen kinderen (67%) en Rust (67%). Verder ontplooiën de meeste instellingen ook collectieve buitenschools activiteiten met de kinderen, zoals recreatieve uitstapjes (82%) of educatieve dagtochten (66%). Het dagprogramma en de daaraan gerelateerde pedagogische kwaliteit zijn sterk variërend: van heel slecht tot heel goed.

Niet alleen tussen dagverblijven, maar ook tussen werkers onderling zijn er grote verschillen. Deze grote variatie hangt vooral samen met het ontbreken van eenduidig beleid en geschreven werkprotocollen. 44% van de dagverblijven beschikt niet over geschreven werkprotocollen. Bij de overheid crèches en in de grotere en meer professionele dagverblijven wordt aangegeven dat er wel werkprotocollen zijn (55%). In hoeverre deze werkprotocollen inderdaad worden nageleefd is evenwel onbekend. Op de vraag hoe de ontwikkeling van de kinderen wordt gevolgd geeft 95% aan dat dit vooral gebeurt door observaties van de kinderen. Verder door evaluatie gesprekken met werkers (48%), gesprekken met ouders: 55%. De instellingen melden wel regelmatig werkoverleg, respectievelijk 39% dagelijks overleg, 22% wekelijks en 27% meldt maandelijks overleg. In 29% van de instellingen is er alleen overleg als een calamiteit zich voordoet.

In een aantal professioneel opgezette crèches en peuterscholen is de weerspiegeling van de toepassing van een aantal ECD standaarden duidelijk merkbaar:

‘De babyruimte heeft een aparte keuken, toilet en badkamer. Het personeel was bezig met de kinderen. De kinderen die slecht eten worden gevoed door de werkers. De ruimte ziet er kindvriendelijk uit, erf schoongeharkt en straatschoenen worden buiten op een rek geplaatst, de vloer is erg schoon’.

‘Deze peuterschool doet mee aan peuterpoetsprogramma van JTV, die de 2 tot 4 keren per jaar bezoekt. De dreumesafdeling is geschilderd met fleurige kleuren en mooie tekeningen. Een rek met

⁵ R.E.L. de Kruif, et. al al. Pedagogische kwaliteit van de opvang voor 0- tot 4-jarigen in Nederlandse kinderdagverblijven, Nederlands consortium kinderopvang onderzoek, 2009

boeken op kantoor voor kinderen. Het geheel is kindvriendelijk ingericht. Kinderen spelen vaak buiten indien het weer het toe laat'.

'Het geheel is kindvriendelijk ingericht, mooie posters, plaatjes en kleuren. Elk kind heeft een foto met geboorte datum. Deze maand heeft als thema 'muziekinstrumenten'. Elke maand wordt er een thema behandeld; kennis wordt spelenderwijs overgedragen met aanschouwelijk materiaal. Daarna wordt een educatieve dagtocht georganiseerd m.b.t. het behandeld thema. Ze houden ook workshops voor ouders over de relatie met het kind binnen het gezin'.

Uit de observaties van de veldwerkers blijkt dat tijdens het bezoek in 29% van de instellingen de werkers niet actief bezig waren met de kinderen. De lage pedagogische kwaliteit van de interactie is duidelijk weerspiegeld in de volgende citaten uit observatie verslagen van de veldwerkers:

'Leidsters zijn veel meer met zichzelf bezig dan met kinderen, bijvoorbeeld met hun 'black berry'. Kinderen worden vaak ruw behandeld en schreeuwen is een normaal verschijnsel'.

'Kinderen tussen 1 en 2 jaar zaten zeker bij 4 crèches gedurende het hele interview (ongeveer. 60 minuten) in een eetstoel'

'In bijna geen enkele crèche waren leidsters actief bezig met de kinderen. Leidsters praten tori onderling of zijn bezig met hun telefoon. Of ze zijn bezig met eten geven aan de kinderen en het verschonen van kinderen'.

'Het ziet er zeer armzalig uit. Geen speelgoed gezien, geen enkele moeite om de plek leuk te maken. Kinderen slapen met muskieten'.

'Mevr. schreeuwde constant tegen de kinderen'

Mevr. heeft geen personeel, ze doet het zelf. Het erf is niet onderhouden, een kleine speelruimte op balkon 3x5 m. Volgens BOG moet ze sluiten. Er moet veel gedaan worden aan de hygiëne.

'Ongeveer 7 kinderen liggen op 1 matras, hele lege ruimte, lijkt bijna geen controle'

'Dus de intentie is goed, het is alleen voor hen ook een groot probleem elke maand rond te komen en ook nog te letten op de stimulering van een goede ontwikkeling bij de kinderen. Dan is de keus snel gemaakt toch: meer kinderen, want anders red ik het niet eind van de maand. in plaats van: voor dit aantal kan ik met liefde en aandacht zorgen'.

Verder wijzen observaties uit:

- 37% beschikt niet over adequaat, aan de leeftijd, aangepast speelgoed en ontwikkelingsmaterialen
- 62% heeft geen werkjes van kinderen opgehangen
- 39% heeft onvoldoende speelruimte voor de kinderen
- 40% heeft geen kind vriendelijke ruimtes
- 54% heeft geen ventilatoren
- 22% onvoldoende ventilatie in alle ruimtes
- 19% heeft onvoldoende stoelen
- 13% heeft niet genoeg plek voor alle kinderen om aan tafel te eten

Tabel 28: Mate van interactie, meubilair en inrichting van ruimtes

INTERACTIES					
Onderwerp	Ja	Nee	NVT	NKO	Totaal
Is er een tafel waaraan de kinderen kunnen eten?	86%	13%		1%	100%
Wat is je eerste indruk: Is het personeel actief bezig met de kinderen?	70%	29%		2%	100%
Is er voldoende speelgoed voor elke leeftijdsgroep?	62%	37%	1%	1%	100%
Verkeert het speelgoed in goede staat?	77%	18%	2%	3%	100%
Werkjes van kinderen opgehangen?	37%	62%		2%	100%
Is er genoeg speelruimte in de verschillende kamers aanwezig?	60%	39%	1%	1%	100%
KINDVRIENDELIJK MEUBILAIR EN INRICHTING VAN RUIMTES					
Onderwerp	Ja	Nee	NVT	NKO	Totaal
Kindvriendelijke ruimtes (mooie heldere kleuren, gepast speelgoed)	60%	40%		1%	100%
Is er voldoende ventilatie (frisse lucht) in alle ruimtes?	77%	22%		1%	100%
Zijn er ventilatoren?	45%	54%	1%	1%	100%
Is er voldoende natuurlijk licht in de speel- en leerruimtes?	79%	20%	1%	1%	100%
Is het meubilair afgestemd op de leeftijd van de kinderen?	88%	10%	1%	1%	100%
Voldoende stoelen?	77%	19%		2%	100%
Geschikte zithoogte van stoelen?	87%	9%	2%	2%	100%

NKO= Niet Kunnen Observeren

Situatie in Overheidscrèches

De overheidscrèches die onderdeel vormen van Stichting Beheer en Exploitatie Crèches (SBEC) zouden in principe moeten werken volgens het pedagogisch ontwikkelingsplan dat enige jaren geleden is geformuleerd en verspreid onder de leiding van de crèches. Uit een recent kleinschalig kwalitatief onderzoek naar de mate waarin dertien (13) overheid crèches in hun dienstverlening rekening houden met pedagogische uitgangspunten en de pedagogische ontwikkeling van het kind conform de ECD standaarden blijkt dat er nogal wat schort aan de dienstverlening zowel op het gebied van kwaliteit van de beschikbare infrastructuur en faciliteiten als in relatie tot verzorging en opvoeding van de kinderen. Geconstateerde tekortkomingen zijn onder andere: Het ontbreken van een eenduidig beleid/eenduidige kwaliteitsstandaarden, gebrek aan adequate begeleiding, gebrek aan regelmatige training met als gevolg dat er binnen de overheidscrèches veel diversiteit is in de opvang, opvoeding en begeleiding van kinderen, en daardoor de kwaliteit naar crèche verschilt. Een belangrijk probleem is het tekort aan gekwalificeerde krachten, waardoor kinderwerkers vooral bezig zijn met opvang en verzorging en minder toekomen aan opvoeding en begeleiding. Een hiermee samenhangend vraagstuk is het relatief hoog ziekteverzuim, waar vooralsnog geen effectieve respons op is. Leidinggevendenden voelen zich

machteloos, omdat het in deze overheidsambtenaren betreft en langdurige bureaucratische procedures gevolgd moeten worden voordat sancties kunnen worden getroffen⁶.

3.2.8. Beschikbaarheid Training en Begeleiding

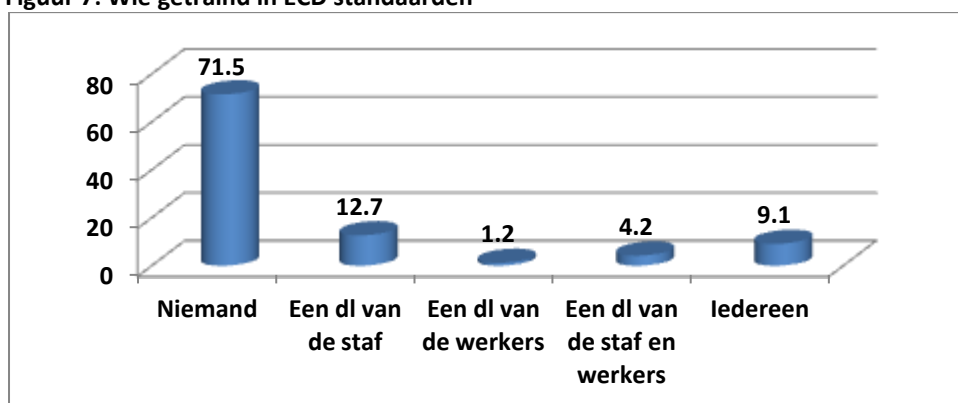
Advies en begeleiding

37% van de dagopvang instellingen ontvangt geen regelmatig advies of begeleiding. Een andere 37% geeft aan dat ze vooral advies en begeleiding ontvangen van het BOG, veelal met betrekking tot hygiëne. Andere organisaties genoemd zijn vooral: het ministerie van Onderwijs/ECD Commissie(6%), het ministerie van Arbeid Technologie en Milieu(ATM) (3%), Ministerie van Sociale Zaken en Volkshuisvesting (3%), MOB (3%). Verder is er een relatief groot aandeel van instellingen, 24%, dat aangeeft dat ze door de Jeugd Tand Verzorging (JTV) zijn bezocht in verband met het 'poets' programma.

Training in ECD standaarden en standaarden van kinderopvang

De concepten 'ECD standaarden' en 'Standaarden Kinderopvang' zijn voor de meeste leidinggevendenden in instellingen niet onbekend. 70% heeft gehoord van ECD standaarden en 58% heeft gehoord van de standaarden voor kinderopvang. Voorts blijkt het merendeel, 67%, op de hoogte te zijn van de concept wet (kinder) opvang. Verontrustend is evenwel dat het grootste deel van de instellingen meldt dat de meeste werkers nooit of nauwelijks training hebben ontvangen in ECD standaarden. Uit onderstaande figuur blijkt dat in 72% van de dagopvang verblijven niemand is getraind in ECD standaarden.

Figuur 7: Wie getraind in ECD standaarden

Wat disciplineren betreft geeft het overgrote deel van de verblijven aan dat ze geen lichamelijke straffen toepassen. Slechts 3 instellingen (2%) wijken hiervan af. 4% noemt psychische straffen terwijl 6% zegt dat kinderen geen straf krijgen. De meerderheid, 90%, past alternatieve straffen toe, zoals 'afzonderen' (plaatsen in de 'denkstoel', in de hoek staan/zitten, buiten op de bank zitten) en 'praten met het kind'.

⁶ Zie: Rapport naar mate waarin pedagogisch plan in SBEC creches wordt uitgevoerd, /C.Jurgens. SBEC, aug. 2013

Op de vraag of er ooit klachten zijn geweest van ouders over geweld tegen kinderen (mishandeling, seksueel misbruik) door personeel, geeft 9% van de leiding een bevestigend antwoord.

Gezien de kwetsbaarheid van kinderen en het risico op geweld en misbruik is het van belang dat kinderwerkers getraind zijn in het vroegtijdig signaleren van ontwikkelingsachterstanden en/of gedragsproblemen, alsook in het herkennen van signalen van mishandeling, verwaarlozing of (seksueel) misbruik. Zorgwekkend is dat slechts 45% van de werkers getraind is om signalen van verwaarlozing en mishandeling of misbruik te herkennen.

In het algemeen erkennen de instellingen het groot gebrek aan capaciteit en competentie bij de werkers, en veel instellingen geven ook uitdrukkelijk de behoefte aan regelmatige bijscholing en training aan. Een interviewer geeft deze houding goed weer met de volgende woorden: *'Ze weten niet hoe ze op z'n best een opvang moeten draaien en wat de regels zijn maar doen het meer omdat ze de liefde voelen voor het werk. Deze mensen zijn dan ook bereid om trainingen te volgen zodat ze hun werk beter kunnen doen'.*

3.3 RESIDENTIËLE KINDEROPVANG

In de nationale discussie over kinderen in opvanginstellingen is men sterk geneigd om bij het noemen van aantallen kinderen en het aan de orde stellen van problemen alle instellingen op een hoop te gooien en alles onder dezelfde noemer te plaatsen, wat voor een sterk vertekend beeld zorgt. Deels heeft deze algemene, generaliserende benadering te maken met de wijze waarop de ontwerp raamwet opvanginstellingen is ingericht. In deze wet wordt een groot onderscheid gemaakt tussen deeltijdse kinderopvang en voltijdse of 24 uren kinderopvang, zonder dat binnen deze grote categorieën opnieuw wordt gedifferentieerd. Deels heeft een algemene benadering te maken met het gebrek aan gedetailleerd inzicht in de grote verschillen tussen de residentiële kinderverblijven.

Voor de ontwikkeling van beleid dat adequaat aansluit op de noden van specifieke groepen is het van groot belang om een duidelijk onderscheid te maken naar soort instelling. Zoals eerder gesteld is in dit onderzoek voor wat betreft de residentiële instellingen onderscheid gemaakt naar drie grote categorieën of typen:

1. Kindertehuizen
2. Tehuizen voor kinderen met een beperking
3. Schoolinternaten

Voor een gedetailleerd inzicht zullen alle resultaten zoveel mogelijk worden gedifferentieerd naar type instelling. Allereerst zal voor een volledig beeld een schets gegeven worden van de historische ontwikkeling van residentiële kinderopvanginstellingen en de basiskenmerken van huidige instellingen.

3.3.1 Achtergrond residentiële kinderopvang instellingen

De residentiële kinderopvang heeft in Suriname een lange geschiedenis en is nauw gerelateerd aan de ontwikkeling van het onderwijs. Het waren vooral de christelijke organisaties, zowel de EBG als de RK die behalve scholen ook internaten opzetten om kinderen uit verafgelegen gebieden de gelegenheid te geven de school te bezoeken (Nikos, 2000). Daarnaast waren de kerken ook de eersten die kindertehuizen opzetten voor opvang van kinderen zonder of inadequate ouderlijke zorg. Zo werd het kinderkuis Saron al in 1901 opgericht en in 1918 het Kinderhuis Leliëndaal, beiden door de EBG, voor de opvang van wezen, halfwezen en verwaarloosde kinderen. In 1953 registreerde het Kinderhuis Leliëndaal 44 kinderen, waarvan 22 jongens en 19 meisjes. In 1959 was het aantal kinderen toegenomen tot 78 kinderen, voornamelijk kinderen van Javaanse afkomst uit het district Commewijne, maar daarnaast ook kinderen uit het binnenland. Vermeldenswaard is dat dit kinderkuis in die periode al overheidssubsidie genoot van 15 gulden per kind per maand. (Rudi Bosari, 2005). In de loop van de tijd ontstonden naast de internaten en kinderkuizen ook andere zorginstellingen zoals crisiscentra en centra voor diverse categorieën gehandicapte kinderen. Later werden ook andere tehuizen opgericht, bijvoorbeeld het kinderkuis Samuel (1966). Naast deze professioneel opgezette kindertehuizen door de grote religieuze gemeenten zijn er in de afgelopen jaren ook kindertehuizen opgezet door particulieren uit pure nood. Veelal begon de opvang als een klein initiatief dat uitgroeide tot een grote onderneming. In een latere fase werden ook tehuizen voor kinderen met een beperking opgezet. De meest bekende is Stichting Betheljada, welke werd opgericht in november 1979.

Vanwege de sterke terugval in subsidies van overheid en donoren hebben kindertehuizen in de afgelopen jaren te kampen met veel problemen bij het open houden van de deuren. Deze tekorten hebben onvermijdelijk geleid tot vermindering van de kwaliteit van zorg en ook sluiting van enkele kinder tehuizen, waaronder ook overheids tehuizen. Zo werd het overheid tehuis 'Mi Abri' voor opvang van meisje al in 1994 gesloten. Het tehuis voor jongens met gedragsproblemen, 'Koela', is nog open maar functioneert al jaren niet meer als opvang. In het kader van de behoefte aan herziening van beleid ten aanzien van kinderopvang werd door het Nikos in 2000 vergelijkend onderzoek uitgevoerd onder 10 kindertehuizen, met als centrale vraag of de tehuizen nog voldoen aan het doel waarvoor ze zijn opgericht. Een van de belangrijke uitkomsten van het onderzoek, dat ook in Guyana en Trinidad werd uitgevoerd, was dat in Suriname, met het kleinste aantal inwoners, meer kinderen in tehuizen waren ondergebracht dan in Guyana en Trinidad samen. Voorts wezen de resultaten uit dat de maximale opname capaciteit even groot was als de gecombineerde capaciteit van Guyana en Trinidad. Hetzelfde beeld was ook te zien bij school internaten en tehuizen voor kinderen met een beperking. Het groot aantal kinderen in kindertehuizen in Suriname werd in dit onderzoek toegeschreven aan armoede onder gezinnen, maar ook aan een mogelijk minder taboe in Suriname op plaatsing van kinderen in tehuizen dan in Guyana en Trinidad⁷.

3.3.2. Het Kinderverdrag over residentiële kinderopvang

In het 'Verdrag inzake de Rechten van het Kind van de Verenigde Naties (1989', bekend als het Kinderverdrag dat in 1993 door het Surinaamse parlement werd geratificeerd wordt veel aandacht besteed aan rechten van kinderen in residentiële opvanginstellingen, met name aan rechten van kinderen in kindertehuizen. Het basisuitgangspunt is dat kinderen het recht hebben om op te groeien in het eigen gezin, wat betekent dat het beleid erop gericht moet zijn om het aantal kinderen dat vanwege het ontbreken van (adequate) ouderlijke zorg uit huis geplaatst is tot een minimum te beperken. Recente onderzoeken⁸ wijzen uit dat het voor de ontwikkeling van het kind zeer belangrijk is om op te groeien in een gezinsomgeving. De negatieve invloed van tehuizen op de kinderen is groot. Het blijkt dat kinderen die in instellingen opgroeien, meer risico lopen op problemen in de volwassen fase, waaronder alcoholisme, drugsverslaving, en crimineel gedrag. Het opgroeien in grote groepen met steeds wisselende opvoeders blijkt vooral schadelijk te zijn voor de vroege ontwikkeling van kinderen tot drie jaar. Tegen deze achtergrond wordt in de richtlijnen van het kinderverdrag aangeraden om residentiële opvang van kinderen onder de drie jaar zoveel als mogelijk te vermijden. Onderzoek wijst voorts uit dat kosten van institutionele zorg 6 keer zo duur zijn als zorg in een pleeggezin en 12 keer zo duur als opvang binnen de gemeenschap of familie. In aanvulling op het Kinderverdrag werden er in 2009 speciale richtlijnen vastgesteld door de Verenigde Naties voor alternatieve zorg aan kinderen⁹. Deze richtlijnen houden onder andere in:

⁷ Zie: Children in Surinamese Children Homes, Nikos, 2000

⁸ Zie: 1. State of the World Children 2006, Excluded and Invisible, UNICEF p.49 en Progress for Children 2009, UNICEF. 2. Children in informal alternative care, discussion paper Jini L.Roby, Child Protection Section UNICEF 2011, p. 14. 3. World report on violence against children, Paulo Sérgio Pinheiro, United Nations 2006, p. 183.

4. Een gezin voor ieder kind december 2011

⁹ Zie: Guidelines Alternative care for children, UN Commission on CRC, 2010

- a. Als kinderen vanwege ervaren geweld (misbruik, verwaarlozing of andere vorm van geweld) uit huis moeten worden geplaatst, moet alternatieve opvang de eerste keuze zijn in plaats van plaatsing in een tehuis
- b. Bij alternatieve opvang gaat het om een gezinsomgeving (ook al is dat niet de eigen familie) waarin het kind die ondersteuning en liefde krijgt die nodig zijn voor een gezonde ontwikkeling van het kind, bijvoorbeeld in pleeggezinnen.
- c. De overheid draagt primaire verantwoordelijkheid voor het ontwikkelen en uitvoeren van beleid en wetgeving om ervoor zorg te dragen dat kinderen zoveel mogelijk in een vertrouwde omgeving van ouders en families opgroeien. In dit verband dient de overheid sociale beschermings programmas op te zetten, zodat ouders die bijvoorbeeld door chronische armoede of verlies van inkomsten of ziekte of overlijden van de kostwinner, niet of moeilijk kunnen zorgen, ondersteund worden in continuering van de zorg voor hun kinderen.
- d. Opvang in tehuizen moet tijdelijk zijn, en alleen als er geen alternatieven in een gezinsomgeving zijn. De inspanningen moeten erop gericht zijn om het kind zoveel mogelijk bij de ouder(s) of familie kan blijven of terug kan gaan naar zijn/haar ouders.
- e. Er moeten kwaliteitsstandaarden worden ontwikkeld om uithuisplaatsing te voorkomen, en indien dit niet mogelijk is, te garanderen dat ouders en familie medezeggenschap krijgen over wat er met het kind gebeurt. Zowel overheid als donoren moeten alternatieve zorgmodellen ontwikkelen, en middelen ter beschikking stellen voor de uitvoering, o.a. versterking capaciteit zorgverleners.

Ten tijde van het onderzoek bedroeg het aantal kinderen in Surinaamse kindertehuizen 761, waarvan 396 jongens en 365 meisjes. De kindertehuizen zijn sterk onderbenut als in aanmerking wordt genomen dat de maximale capaciteit 1.328 kinderen bedraagt, wat betekent dat met het huidig aantal slechts 57% van de beschikbare opvang capaciteit wordt benut.

3.3.3.Aantal en soort residentiële instellingen

Tabel 29: Residentiële kinderopvang naar soort, aantal en geslacht kinderen, capaciteit en # KW

	Naam	# kinderen	Jongens	Meisjes	Maxim Capacit	Kinderw erkers
1	Tehuizen voor KmeB	159	82	77	196	103
	Totaal Tehuizen KmeB	159	82	77	196	103
2	Kinder tehuizen religieus	396	219	177	901	95
	Kindertehuizen particulier	264	137	127	277	29
	Kindertehuizen spec. groepen	101	40	61	150	35
	Totaal Kindertehuizen	761	396	365	1.328	159
3	Totaal Schoolinternaten	680	361	319	1.078	43
	Totaal aantal kinderen in residentiële instellingen	1.600	839	761	2.602	305

KW= Kinderwerker

Ten tijde van het onderzoek bedroeg het aantal kinderen in een totaal van 52 onderzochte residentiële instellingen: 1.600, waarvan 839 jongens en 761 meisjes. Het aantal kinderen is het kleinst in de tehuizen voor Kinderen met een beperking, waar 159 kinderen zijn gerapporteerd, te weten 82 jongens en 77 meisjes. De meeste kinderen in instellingen wonen in kindertehuizen. Hier bedraagt het totaal aantal opgevangen kinderen: 761, waarvan 396 jongens en 365 meisjes. De schoolinternaten hebben een totaal aantal kinderen opgevangen van 680, waarvan 361 jongens en 319 meisjes. Vermeldenswaard is dat van de schoolinternaten er vier instellingen uitsluitend meisjes opvangen, terwijl vier instellingen uitsluitend jongens opvangen.

Bij het presenteren van de aantallen kinderen in residentiële instellingen is het van belang om te benadrukken dat er beperkingen zijn, die twee kanttekeningen noodzaken: 1. De telling is een momentopname, omdat er voortdurend wijzingen optreden in het aantal opgevangen kinderen. 2. De gerapporteerde aantallen kinderen zijn niet altijd in overeenstemming met het feitelijk aantal opgevangen kinderen omdat de aantallen mondeling zijn doorgegeven, weliswaar vaak met verwijzing naar een administratie. Rekening houdend met het feit dat in veel tehuizen met een relatief groot aantal kinderen de administratie/registratie van kinderen te wensen overlaat, is het niet onwaarschijnlijk dat het schort aan de betrouwbaarheid van sommige aantallen. Het gebrek aan een betrouwbare registratie/administratie van kinderen is een zeer ernstige tekortkoming, welke met veel spoed zal moeten worden aangepakt als de wet wordt ingevoerd. In een latere paragraaf wordt nader ingegaan op de kwaliteit van de kinder administratie.

Als we de gevonden aantallen kinderen in residentiële opvanginstellingen vergelijken met de resultaten van de onlangs gehouden census 2010, dan komen er toch wat aanmerkelijke verschillen naar voren. Volgens de census data (Augustus 2013)¹⁰ waren er ten tijde van de telling 1.152 kinderen in kindertehuizen en internaten, waarvan 610 jongens en 542 meisjes. Dit aantal is behoorlijk lager dan de 1.600 kinderen die in dit onderzoek zijn gevonden. Een

¹⁰ Census 8, Vol.1, pag. 53, Augustus 2013

mogelijke verklaring kan zijn dat de census, welke voor een deel in de grote vakantie heeft plaatsgevonden, de kinderen die in verband met schoolvakantie het schoolinternaat of kindertehuis verlieten heeft gemist. Daarnaast is onbekend hoeveel kinderopvanginstellingen tijdens de census zijn bezocht.

3.3.3. Kindertehuizen

Kindertehuizen zijn in dit onderzoek gedefinieerd als tehuizen waar kinderen zonder of inadequate ouderlijke zorg zijn ondergebracht. De meeste kindertehuizen hebben geen specifieke doelgroep. De kinderen die worden opgevangen hebben allemaal te maken gehad met zeer uiteenlopende problemen. Ze zijn veelal het slachtoffer van verwaarlozing, armoede, fysiek en mentaal geweld, en door ouders of dienstverleners geplaatst in het tehuis voor tijdelijke of langdurige opvang. Voor een klein deel betreft het ook moeilijk opvoedbare jongens, ex-zwerfkinderen, en kinderen die leven met HIV. In een tweetal tehuizen worden ook enkele kinderen met een beperking opgevangen.

Van de 31 geïdentificeerde kindertehuizen is het overgrote deel, 21, gevestigd in Paramaribo. In een aantal overige districten Nickerie, Commewijne, Para, Wanica, zijn er elk twee tehuizen en in het district Saramacca is een kindertehuis gevestigd. Dit laatste kindertehuis heeft een beperkt aantal kinderen, namelijk: 9 kinderen.

Van de 31 kindertehuizen zijn 15 opgezet en direct verbonden aan religieuze gemeenten (EBG, RK, Hindu gemeentes, Islamitische gemeentes, Volle Evangelie), die vaak ook verantwoordelijk zijn voor het management van het tehuis. Vooral de EBG en RK tehuizen hebben een lange bestaansgeschiedenis. In de afgelopen jaren zijn ook andere kleinere christelijke stromingen zich bezig gaan houden met kinderzorg, met name de 'Volle Evangelie'gemeenten.

Tabel 30: Overzicht kindertehuizen geleid door Religieuze gemeenten

KINDERTEHUIZEN (RELIGIEUSE GEMEENTEN)							
	Naam	District	# Kinderen	Jongens	Meisjes	Maximale Capacit	# Kinder werkers
1	Sukh Dhaam	Commewijne	53	25	28	75	5
2	Leliëndaal	Commewijne	68	36	32	70	7
3	Hadji Islam Ramdjan	Paramaribo	19	16	3	40	2
4	Sanatan Dharm	Paramaribo	55	27	28	100	5
5	Arya Dewaker	Paramaribo	42	15	27	55	2
6	Sur. Islamitische Vereniging	Paramaribo	13	8	5	40	2
7	Huize Rammoth	Paramaribo	18	11	17	100	4
8	Huize Emmaus	Paramaribo	14	14		22	2
9	Het hart van Jezus	Paramaribo	12	12		10	3
10	Elim van de Heer	Wanica	29	14	15	35	5
11	Eben Haezer	Saramacca	9	6	3	35	3
12	Johanna	Para	11	4	7	15	3

13	Olga Clark	Nickerie	28	16	12	100	4
14	Koningskind	Paramaribo	6	6		8	1
15	Baitul Amin	Para	9	9		20	3
			396	219	177	725	51

Acht (8) kindertehuizen kunnen worden gecategoriseerd als 'particulier'. Deze tehuizen zijn geïnitieerd en opgezet door individuele particulieren, vaak ook vanuit een religieuze grondslag. De tehuizen die door particulieren zijn opgezet, zijn vaak kleiner in aantal kinderen en ook relatief recent opgericht. Het aantal kinderen varieert van 9 tot 71.

Tabel 31: Overzicht kindertehuizen geleid door Particulieren

	KINDERTEHUIZEN (PARTICULIEREN)						
	Naam	District	# Kinderen	Jongens	Meisjes	Maximale Capacit	# Kinder werkers
16	Huize Campagne	Paramaribo	14	10	4	12	1
17	Huize van Gom	Paramaribo	9	4	5	30	2
18	Nos Casitas	Paramaribo	66	30	36	50	8
19	Stg. Zout der Aarde	Paramaribo	71	36	35	50	8
20	Maria Hoeve	Wanica	31	16	15	35	3
21	Stg. Gaytrie	Nickerie	14	7	7	35	1
22	Stg. Odoniti	Para	48	33	15	50	4
23	Stg. De Rode Roos	Paramaribo	11	1	10	15	2
			264	137	127	277	29

Tenslotte zijn er nog 8 kindertehuizen, ook onder particulier management, die specifieke groepen kinderen opvangen (0-6 jaar, kinderen met HIV, seksueel misbruikte kinderen) of fungeren als crisisopvang/doorgangshuis. In deze categorie zijn er drie tehuizen die zich uitdrukkelijk profileren als tehuizen voor crisis opvang, waar kinderen voor een beperkte duur (maximaal 3-6 maanden) worden opgevangen. Zo is er huize Tamara, die als strenge eis heeft dat kinderen niet langer dan drie maanden opgevangen worden. Het tehuis 'Stichting voor het Kind' vangt uitsluitend seksueel misbruikte kinderen op. In drie andere tehuizen gaat het overwegend om opvang van kinderen met HIV, of wezen of half wezen van ouders die aan AIDS zijn overleden. Tenslotte zijn er ook tehuizen die zich beperken tot opvang van jonge kinderen van 0-4 jaar, met name Kinderhuis Samuel en kinderhuis Lotjeshuis.

Tabel 32: Overzicht kindertehuizen voor specifieke doelgroepen

KINDERTEHUIZEN VOOR SPECIFIEKE DOELGROEPEN							
	Naam	District	# Kinderen	Jongens	Meisjes	Maximale Capacit	# Kinder werkers
24	Kinderhuis Samuel	Paramaribo	35	17	18	39	7
25	Stg. Lotjeshuis	Paramaribo	28	20	8	32	12
26	Stg. Prasoro	Paramaribo	16	5	11	80	5
27	Stg. Tamara	Paramaribo	25	10	15	25	20
28	Stg. Voor het Kind	Paramaribo	26	5	21	50	12
29	Stg. Claudia A	Paramaribo	28	12	16	50	8
30	Het Parelhuis	Paramaribo	15	8	7	25	10
31	Stg. Mijn Zorg	Paramaribo	32	15	17	25	5
			101	40	61	150	35

Vermeldswaard is dat er in de lijst van kindertehuizen geen enkel tehuis valt onder de overheid. In het verleden heeft de overheid wel twee tehuisen voor respectievelijk moeilijk opvoedbare meisjes en jongens gehad, maar deze tehuisen zijn intussen niet meer functioneel. Het meisjes tehuis 'Mi Abri' is sinds 1994 gesloten, terwijl het jongenstehuis 'Koela' formeel nog open is, maar in de praktijk niet meer functioneert en slechts 1-3 jongens in huis heeft. De accommodatie verkeert in een erbarmelijke staat en is niet geschikt voor opvang.

3.3.4. Tehuisen voor kinderen met een beperking

Tabel 33: Overzicht kindertehuizen voor kinderen met een beperking

TEHUIZEN VOOR KINDEREN MET EEN BEPERKING							
	Naam	District	# Kinderen	Jongens	Meisjes	Maximale Capacit	# Kinder werkers
1	Betheljada	Paramaribo	27	12	15	30	41
2	Huize Tyle Tyle	Paramaribo	21	9	12	30	10
3	Mr. Hubert Stg.	Paramaribo	23	12	11	45	20
4	Kennedy Stg.	Paramaribo	39	22	17	40	8
5	Matoekoe	Wanica	8	3	5	15	6
6	In de Ruimte	Wanica	9	5	4	21	10
7	Zr. Dankers	Nickerie	32	19	13	45	8
			159	82	77	126	103

De tehuisen voor kinderen met een beperking zijn op een tehuis na allemaal gevestigd in Paramaribo, en bieden opvang aan kinderen, jongeren en volwassenen met een verstandelijke of lichamelijke beperking. Het aantal kinderen/personen in de tehuisen

varieert van 9 tot 39. Er is een duidelijk verschil tussen tehuizen voor kinderen met een beperking en tehuizen voor kinderen zonder of adequate ouderlijk zorg, aangezien de meeste kinderen in deze tehuizen wel ouderlijke zorg hebben. De reden voor opvang in een tehuis heeft vooral te maken met de specifieke zorg en condities die deze personen nodig hebben en die in een normale gezinssituatie en omstandigheden niet geboden kan worden. Het totaal aantal tehuizen voor gespecialiseerde opvang van kinderen met een beperking is 7, inclusief het Kennedy internaat voor doven en gehoorgestoorden. Voorheen bood de St. Blindenzorg ook residentiële opvang, maar vanwege financiële beperkingen is dit tehuis gesloten. Omdat doorstroming moeilijk is vanwege gebrek aan nazorg of alternatieve opvang, verblijven in veel tehuizen ook volwassen personen met een beperking. De opvang in deze tehuizen betreft dus vaak niet alleen kinderen (0-18jaar).

3.3.5. School Internaten

Tabel 34: Overzicht Schoolinternaten

SCHOOLINTERNATEN							
		District	# Kinderen	Jongens	Meisjes	Maximale Capaciteit	# Kinder werkers
1	Soendersingh Meisjes	Paramaribo	42		42	60	2
2	Soendersing Jongens	Paramaribo	48	48		40	2
3	Christofores	Paramaribo	75	39	36	82	2
4	Maria Internaat Meisjes	Paramaribo	10		10	60	1
5	Rebecca Scheltz Meisjes	Paramaribo	55		55	48	2
6	Elisabeths' Hof Jongens	Paramaribo	53	53		62	2
7	VOS studenten	Paramaribo	52	24	28	55	5
8	Siswa Tama Jonge vrouwen	Paramaribo	92		92	144	10
9	Warishi	Nickerie	27	15	12	15	2
10	Koesikwarano	Commewijne	46	23	23	75	4
11	Maria Consolatrix	Marowijne	36	31	5	200	2
12	Saron	Paramaribo	31	15	16	80	6
13	Engedi Jongens	Para	19	19		32	3
14	Zaailand Jongens	Paramaribo	94	94		125	6
	Totaal		680	361	319	1078	43

Schoolinternaten

De schoolinternaten zijn primair bedoeld voor kinderen die in hun eigen woongebied beperkte onderwijsmogelijkheden hebben en voor vervolgonderwijs vooral trekken naar Paramaribo alwaar ze door ouders en/of andere familie tijdelijk worden geplaatst in een

schoolinternaat, tegen betaling. De ouderbijdrage varieert, maar ligt gemiddeld tussen de 175 Srd. en 200 Srd. In twee instellingen is de grens tussen schoolinternaat en kindertehuis niet scherp te trekken. Zo is er één internaat met ongeveer 20 jongens, speciaal bedoeld voor de opvang van schoolgaande jongens met leer-en gedragsproblemen, die veelal ook gerelateerd zijn aan een problematische thuis situatie. Een ander schoolinternaat vangt kinderen op uit het binnenland, waarvan een deel adequate ouderlijke zorg ontbeert. Van de 14 onderzochte schoolinternaten zijn er 11 in Paramaribo, een in Commewijne, een in Marowijne (Abadu Kondre, Moengo) en een in Para. Een groot deel van de jongeren is afkomstig uit het binnenland van Suriname of andere verafgelegen gebieden, waar vooralsnog de mogelijkheden voor vervolgonderwijs beperkt zijn. Het gaat vooral om onderwijs na de lagere school, zodat de leeftijdsgroep van internaats kinderen veelal boven de 12 jaar uitkomt. In een tweetal internaten worden vooral jongeren opgevangen die vervolgonderwijs op senioreniveau bezoeken. Daarnaast is er ook een internaat voor werkende meisjes. Ten tijde van het onderzoek had het 'Maria Internaat' in Paramaribo het kleinste aantal kinderen in huis, namelijk 10. De meeste kinderen zijn aangetroffen in het overheids internaat 'Zaailand', dat een aantal kinderen meldde van 94. Een tweede overheids internaat is 'VOS', waar uitsluitend districts kinderen op VOS niveau worden opgevangen.

Het aantal kinderen dat is gerapporteerd door de leiding van de schoolinternaten bedraagt in totaal 673. De maximale capaciteit ligt veel hoger en bedraagt: 1078, wat betekent dat de huidige schoolinternaten voor iets meer dan de helft hun opvangcapaciteit benutten. De relatief lage bezettingsgraad van de schoolinternaten kan deels verklaard worden met het gebrek aan personeel en deels met een verminderde vraag vanwege de uitbreiding van vervolgonderwijsfaciliteiten naar de verafgelegen districten in de afgelopen jaren. Zo is er in Apoera nu ook mogelijkheid voor doorstroming naar secundair onderwijs voor Junioren (VOJ) en LBGO, waardoor de kinderen ter plekke onderwijs kunnen volgen en opvang in een schoolinternaat in een ander gebied niet langer noodzakelijk is.

Pleeggezinnen

Tabel 35: Aantal kinderen in pleeggezinnen, 1994-2012

Verzoeken	1994-2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2005-2012
Res. Instel	128	51	23	12	30	24	9	12	1	162
Families	19	30	35	30	25	44	22	7	8	201
Totaal	147	81	58	42	55	68	31	19	9	363
Geplaatste kinderen	49	21	29	13	15	15	10	7	6	116
% Geplaatst	33.3%	25.9%	50%	30.9%	27.3%	22.1%	33.3%	35.8%	66.6%	32%

Bron: Stichting Pleeggezinnen Centrale Suriname

Opvang van kinderen die voor korte of lange duur zonder ouderlijk zorg komen te zitten, in pleeggezinnen wordt doorgaans als beter alternatief gezien dan opvang van kinderen in tehuizen. Het voordeel van pleeggezinnen is dat kinderen toch in een gezinssituatie kunnen verblijven. In Suriname werd in 1994 de Stichting Pleeggezinnen centrale opgericht. Voor plaatsing in een pleeggezin worden kinderen aangemeld door zowel residentiële instituten als particuliere gezinnen. Opmerkelijk in de trend tussen 2005 en 2012 is dat het aantal

aanvragen voor plaatsing van kinderen in de afgelopen 7 jaren sterk is afgenomen, namelijk van 51 aanvragen in 2005 tot slechts 1 aanvraag voor plaatsing in 2012. Daarentegen nam het aantal aanvragen vanuit particuliere families toe. Zo blijkt dat er in 2005, 30 aanvragen vanuit families waren, welke opliepen tot 44 in 2009. In 2010 zien we dat dit aantal halveert en sindsdien verder daalt naar slechts 8 aanvragen in 2012. Dat plaatsing in pleeggezinnen slechts op zeer kleine schaal plaatsvindt, blijkt uit het relatief geringe aantal plaatsingen. In de periode 2005-2012 werden van het totaal aantal van 363 verzoeken, ongeveer een derde van de kinderen (116) kinderen geplaatst in een pleeggezin, dat is op jaarbasis ongeveer 15 kinderen. Dit aantal is heel klein als in aanmerking wordt genomen dat het totaal aantal kinderen in kindertehuizen rond de 800 ligt.

3.3.6. Organisatie en management

Soort management van de residentiële instelling

Tabel 36: Residentiële instellingen naar soort management

	Kindertehuis	Schoolinternaten	Tehuis voor KmeB
Religieuze organisatie	54.8	84.6	
Overheid		7.7	
Particulier	45.2	7.7	85.7
Anders			14.3
Total	100.0	100.0	100.0

Iets meer dan de helft, 55%, van de kindertehuizen staan onder het management van een religieuze organisatie, met name een christelijke organisatie (EBG, de RK of de Volle Evangelie), een hindoe of moslim organisatie. 41% heeft een management dat beschouwd kan worden als particulier.

Vooraf bij de schoolinternaten is het management in handen van religieuze organisaties: van de 14 internaten worden 11 geëxploiteerd door religieuze gemeenten, van overheidswege zijn er 2 en verder is er één klein internaat in particuliere handen. De tehuizen voor KmeB worden allemaal geleid door particulier management.

Kwaliteit van de administratie

Om een indruk te krijgen van de kwaliteit van de administratie is aan leidinggevend gevraagd welke administratieve en beleidsdocumenten beschikbaar zijn. Het meest genoemd zijn kinder dossiers, waarvan de kwaliteit heel erg verschilt. In elk geval worden in de meeste instellingen wel gegevens van de opgevangen kinderen geregistreerd. Opmerkelijk is dat in 16% van de kindertehuizen helemaal geen kinderdossiers beschikbaar zijn. Dossiers van personeel ontbreken vooral in kindertehuizen en schoolinternaten. Beleids- en financieel administratieve documenten, met name jaarverslagen, accountverslagen en beleidsplannen zijn in de meeste instellingen afwezig. Een uitzondering vormen de tehuizen voor KmeB, waar alle of de meeste instellingen wel de beschikbaarheid van de basis documenten rapporteren.

Tabel 37: Beschikbare documenten naar soort instelling

	Kindertehuizen	Schoolinternaten	Tehuizen voor KmeB
Kinderdossiers	83.9%	92.3%	100%
Personeelsdossiers	41.9%	53.8%	100%
Jaarverslag incl. financieel verslag	45.2%	23.1%	85.7%
Accountantsverslag	19.4%		57.1%
Statuten	51.6%	30.8%	100%
Beleidsdocument/plan	22.6%		71.4%
Anders	9.7%	7.7%	

Tabel 38: Inschrijvingsdocumenten naar soort instelling

	Kindertehuizen	Schoolinternaten	Tehuizen voor KmeB
Vaccinatie boekje	83.9	23.1	85.7
Familie boekje	58.1	61.5	85.7
ID kaart	29	46.2	71.4
Medisch dossier	9.7		57.1
Gezondheidsverklaring	22.6	15.4	42.9
Anders (vooral uittreksel, schoolrapport	41.9	76.9	57.1

De kwaliteit van de kinder dossiers verschilt van instelling tot instelling. Een aanmerkelijk deel van de instellingen verzuimd om bepaalde basisgegevens van kinderen te registreren. Op de vraag welke documenten bij opname van het kind vereist zijn worden vooral genoemd vaccinatie boekje (bij kleine kinderen), familie boekje en ID kaart. Opmerkelijk is dat veel instellingen geen informatie hebben vastgelegd over leeftijd, geloof, woonplaats en opleiding van het opgevangen kind. Ook informatie over de gezondheidstoestand van het kind worden nauwelijks vastgelegd. Ook hier springt in het oog dat 16% van de kindertehuizen helemaal geen schriftelijke informatie heeft over de kinderen in het tehuis. De categorie 'anders' omvat vooral: 'gegevens van de ouders', 'medisch dossiers', of 'dossiers van een vorige instelling'.

Tabel 39: Geregistreerde kenmerken van kinderen naar soort instelling

	Kindertehuizen	Schoolinternaten	Tehuizen voor KmeB
Geslacht	80.6	84.6	85.7
Etniciteit	80.6	69.2	71.4
Leeftijd	87.1	76.9	85.7
Geloof	67.7	69.2	85.7
Woonplaats	67.7	69.2	85.7
Reden van plaatsing	71	53.8	71.4
Huidige opleiding	25.8	61.5	14.3
Er wordt geen dossier bijgehouden	16.1	7.7	
Anders	58.1	46.2	71.4

12 procent van de residentiële opvang heeft geen systematische opslag van data. 76% van de residentiële instellingen slaat de gegevens op in schriften, kaartenbakken, of andere fysieke documenten.

Tabel 40: Wijze van opslag gegevens kinderen

	Kindertehuizen	Schoolinternaten	Tehuizen voor KmeB
Geen systematische opslag	16.1	7.7	
Digitaal	9.7		
Fysiek (bijv. filekast, kaartenbak)	61.3	92.3	57.1
Digitaal en fysiek	12.9		42.9
Totaal	100.0	100.0	100.0

Van alle residentiële instellingen zijn het vooral de tehuizen voor KmeB die er een systematische opslag van gegevens van kinderen erop na houden. 57% van deze instellingen meldt fysieke opslag van data in filekasten of kaartenbakken, terwijl 43% zowel een fysieke opslag als een digitale kinder administratie erop na houdt.

Voor in kindertehuizen schort het aan de administratie van kinder gegevens. 16% van de kindertehuizen heeft geen enkele wijze van systematische opslag, wat in de praktijk betekent dat er weinig tot geen gegevens van de kinderen worden genoteerd. In enkele kindertehuizen was er van sommige kinderen geen informatie over de juiste familienaam of woonadres van de ouders omdat de kinderen simpelweg waren achtergelaten door ouders of familieleden onder het voorwendsel dat ze later op de dag zouden worden afgehaald.

Voor in kindertehuizen, die met moeite het hoofd boven water houden, en het moeten doen met een minimaal aantal personeelsleden ontbreekt het aan middelen en kennis om een adequate administratie op te zetten.

Belangrijkste financiële inkomstenbron

Tabel 41: Belangrijkste financiële inkomstenbronnen

	Bijdragen ouders	Overheid Subsidie	Nationale privé donor	Buitenlandse donor	Anders	Totaal
Kindertehuis	20.7%	31.0%	20.7%	20.0%	12.0%	100.0%
Schoolinternaten	83.3%	8.3%	8.3%	0%	0%	100.0%
Tehuis voor KmeB	.0%	28.6%	.0%	28.6%	42.9%	100.0%
Totaal	33.3%	25.0%	14.6%	14.6%	12.5%	100.0%

De belangrijkste inkomstenbron van de residentiële instellingen varieert naar soort huis. De schoolinternaten financieren hun exploitatiekosten voornamelijk met maandelijks financiële bijdragen van ouders. Ongeveer 83% van deze categorie instellingen noemt deze bron. Een geheel ander beeld komt naar voren als het kindertehuizen betreft, waar slechts 21% de ouders noemt.

Uit een eerder onderzoek van het NIKOS (2000) bleek dat de meeste kinderen in tehuizen geen wezen zijn maar kinderen met ouders. Toen al bleek dat 65% van de ouders of verzorgers helemaal niets bijdraagt aan de verzorging van het kind. 9 tehuizen, of 31% van

de instellingen noemt de overheid als belangrijkste bron van inkomsten, gevolgd door nationale donoren (21%), en buitenlandse donoren (20%).

Geen van de tehuizen voor kinderen met een beperking noemt ouders als inkomstenbron. De meeste van deze instellingen geven aan dat ze het vooral moeten doen met overheidssteun (29%), buitenlandse donoren (29%), en 'anders'

Hoewel geen van de residentiële instelling, met name de kindertehuizen, onder beheer van de overheid valt, heeft de overheid wel een belangrijke rol in financiering van de zorg. 31% van de kindertehuizen en 29% van de tehuizen voor kinderen met een beperking noemen de overheid als belangrijkste inkomstenbron. De overheid is van oudsher een belangrijke bron van inkomsten en het subsidie beleid aan kinderopvanginstellingen gaat terug tot de jaren '50. In deze gaat het vooral om subsidie van de ministeries van Sociale zaken en het Ministerie van Justitie en politie. Onlangs is van overheidswege besloten om de subsidie aan kinderopvanginstellingen te verhogen van Srd 4,- per kind naar Srd 6,- per dag. Daarnaast zijn in een aantal instellingen overheidsambtenaren beschikbaar gesteld, wat betekent dat het salaris van deze instellingswerkers door de overheid wordt betaald.

Ziektekostenverzekering kinderen

In 84% van de kindertehuizen en 88% van de tehuizen voor KmeB worden de ziektekosten van de meeste inwonende kinderen gedekt door het tehuis. In deze gevallen gaat het veelal om een ziektekostendekking via het Ministerie van Sociale Zaken die voor deze groepen kinderen een 'socialezakenkaart' beschikbaar stelt, welke toegang geeft tot vrije geneeskundige zorg. Met de inwerking treding van het Sociaal Zorgstelsel in Juli, jongstleden, zouden alle kinderen tot en met 16 jaar gratis toegang moeten verkrijgen tot medische zorg.

Tabel 42: Bron Ziektekostendekking kinderen

	Kindertehuis	Schoolinternaten	Tehuis voor KmeB
Via het tehuis	83.9	7.7	85.7
Via de ouders	6.5	46.2	
Anders	9.7	46.2	14.3
Totaal	100.0	100.0	100.0

Leeftijd kinderen

De leeftijdsgroepen van kinderen in residentiële instellingen variëren. Het aandeel van instellingen met kinderen onder de vier jaar is relatief klein. In ongeveer driekwart, 75%, van de instellingen zijn de kinderen vooral in de leeftijdsgroep 9 jaar en ouder. 10-20% van de instellingen heeft vooral kinderen in de leeftijdsgroep 0-4 jaar, de niet schoolgaande leeftijd.

Tabel 43: Leeftijdsgroepen in de residentiële kinderopvang

	Frequentie	Procent
6 weken tot 12 maanden	5	9,6
12 tot 24 maanden	6	11,5
24 maanden t/m 4 jaar	10	19,2
4 t/m 8 jaar	33	63,5
9 t/m 12 jaar	39	75
13 t/m 15 jaar	38	73,1
leeftijdsgroep > 15 jaar	39	75

Tabel 44: Dagelijkse activiteiten van de kinderen

	Kindertehuis	Schoolinternaten	Tehuis voor KmeB
Schoolgaand	96.8	76.9	85.7
Niet schoolgaand	3.2		
Parttime werkend en schoolgaand		23.1	
Anders			14.3
Totaal	100.0	100.0	100.0

In het overgrote deel van de instellingen zijn de meeste kinderen schoolgaand. Alleen in de categorie van kindertehuizen, zijn er enkele tehuizen die vooral baby's en peuters opvangen, die aangeven dat de meeste kinderen niet schoolgaand zijn. In 23% van de schoolinternaten waar voor een deel ook iets oudere jeugd (tussen 18 en 25 jaar) is ondergebracht zijn de kinderen behalve schoolgaand ook deeltijds werkende.

3.3.7. Omvang en Capaciteit Personeel

Tabel 45: Residentiële instellingen naar dienstverband van werkers

	Kindertehuis	Schoolinternaten	Tehuis voor KmeB
Vast in dienst	77.4	76.9	85.7
Contract basis	12.9	15.4	
Losse kracht	6.5		14.3
Anders	3.2	7.7	
Totaal	100.0	100.0	100.0

In alle residentiële instellingen zijn de meeste werknemers in vaste dienst. Het grootste aandeel van vaste werkers is aangetroffen in de tehuizen voor KmeB: 86%. In kindertehuizen en schoolinternaten is het aandeel van vaste werkers gelijk, namelijk 77%. In 6 kindertehuizen zijn de werkers in 4 tehuizen vooral op contract basis, in 2 tehuizen gaat het vooral om losse krachten en in 1 huis zijn het vooral vrijwilligers.

Tabel 46: Vereiste verklaringen bij lijndienstintreding personeel

	Kindertehuizen	Schoolinternaten	Tehuizen voor KmeB
Geen enkele verklaring	25.8	8.3	14.3
Verklaring "Goed gedrag"	41.9	8.3	57.1
Medische keuring	61.3	33.3	57.1
Hygiëne keuring BOG	22.6	16.7	71.4
Anders, nl. CV's	22.6	41.7	28.6

Uit de genoemde vereiste verklaringen die personeelsleden bij sollicitatie moeten overleggen kan worden geconcludeerd dat er doorgaans geen hoge eisen worden gesteld aan het personeel. 26 van de 31 kindertehuizen vragen geen enkele verklaring. Ook een verklaring van goed gedrag is in de meeste instellingen geen vereiste, terwijl ook gezondheidskeuringen vaak niet als voorwaarde voor indiensttreding worden gesteld.

Tabel 47 : Hoogst genoten opleiding van de meeste kinderwerkers

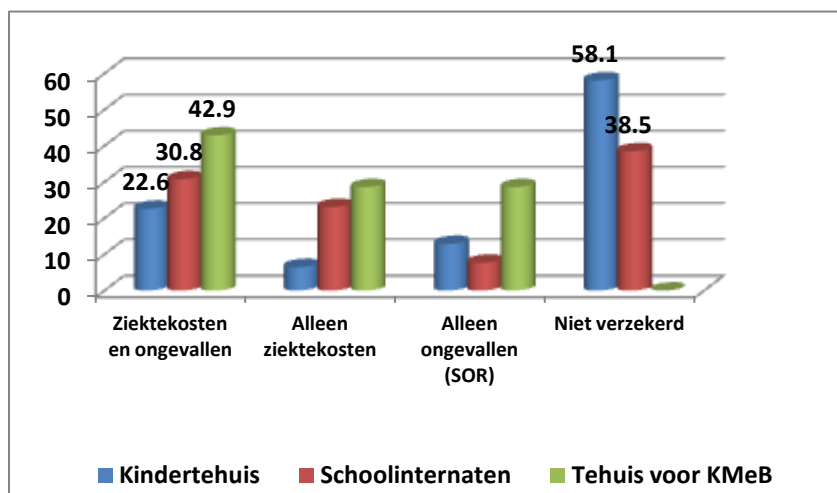
	Kindertehuis	Schoolinternaat	Tehuis voor KmeB
Basisonderwijs	19.4	7.7	14.3
LBGO	32.3	7.7	28.6
Onderwijsopleiding/MBO	29.0	69.2	28.6
HBO	12.9		
Anders	6.5	15.4	28.6
Totaal	100.0	100.0	100.0

In 16 kindertehuizen, 52%, hebben de meeste werknemers hoogstens VOJ onderwijs doorlopen, veelal LBGO. In 6 kindertehuizen (19%) hebben de meeste werkers alleen maar basisonderwijs. In 32% van de kindertehuizen (13) hebben de meeste werkers een onderwijsopleiding (MBO) of hoger. Het hoogste opleidingsniveau wordt gemeld door de leiding van de schoolinternaten, waar het grootste deel, 69%, (9 internaten) heeft aangegeven dat het meeste personeel geschoold is op MBO nivo of hoger. Bij tehuizen met een beperking is het beeld gevarieerder. Twee tehuizen doen het vooral met werkers die alleen basisonderwijs hebben genoten, 2 instellingen melden vooral personeel die LBGO hebben bezocht, terwijl 2 andere tehuizen vooral MBO-ers in dienst hebben.

Via de personeelslijsten is een gedetailleerder beeld verzameld over de genoten opleiding van de personeelsleden van de residentiële instellingen. In totaal is van 353 personeelsleden informatie verzameld, waarover het resultaat is gepresenteerd in onderstaande tabel.

Tabel 48: Opleidingsniveau personeel residentiële instellingen

	N	Genoemd
Geen	6	1.9%
GLO	35	11.0%
Crèche en peuter opleiding	2	.6%
Crèche leidster	2	.6%
Peuter- kleuterleidster	1	.3%
Kweekschool	2	.6%
MBO	56	17.6%
VOJ	140	44.0%
VOS	18	5.7%
Huishoudschool	11	3.5%
Tana	7	2.2%
Onderwijzersakte	10	3.1%
HBO/universiteit	23	7.2%
Jeugdleader	6	1.9%
Anders	34	10.7%
	353	111.0%

Figuur 8: Personeelsleden verzekerd tegen ziektekosten of ongeval via het bedrijf

In veel instellingen werken de personeelsleden onder minimale arbeidsvoorwaarden. De werkers in de kindertehuizen komen er het slechts van af. Hier blijkt dat in de meeste instellingen de meeste werkers niet alleen een relatief laag loon ontvangen, maar

daarnaast ook niet verzekerd zijn tegen ziektekosten of ongevallen. In slechts 7 (23%) van de kindertehuizen hebben werkers zowel een ongevallen als een ziektekostenverzekering. In 18 kindertehuizen (58%) zijn de werkers helemaal niet verzekerd, in 4 tehuizen alleen voor ongevallen (SOR) en in 2 tehuizen alleen voor ziektekosten. Ook in de categorie van schoolinternaten is er een aanmerkelijk aandeel van instellingen waar de werkers helemaal niet verzekerd zijn (39%). In 7 internaten hebben de werkers een ziektekostenverzekering, en in 1 tehuis alleen ongevallen verzekering. Ook hier zien we dat het personeel in de

tehuizen voor kinderen met een beperking er relatief beter van af zijn. Vijf van de zeven instellingen geven aan dat het personeel een ziektekostendekking heeft.

Tabel 49: Beschikbaarheid van personeel over het algemeen

	Kindertehuis	Schoolinternaten	Tehuis voor KmeB
Geen personeelstekort	22.6	30.8	42.9
Klein personeelstekort	51.6	38.5	14.3
Ernstig personeelstekort	25.8	30.8	42.9
Totaal	100.0	100.0	100.0

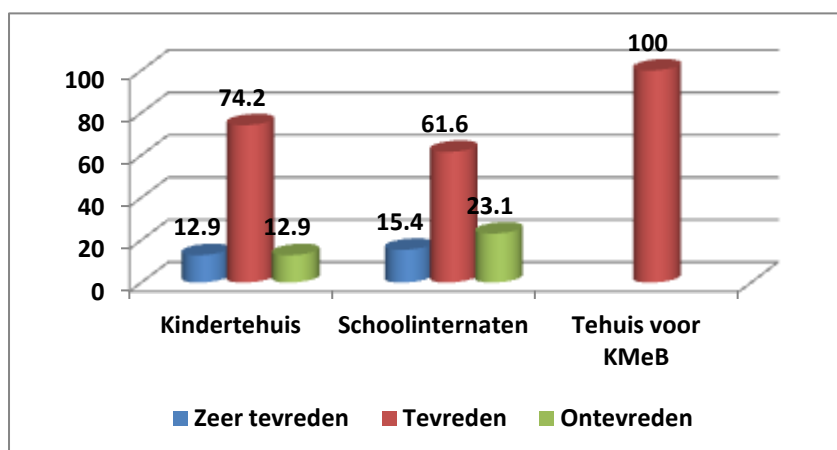
In alle categorieën instellingen hebben leidinggevenden aangegeven dat er of een klein of een ernstig personeelstekort is. In de categorie kindertehuizen geeft ongeveer 1 op de vier tehuizen aan dat er sprake is van een ernstig tekort. Ongeveer de helft van de kindertehuizen, 16 (52%), spreekt van een klein personeelstekort. Bij de schoolinternaten varieert het personeelstekort van klein (39%) naar ernstig (31%). Ook bij de tehuizen voor kinderen met een beperking is het beeld niet anders. De meeste instellingen (4)57% ervaren een personeelstekort dat varieert van klein tekort (14%) naar ernstig tekort (43%). Vooral instellingen voor KmeB ervaren een ernstig personeelstekort. Dit is niet verrassend omdat deze instellingen veel meer dan andere tehuizen personeel nodig hebben dat is opgeleid om in de specifieke zorg behoeften van kinderen met een beperking te voldoen.

Hoogte van de lonen

Het minimale loon van werkers in de residentiële instellingen is vrij laag. Meer dan de helft van de instellingen, 66%, geeft aan dat het minimum maandelijks loon van de werkers ligt onder de 600 Srd. 4 instellingen noemen een iets hogere range, tussen de 650 en 850 Srd, terwijl 3 instellingen lonen noemen die liggen tussen 1200 en 1800 Srd. Ook wat betreft de waardering van personeel is de situatie het slechts in de kindertehuizen. In 40% van de kindertehuizen schommelt het hoogste loon rond de 700 Srd, 35% ligt iets hoger, namelijk tussen 700 en 1000. In slechts 1 op de vier kindertehuizen wordt een aangegeven dat het maximale loon ligt tussen de 1000 en 2500 Srd.

Bij de schoolinternaten liggen de lonen tussen de 700 en 2800 SRD. Vergeleken met andere instellingen is het salaris van werkers in tehuizen voor KmeB hoger. In 74% van de tehuizen ligt het maximale loon tussen de 1000 en 2300 SRD

Ondanks de relatief lage lonen van werknemers, is het grootste deel van de leidinggevenden tevreden over de kwaliteit die het huidige personeel levert. In de tehuizen voor KmeB spreken alle instellingen hun tevredenheid uit over het personeel, terwijl ongeveer drie kwart van de leiding van kindertehuizen deze mening deelt.

Figuur 9: Tevreden over de kwaliteit geleverd door het huidig personeel

3.3.8. Fysieke omgeving en Basisvoorzieningen

Kwaliteit van de fysieke omgeving en basisvoorzieningen

Op 2 instellingen na, zijn alle instellingen aangesloten op het water- en elektriciteitsnet.

De fysieke omgeving voldoet in een significant aantal instellingen niet aan de conceptstandaarden. Zo blijkt:

- 14% van de instellingen heeft het erf niet omrasterd
- 12% heeft geen goed sluitende poort
- 16% heeft geen goed afwatering
- 12% heeft ongedierte op het erf en/of in het gebouw
- 24% heeft een slecht onderhouden erf
- 20% heeft waterhoudende containers op het erf

Zie voor de details de volgende tabel.

Tabel 50: Kwaliteit van de fysieke omgeving (erf) en nutsvoorzieningen

BASISVOORZIENINGEN: Nutsvoorzieningen, erf en gebouw				
Onderwerp	Ja	Nee	NKO	Totaal
Is de instelling aangesloten op het waternet?	94%	6%		100%
Is de instelling aangesloten op het elektriciteitsnet?	100			100%
Is het terrein omrasterd?	86%	14%		100%
Is er een ingang met goed sluitende poort?	88%	12%		100%
Zijn er loslopende dieren/honden bij de instelling, binnen of buiten?	24%	75%	2%	100%
Zijn er planten met doorns, stekels, giftige bladeren of vruchtjes?	22%	75%	4%	100%
Is er een goed functionerende hemelwaterafvoer?	82%	14%	4%	100%
Is er een goede afwatering van het erf?	84%	16%		100%
Zijn er ongedierte op het erf of in het gebouw?	12%	84%	4%	100%
Is het erf goed onderhouden?	77%	24%		100%
Zijn er waterhoudende containers op het erf of binnen (ter voorkoming van dengue)?	20%	77%	4%	100%

NKO: Niet Kunnen Observeren

3.3.9. Gezondheid en veiligheid

Volgens de wet opvanginstellingen moeten alle cliënten in de instelling zich veilig en beschermd voelen. Omdat in de residentiële instellingen het aandeel van kinderen onder de 8 jaar relatief klein is, is bij de analyse van gezondheid en veiligheid het accent gelegd op die onderdelen die vooral van toepassing zijn op de meest aanwezige leeftijdsgroepen, namelijk kinderen in de leeftijdsgroep 12 jaar en ouder.

Tabel 51: Mate waarin gezondheid en veiligheid voorschriften worden nageleefd

GEZONDHEID EN VEILIGHEID					
Onderwerp	Ja	Nee	NVT	NKO	Totaal
Is er een EHBO kit ter beschikking van de instelling (zichtbaar)?	78%	20%		2%	100%
Zijn de ramen voorzien van screens?	16%	82%		2%	100%
Is de instelling voorzien van veilig materiaal en meubilair?	78%	16%	2%	4%	100%
Is er een brandblusapparaat (in goede staat) in de instelling? (zichtbaar)	59%	37%		4%	100%
Is er een rookmelder (in goede staat) in het gebouw?	24%	71%		6%	100%
Er is zicht op wie het terrein betreedt of verlaat?	82%	14%		4%	100%
Is er dievenijzer aan het gebouw aangebracht?	45%	37%		2%	100%

Tabel 52: Aantal EHBO opgeleide personen dagelijks beschikbaar

	Kindertehuizen	Schoolinternaten	Tehuizen voor KmeB
1	22.6	23.1	28.6
2 of meer	41.9	30.8	71.4
Geen	35.5	46.2	
Totaal	100.0	100.0	100.0

In ongeveer een derde, 36%, van de kindertehuizen is er helemaal geen EHBO opgeleid personeel aanwezig, terwijl in 7 (23%) er slechts 1 persoon opgeleid is in EHBO. Ook in de schoolinternaten ontbreekt het aan EHBO opgeleide werkers. In ongeveer de helft (46%) van de schoolinternaten is niemand opgeleid in EHBO. Daarentegen zien we dat alle tehuizen voor kinderen MeB beschikken over minstens 1 EHBO opgeleid personeelslid, terwijl 71% van deze instellingen beschikt over 2 of meer EHBO opgeleide personen

Hygiëne

De meeste instellingen hebben protocollen in huis voor hygiëne. Vermeldenswaard is dat op de vraag aan de instellingen of het BOG ooit een bezoek heeft gebracht, 29% van de kindertehuizen, 31% van de schoolinternaten en 57% van de tehuizen voor KmeB aangeeft dat het BOG nog nooit op bezoek is gekomen.

Tabel 53: Frequentie bezoek van BOG of andere controle instantie

	Kindertehuizen	Schoolinternaten	Tehuizen voor KmeB
Nooit	29.0	30.8	57.1
In het afgelopen jaar	58.1	38.5	42.9
Langer dan 1 jaar	9.7	7.7	
Weet niet		7.7	
Totaal	100.0	100.0	100.0

Observaties van de mate waarin hygiëne voorschriften worden nageleefd wijst uit dat ook hier grote tekorten in het oog springen:

- 53% van de instellingen beschikt niet over wegwerp handschoenen
- 10% heeft geen wasbakken bij de toiletten
- 43% heeft geen vloeibare zeep bij de wasbakken
- 55% heeft geen schone, droge handdoeken bij de wasbak
- 39% heeft personeel met lange nagels

Verder was voor 18% van de ruimtes de algemene indruk negatief: de ruimte was slordig, en in 1 instelling was er zelf stank.

Tabel 54: Mate waarin hygiëne voorschriften worden nageleefd

HYGIENE					
Onderwerp	Ja	Nee	NVT	NKO	Totaal
Zijn er wegwerphandschoenen aanwezig?	37%	53%	8%	2%	100%
Zien de kinderen er schoon uit? (huid, haren, nagels, kleding)	80%	12%	4%	4%	100%
Wat is je algemene indruk van de hygiëne in de ruimtes?	71% (netjes)	22% (slordig)	2%	5%	100%
Hebben de personeelsleden korte nagels?	55%	39%	2%	4%	100%
SANITAIRE VOORZIENINGEN					
Onderwerp	Ja	Nee	NVT	NKO	Totaal
Zijn er wasbakken bij de toiletten beschikbaar?	88%	10%		2%	100%
Zien de toiletten er netjes uit?	78%	20%		2%	100%
Is er vloeibare zeep of zeep in een zeepbakje (droog) aanwezig?	45%	51%		4%	100%
Zijn er schone droge handdoeken bij de wasbak?	37%	55%		8%	100%

In de concept wet opvanginstellingen zijn er ook standaarden vastgesteld voor inrichting van de keuken die verband houden met hygiëne en veiligheidsvoorschriften. In onderstaande tabel wijzen de resultaten uit dat ook hier in een significant deel van de instellingen de keuken en inrichting een gevaar vormen voor de veiligheid van de kinderen. Zo blijkt:

- 43% heeft geen vuilton met goed sluitend deksel
- 10% heeft de gasbom niet buiten het gebouw geplaatst
- 18% heeft keukenpersoneel met niet afgedekt haar, onverzorgde nagels, etc.

Tabel 55: Kwaliteit van de inrichting van de keuken

KEUKEN					
Onderwerp	Ja	Nee	NVT	NKO	Totaal
Is de keuken in een aparte ruimte?	96%	2%		2%	100%
In de keuken aanwezig: Vuilton met goed sluitend deksel	45%	43%		12%	100%
Keukenpersoneel heeft een goed verzorgde huid, haren, nagels?	65%	18%		18%	100%
Is de gasbom buiten het gebouw geplaatst?	86%	10%	2%	2%	100%

3.3.10. Beleid en procedures

Beschikbaarheid van een klachtenprocedure

Tabel 56: Wel/geen beschikbaarheid klachtenprocedure

	Kindertehuis	Schoolinternaten	Tehuizen voor KmeB
Ja, op papier	3.2		14.3
Ja, maar mondeling	51.6	84.6	57.1
Nee, helemaal geen klachtenprocedure	45.2	15.4	28.6
Total	100.0	100.0	

Van alle residentiële instelling zijn er slechts 2 die een klachtenprodecure schriftelijk hebben vastgelegd: 1 kindertehuis en 1 tehuis voor KmeB. 52% meldt een mondelinge klachtenprocedure, en iets minder dan de helft van de kindertehuizen, 45%, heeft helemaal geen klachtenprocedure. Het overgrote deel van de schoolinternaten, 85%, geeft aan dat ze wel een klachtenprocedure hebben, weliswaar mondeling. Van de 7 tehuizen voor KmeB hebben 4 een mondelinge procedure en 2 hebben helemaal geen klachtenprocedure

Door wie worden de kinderen over het algemeen geplaatst

Kinderen komen op zeer verschillende manieren in kindertehuizen terecht. In veel gevallen gaat het om ouders en/of verzorgers van het kind. De (jeugd) politie wordt vaak genoemd als instantie die het kind plaatst. Daarnaast worden ook genoemd: afdeling Jeugdzorg van het Ministerie van Sociale zaken, artsen, Bureau Familierechtelijke Zaken, overheidsziekenhuizen, St. Pleeggezinnen, St. Voor het Kind. Er zijn enkele kindertehuizen die een lage drempel hebben en al snel een kind opvangen. Andere kindertehuizen werken evenwel op basis van formele procedures. Zo worden alleen kinderen opgevangen die door formele instanties zijn doorverwezen, bijvoorbeeld door de afdeling Jeugdzorg van het Ministerie van Sociale Zaken of door het Bureau Familierechtelijke Zaken (BUFAZ).

Door tehuizen voor KmeB worden behalve ouders en verzorgers ook andere instanties genoemd: Medisch Opvoedkundig Bureau (MOB), Mytyl school, artsen kinderartsen, Regionale Gezondheids Dienst (RGD), Pedologisch Instituut, Lotsjeshuis, St, Tamara, en ook

politie zijn allemaal dienstverleners die betrokken zijn bij de aanmelding/plaatsing van een kind in het tehuis.

Redenen voor plaatsing

Tabel 57: Meest genoemde reden voor plaatsing kind

	Kindertehuis	Schoolinternaten	Tehuis voor KmeB
Armoede	61.3%	16.7%	14.3%
Scheiding ouders	32.3%	.0%	.0%
Kind is seksueel misbruikt	32.3%	.0%	28.6%
Gebruik drugs/alcohol ouders	25.8%	.0%	.0%
Moeilijk opvoedbaar	19.4%	16.7%	.0%
Slechte schoolprestaties	12.9%	8.3%	.0%
Schoolbezoek	9.7%	83.3%	.0%
Anders	45.2%	8.3%	100.0%

Aan alle residentiële instellingen is gevraagd wat de drie belangrijkste redenen zijn voor de plaatsing van de kinderen. Deze genoemde redenen zijn weergegeven naar soort instelling. De redenen voor uithuisplaatsing zijn duidelijk sterk gebonden aan soort instelling. Zeer verontrustend is het resultaat dat 61% van de kindertehuizen armoede noemt als een van de drie belangrijkste redenen voor uithuisplaatsing. Behalve armoede noemen de meeste leidinggevendenden ook 'scheiding ouders' (32%), en 'seksueel misbruik van het kind' (32%). Deze bevindingen worden bevestigd als de resultaten van de 'kinderlijsten' in ogenschouw worden genomen. Op deze lijsten is door een deel van de instellingen voor elk opgevangen kind aangegeven wat de reden van uithuisplaatsing is. Van de 267 kinderen in kindertehuizen, van wie de informatie is ontvangen blijkt dat als meest voorkomende redenen worden genoemd:

- 'Alleenstaande moeder/vader kan de verzorging van de kinderen niet aan' (25,1%)
- 'Gedrag- en of gezinsproblemen' (24,7%)
- 'Ondervoeding en verwaarlozing' (12,7%).
- 'Sociale problemen' (3,7%)
- 'Huisvestingsproblemen (3,0%)
- 'Gescheiden ouders' (3,4%)
- 'Drugs- en alcoholverslaafde ouders (4,1%)
- 'HIV geïnfecteerd' (3,4%)

Deze bevindingen kunnen worden onderbouwd met resultaten uit het MICS (2010). Deze nationale studie toont aan dat het percentage wezen (kinderen die beide ouders hebben verloren) heel klein is: 0.4%. Daarentegen zijn er veel kinderen (0-17 jaar), van wie beide ouders in leven zijn, maar die alleen met de moeder wonen (29%), of helemaal niet met de ouders wonen (6%). De kans dat kinderen met ouders wonen schijnt toe te nemen met stijging van de financieel economische positie van het huishouden. 38 procent van de kinderen uit de armste huishoudens woonden alleen met hun moeder, ondanks een in leven zijnde vader.

Als we de belangrijkste redenen voor plaatsing van kinderen in kindertehuizen in beschouwing nemen dan staan deze in schril contrast is met één van de belangrijke uitgangspunten van het (inter)nationale kinderbeleid, namelijk dat armoede nooit een reden mag zijn om een kind uit huis te plaatsen. Daarentegen zou alles in het werk moeten worden gesteld om waar nodig gezinnen zodanig te ondersteunen, zowel financieel, materieel als psycho sociaal, zodat adequate zorg van kinderen (weer) mogelijk is.

Bij de schoolinternaten zijn de drie voornaamste reden vooral schoolbezoek, slechte schoolprestaties, en moeilijk opvoedbaar. Bij de tehuizen voor kinderen met een beperking is de meest genoemde reden 'anders', wat vooral is ingevuld als 'kinderen hebben specifieke zorg nodig'.

3.3.11. Training en Begeleiding

Tabel 58: Bekendheid met de termen ECD- en Kinderopvangstandaarden

	Gehoord van ECD standaarden	Gehoord van Kinderopvang standaarden	Gehoord van Wet Kinder opvang
Kindertehuis	71%	87%	94%
Schoolinternaten	62%	69%	85%
Tehuis voor KmeB	86%	86%	86%

Tabel 59: Training in ECD standaarden

	Kindertehuizen	Tehuizen voor KmeB
Niemand	67.7	57.1
Een deel van de staf	19.4	42.9
Een deel van de werkers	3.2	
Een deel van de staf en werkers	3.2	
Anders	6.5	
Totaal	100.0	100.0

Evenals bij de dagopvanginstellingen is uit bovenstaande tabellen duidelijk af te lezen dat werkers weliswaar over ECD standaarden en kinderopvang standaarden hebben gehoord, maar dat het aandeel van personen die training en begeleiding hebben ontvangen zeer klein is. Vooral de werkers kindertehuizen ervaren een groot tekort aan training. Waar werkers enige training in ECD standaarden hebben ontvangen betreft het vooral stafleden.

Tabel 60: Klachten over geweld tegen kinderen door personeel

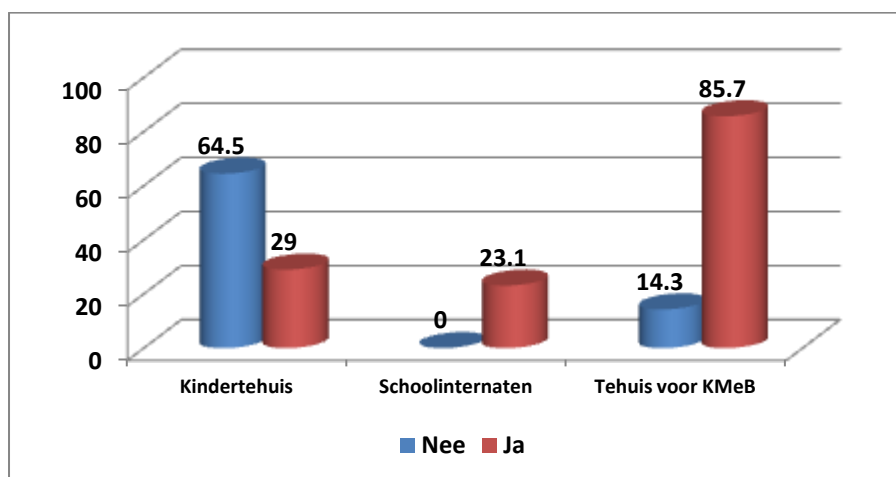
	Wel klachten	Geen klachten
Kindertehuis	19.4	80.6
Schoolinternaten	15.4	84.6
Tehuis voor kinderen MeB	28.6	71.4

In alle instellingen is het voorkomen van klachten over geweld tegen kinderen (mishandeling, seksueel misbruik) bevestigd. Zes kindertehuizen (19%), 2 schoolinternaten (15%) en 2 tehuizen voor KmeB (29%) geven aan dat er ooit klachten zijn binnengekomen over geweld tegen kinderen (seksueel misbruik, mishandeling, etc.)

Ooit aanwijzingen geweest van seksueel misbruik of mishandeling binnen de instelling

Leidinggevend en van kindertehuizen en schoolinternaten bevestigen dat er ooit aanwijzingen zijn geweest van seksueel misbruik of mishandeling van kinderen binnen de instelling. Aanwijzingen van eerder geweld tegen inwonende kinderen wordt gemeld door 16% van de kindertehuizen en 8% van de schoolinternaten

Figuur 10: Wel/geen training van werkers in vroege herkenning signalen van mishandeling

65% van de kindertehuizen, 23% van de schoolinternaten en 86% van de tehuizen voor KmeB melden dat werkers in de instellingen zijn getraind in vroege herkenning van signalen van kindermishandeling of seksueel misbruik.

Beschikbaarheid van gedragsdeskundigen

Tabel 61: Beschikbaarheid van gedragsdeskundigen

	Kindertehuizen	Schoolinternaten	Tehuizen KmeB
Nee	54.8	76.9	28.6
Incidenteel	29.0	23.1	28.6
Regelmatige sessies	16.1		42.9
Totaal	100.0	100.0	100.0

Van alle instellingen moeten vooral kindertehuizen de beschikbaarheid van gedragsdeskundigen voor de kinderen ontberen. In het overgrote deel van de kindertehuizen, 54%, zijn er geen gedragsdeskundigen beschikbaar voor de kinderen, of alleen incidenteel (29%). Slechts 5 kindertehuizen (16%) melden regelmatige sessies voor kinderen.

De regelmatige beschikbaarheid van begeleiding voor de kinderen is het hoogst in de tehuizen voor KmeB. Hier geeft 43% van de tehuizen aan dat er regelmatige deskundige begeleiding sessies zijn met de kinderen, terwijl in 2 tehuizen de sessies incidenteel noemt. In schoolinternaten zijn gedragsdeskundigen niet of alleen maar incidenteel beschikbaar, wat wel aansluit bij het feit dat deze groep kinderen daar relatief minder behoefte aan

heeft. Waar er begeleiding wordt geboden in schoolinternaten is deze vooral gericht op studie/ huiswerkbegeleiding.

3.3.12. Contact met ouders

Tabel 62: Frequentie contact meeste jongeren met hun ouders/familie

	Kindertehuis	Schoolinternaat	Tehuis voor KmeB
Nooit	22.6		14.3
Vrijwel nooit	25.8		14.3
Onregelmatig	16.1	7.7	
Regelmatig	29.0	46.2	42.9
Vaak	3.2	30.8	28.6
Weet niet	3.2	15.4	
Totaal	100.0	100.0	100.0

De frequentie van het contact met ouders varieert naar soort tehuis. Het meeste contact tussen kinderen en hun ouders en verzorgers wordt gemeld door de leiding van tehuizen voor kinderen met een beperking. Hier meldt 71% van de respondenten dat de kinderen regelmatig tot vaak contact hebben met hun familie. Ook onder de schoolinternaten is 77% van de instellingen van mening dat er regelmatig tot vaak contact is met ouders, wat veelal gebeurt via ouderbijeenkomsten of ook via huis bezoek. Een geheel ander, verontrustend, beeld wordt gezien bij de kindertehuizen, waar vijftien kindertehuizen (48%) aangeven dat de kinderen nooit of vrijwel nooit contact hebben met hun ouders of verzorgers, terwijl 16% het contact categoriseert als 'onregelmatig'. In ongeveer 32% van de kindertehuizen zegt de leiding dat er wel regelmatig (29%) of vaak (3%) contact is tussen kinderen en hun ouders of verzorgers. Het contact tussen ouders/hun familie en kinderen vindt meestal plaats tijdens weekenden en schoolvakanties, of op hoogtijdagen.

3.3.11. Periode die de meeste kinderen blijven

Op de vraag aan de leiding van de kinder tehuizen en tehuizen voor kinderen met een beperking hoe lang de meeste kinderen in het tehuis verblijven, zegt het overgrote deel dat het verblijf veelal langer is dan 5 jaar. Voor het overgrote deel van de kinderen in de kindertehuizen is er nauwelijks sprake van snelle doorstroming. Slechts 7% van de leidinggevendenden in deze instellingen geeft aan dat de meeste kinderen voor een relatief korte periode van 2-5 jaar verblijven. In 71% van de kindertehuizen instellingen zijn de meeste kinderen 5 jaar of langer in het tehuis. In de meeste kindertehuizen is er ook geen gericht beleid ontwikkeld voor begeleiding van het kind naar een normale gezinssituatie. In veel kindertehuizen zijn er dan ook kinderen, die het tehuis pas verlaten als ze de volwassen leeftijd hebben bereikt, en in hun eigen levensonderhoud kunnen voorzien.

In de tehuizen voor kinderen met een beperking is voor zeker de helft van de kinderen het verblijf voor altijd. Dat verklaart waarom er in tehuizen voor kinderen met een beperking vaak ook volwassenen zijn opgevangen. Afhankelijk van de soort beperking gaat de andere helft op een gegeven moment wel terug naar huis, en nemen de ouders de zorg over.

Tabel 63: De kans op terugkeer naar een normale huissituatie

	Kindertehuis	Tehuis voor kinderen MeB
Zeer groot	3.2	42.9
Groot	29.0	
Klein	12.9	14.3
Zeer klein	48.4	42.9
Weet niet	6.5	
Totaal	100.0	100.0

Tabel 64: Mate van terugplaatsing in gezin

	Kindertehuis	Tehuis voor KmeB
Terug naar ouders	46.7	71.4
Weet niet	60.0	
Anders		28.6
Totaal	100.0	

Iets minder dan de helft van de kindertehuizen geeft aan dat de meeste kinderen na beëindiging van het verblijf veelal teruggaan naar ouders en/of familie. Verontrustend is dat de meerderheid, 60%, van de instellingen geen informatie heeft over waar de kinderen uiteindelijk terechtkomen, maar ook geen duidelijke vooruitzichten heeft voor een groot deel van de kinderen die thans opgevangen wordt. De leiding weet niet waar deze kinderen uiteindelijk terecht zullen komen omdat er nauwelijks tot geen contact is met ouders of familie.

De relatief lange periode van verblijf van kinderen in tehuizen en de gebrekkige uitstroming is in eerdere rapporten ook al aan de kaak gesteld. In 2000 werd in het NIKOS rapport ook al gemeld dat twee derde van de kinderen liever niet in het kindertehuis woont, maar dat er geen uitstromingsbeleid is. In een doorlichtingrapport van de dienst 'BUFAZ' van het Ministerie van Justitie en Politie wordt gesteld: *'Het gebrek aan monitoring is de meest gehoorde klacht bij zowel tehuizen, organisaties, andere instanties en kandidaat-ouders: "ze komen nooit meer kijken". 'Wat echter nog steeds ontbreekt, is een volgsysteem waarbij voor het individuele kind een traject wordt uitgezet. Wat zijn de mogelijkheden, en welke dienen het belang van het kind het meest? Het komt nog teveel voor dat kinderen letterlijk groot worden in een instelling, en de wereld tegemoet moeten treden met een zeer wankel basis'.* (Ultimate Purpose, 2009)

3.3.12. Nazorg

Tabel 65: Situatie kinderen na het verlaten van de residentiële instelling

	Kindertehuis	Tehuis voor KmeB
Goed	35.5	
Redelijk	29.0	42.9
Slecht	3.2	28.6
Zeer slecht	3.2	14.3
Weet niet	25.8	
NVT	3.2	14.3
Total	100.0	100.0

Hoewel leidinggevend in 63% van de kindertehuizen menen dat de kans dat het kind terugkeert naar normale gezinssituatie klein tot zeer klein is, is een min of meer gelijk percentage van 64% toch ook van mening dat het redelijk tot goed afloopt met kinderen die uiteindelijk de instelling verlaten. Dat nazorg van kinderen die het tehuis verlaten geen structureel onderdeel is van de opvang blijkt uit de bevinding dat 23% van de instellingen niet weet hoe het met de kinderen afloopt.

3.4. AANDACHTSPUNTEN EN AANBEVELINGEN

De resultaten van het onderzoek spreken voor zich. Het statistisch materiaal geeft duidelijk aan wat de omvang en basiskenmerken zijn van de kinderopopulatie in de instellingen en in welke mate het schort aan voorzieningen en kwaliteit in de opvang, waarbij is gekeken naar zowel materiële als pedagogische kwaliteit. Bij de residentiële instellingen is veel nadruk gelegd op de situatie van kinderen zonder of inadequate ouderlijke zorg, of de kinderen in kindertehuizen. Vanwege de veelheid van informatie, is het goed om een aantal aandachtspunten te benadrukken en hieraan gerelateerd enkele aanbevelingen te doen:

1. Bij de monitoring van de kinderopvanginstellingen is differentiatie essentieel. Een basisuitgangspunt is uiteraard de wet 'Opvanginstellingen', (inclusief de bijbehorende staatsbesluiten over ECD standaarden en 'Mensen met en beperking') waarin standaarden zijn vastgesteld die vooral betrekking hebben op de organisatorische, pedagogische, voeding, milieu en hygiëne aspecten van alle opvanginstellingen. Tegelijkertijd zijn er niet alleen grote verschillen tussen dagopvanginstellingen en residentiële instellingen, maar ook binnen de groep van residentiële instellingen, wat ook weerspiegeld is in verschillen in doelgroepen en centrale vraagstukken. Zo staan bij de aanpak van dagopvanginstellingen de ECD standaarden centraal. Bij de residentiële instellingen, met name kindertehuizen, gaat het ook om andere vraagstukken zoals redenen voor uithuisplaatsing, begeleiding van ouders/gezin, behandelplannen voor kinderen met gedragsproblemen/slachtoffers, terugplaatsing in het gezin, participatie van kinderen en hun ouders in besluitvorming, sociale bescherming voor gezinnen met problemen, nazorg, etc.
Voor de monitoring van de residentiële instellingen biedt de wet 'Opvanginstellingen' slechts beperkte houvast omdat de internationale richtlijnen voor 'Alternatieve zorg' welke vooral van toepassing zijn op de kinderen in de kindertehuizen (kinderen zonder of inadequate ouderlijke zorg), onvoldoende in de wet weerspiegeld zijn. Het is daarom van groot belang dat behalve de wet Opvanginstellingen, ook het Kinderrechtenverdrag als belangrijk monitorings instrument wordt gebruikt.
4. Voor een effectieve en systematische monitoring is het gewenst dat voor zowel de verbetering van de kinderdagopvang, als voor de verbetering van de residentiële kinderopvang er nationale strategische actieplannen worden ontwikkeld, in nauwe samenspraak met relevante stakeholders (inclusief kinderen in instellingen), waarin geïdentificeerde prioriteiten en duidelijke tijdsgebonden doelen en targets worden vastgesteld, die kunnen worden uitgevoerd onder leiding van duidelijk aangewezen verantwoordelijken, met de beschikking over voldoende financiële en gekwalificeerde menselijke hulpbronnen.
5. De resultaten van het onderzoek tonen aan dat de kinderen in de categorie kindertehuizen er het slechts van af zijn. Gelet op de relatief grote risico's die deze kinderen bedreigen is het de hoogste tijd dat bij het ontwikkelen van beleid en

allocceren van middelen, deze groep van kinderen de hoogste prioriteit krijgt. Hoewel de overheid primaire verantwoordelijkheid draagt is het aan de samenleving als geheel om het recht van deze kinderen op een gezonde ontwikkeling te erkennen en daadwerkelijk te beschermen.

In het algemeen moet het beleid erop gericht zijn om het aantal kinderen in kindertehuizen tot een minimum te beperken. Indien kinderen, vanwege bedreiging van hun veiligheid, gezondheid en algemene ontwikkeling, toch uit huis moeten worden geplaatst is het belangrijk om rekening te houden met:

- a) Een geïntegreerde aanpak, gekenmerkt door actieve betrokkenheid van dienstverleners die vanuit verschillende invalshoeken werken aan één plan voor elk kind, waarin de belangen van het kind centraal staan
 - b) Het gebrek aan een betrouwbare registratie/administratie van kinderen in veel kindertehuizen is een zeer ernstige tekortkoming, welke met veel spoed zal moeten worden aangepakt
 - c) Creëren van veilige crisis of noodopvang voor kinderen is belangrijk, maar hoeft niet per se in de vorm van nieuwe instellingen/accommodaties. In een aantal van de tehuizen met een lange geschiedenis, veelal verbonden aan religieuze gemeenten, is er veel onbenutte opvang capaciteit. Uiteraard moet beschikbare capaciteit ook van goede kwaliteit zijn, wat nader onderzoek vereist.
 - d) Kwaliteitszorg wordt mede bepaald door de kinderopvatting dichtheid in de instelling. Hoe groter het aantal kinderen, hoe moeilijker het is om voldoende aandacht te geven aan het individuele kind en een gezinssfeer te creëren. In de wet worden er geen beperkingen gesteld aan het maximale aantal kinderen in residentiële instellingen, maar het verdient aanbeveling om opvang van kinderen in relatief kleine groepen te bevorderen.
 - e) Bij uithuisplaatsing dient het uitgangspunt te zijn: 'Familie eerst'. Dit betekent dat hulpverleners beschikbaar moeten zijn om de mogelijkheden voor alternatieve opvang van het kind optimaal te exploreren. Hierbij moet niet alleen gedacht worden aan opvang in pleeggezinnen, maar ook aan de potentie van traditionele zorgsystemen, waarbij kinderen tijdelijk of voor langere tijd in families, waar kinderen zich veilig en 'thuis' voelen, worden ondergebracht. Waar mogelijk kunnen deze huishoudens door de overheid materieel en immaterieel worden ondersteund.
 - f) Als armoede en daaraan gerelateerde gezinsproblematiek door 60% van de kindertehuizen als een van de belangrijkste redenen voor uithuisplaatsing wordt genoemd, dan is het dringend dat op korte termijn acties worden ondernomen gericht op verdere versterking en uitbreiding van de hulp aan gezinnen met problemen.
 - g) Voor stimuleren van constante kwaliteit is het essentieel dat er op basis van de wet, eenduidige protocollen worden ontwikkeld mbt te volgen procedures bij uithuisplaatsing, monitoring van het kind gedurende het verblijf in het kindertehuis, als ook terugplaatsing in het gezin. Voor correcte toepassing van deze protocollen is van belang dat zowel leiding als kinderwerkers voortdurend getraind worden, en verder op de werkvloer begeleiding ontvangen.
6. Hoewel in de meeste instellingen de kinderwerkers niet voldoen aan de in de wet vastgestelde opleidingseisen, is er grote behoefte aan bijscholing en training. De

meeste werkers zijn zich ervan bewust dat ze noodzakelijke kennis en vaardigheden missen, en daarom heel graag bijgeschoold willen worden. In dit verband verdient het aanbeveling om de bestaande overheids en niet overheidsorganisaties die nu al bezig zijn met capaciteitversterking van instellingswerkers te versterken, en waar nodig meer laagdrempelige cursussen aan te bieden, zodat ook degenen met een lage opleiding, maar wel met de juiste attitude, beschikbaar blijven.

7. De waardering van personeel en kinderwerkers laat veel te wensen over. De lonen in kinderopvanginstellingen zijn laag, en arbeidsomstandigheden zijn niet gunstig. Goede primaire en secundaire arbeidsvoorwaarden voor de werkers in deze instellingen zijn onontbeerlijk als kwaliteitszorg het streven is.
8. Het is belangrijk dat kinderen actief betrokken worden en actief participeren in de besluitvorming over hun eigen leven en verdere ontwikkeling. In dit verband zou het onderzoek vollediger zijn geweest als de kinderen in de instellingen ook waren gehoord. In aanvulling op dit onderzoek wordt aanbevolen om onderzoek te doen naar percepties van kinderen en hun familie/verzorgers.

Referenties

Algemeen Bureau voor de Statistiek
Voorlopige Resultaten Census 2012

Better Care Network Netherlands (BCN)
Een gezin voor ieder kind, december 2011

Blokland, F.
Legislation: a road to the protection of children in residential care institutions in Suriname? Master thesis. November 2011

De Nationale Assemblée
Wet Opvanginstellingen

De Nationale Assemblée
Bijlage behorend bij staatsbesluit, Standaarden voor ECD, Vroege Kinder Ontwikkeling in Suriname, 0-8 jaar

NIKOS
Children in Surinamese Child Care Facilities. Social backgrounds, current care facilities and the way ahead. NIKOS, 2000

Multiple Indicator Cluster Survey 2010.
Ministry of Social Affairs and Housing and UNICEF, 2012

Harris-Van Keuren, C. en Rodriguez Gomez, D.
Early childhood learning guidelines in Latin America and the Caribbean. IDB, 2013)

de Kruif, R. et. al.
Pedagogische kwaliteit van de opvang voor 0- tot 4-jarigen in Nederlandse kinderdagverblijven, Nederlands consortium kinderopvang onderzoek, 2009

Stichting Beheer en Exploitatie Crèches
Rapport naar mate waarin pedagogisch plan in SBEC crèches wordt uitgevoerd, /C.Jurgens., aug. 2013

Stichting Ultimate Purpose
Naar een betere bescherming voor kinderen. Doorlichtingsrapport van het Bureau voor Familierechtelijke Zaken, Ministerie van Justitie en Politie Juli, 2009

United Nations
State of the World Children, 2006

United Nations
World report on violence against children, Paulo Sérgio Pinheiro, 2006

United Nations Commission on CRC
Guidelines Alternative care for children, 2010